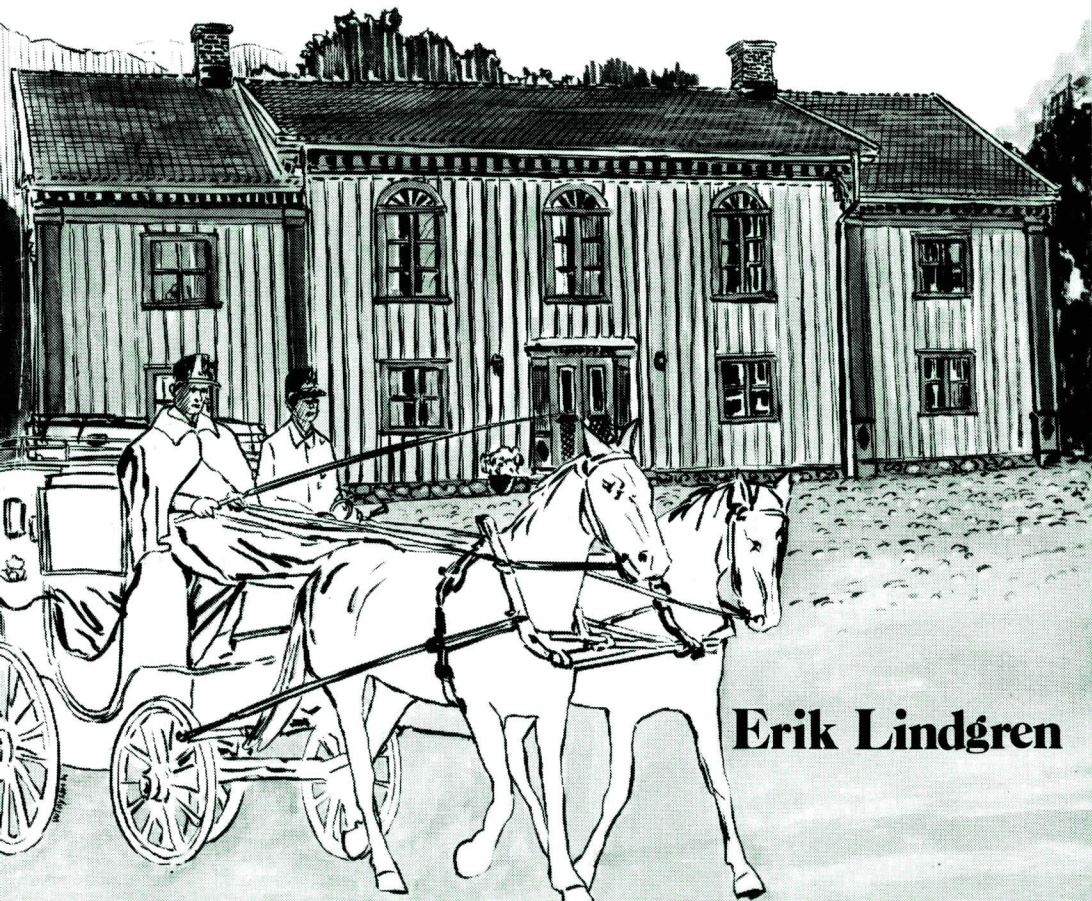

POST-

historia från Ljungby kommun

Erik Lindgren

Innehållsförteckning

SAKREGISTER	3	FÖRENADE POSTSTATIONER	
FÖRORD	5	VISLANDA-BOLMEN ...	117
LJUNGBY		Målaskog	121
Allmän återblick ..	9	Ryssby	122
Nya postanstalter .	16	Tutaryd	124
Postlokaler	21	Angelstad	125
RYSSBY	28	Bolmen	125
ANNERSTAD	33	BOLMEN-HALMSTAD ...	126
1874 ÅRS POSTSTATIONER		Piksborg	127
Bolmsö	40	Byholma	127
Tannåker	44	Åsen	128
Dörarp	47	Lidhult	129
Prestorp	51	Bökö	129
Ränte	54	VÄRNAMO-ÅSTORP ...	130
Vrå	62	Vidöstern	132
Lidhult	67	Vittaryd	132
Odensjö	71	Lagan	133
Boaryd	77	Kånna	135
Boarp	81	Bäck	136
Prästnäs	91	Hamneda	136
Hamneda	98	Hornsborg	138
Bolmstad	104	SAMMANFATTNING	139
MISSGYNNADE SOCKNAR		PERSONREGISTER	140
Nöttja	109		
Vittaryd	113		
Tutaryd och Kånna .	116		

Sakregister

I vissa avsnitt lämnas korta översikter eller upplysningar som kan vara allmängiltiga men som befunnits lämpliga att arbeta in i samband med berättelsen om en viss poststation. Någon läsare kan önska ha sådana uppgifter till hands i andra sammanhang. För att underlätta att finna dem i det lokala stoffat lämnas här ett register.

Ä m n e	Behandlat i avsnitt om	Sid
Adressering (ortlexikon)	Ränte	54
Centraliserad lantbrevbäring	Hamneda	102
Datumstämplar, tillfälliga	Boarp	89
Diligensbefordran	Ljungby	14
Entreprenad om postskjutsning	Vislanda-Bolmen	119
Fastigheter i postens ägo	Ljungby	22
Gästgiveriskjuts, taxa	Ljungby	14
Kommunombud (postnederlag)	Odensjö	75
Lantbrevbäring		
1878 års lantbrevbäring	Lidhult	67
Utveckling 1878-1900	Värnamo-Åstorp	130
Centralisering	Hamneda	102
Lösväskor	Bolmstad	104
Namnlika poststationer	Ränte	54
Namnändring av poststationer	Boarp	81
	Prästnäs	96
Personalpolitik	Ränte	59
Postföringskostnader, medelpris	Boarp	86
	Prästnäs	93
Poststationer, 1861 års	Ljungby	16
Poststationers klassificering	Boaryd	80
Poststationsföreståndares yrken	Boarp	81
Poststationsföreståndares arvoden	Prästnäs	91
Skjutsning	Ränte	60
Statistik för poststationer	Boarp	83
	Prästnäs	90
Tidningsprenumerationer	Boarp	84
Tjänstedräft för 1800-talspostiljoner	Ljungby	13
Trafikplan för landsbygden	Hamneda	102
Vikt för post med gående bud	Prästnäs	95
Vykort, postens	Lagan	134
Ålderdomsunderstöd till poststationsföreståndare	Ränte	59

Avsikten med denna bok är att ge några glimtar från en växlingsrik historia för postorterna inom Ljungby kommuns nuvarande geografiska utbredning. Återgivningen är inte heltäckande och den kronologiska ordningen bryts ibland av olika skäl. Vissa allmänna uppgifter, som t ex postverkets normer, ofta baserade på riksdags- eller regeringsbeslut, återges i olika former vid upprepade tillfällen. Därigenom blir det möjligt för intresserade läsare att få erforderlig bakgrund till ett avsnitt utan att behöva läsa andra delar av boken.

Såvitt möjligt görs återgivningen av det posthistoriska skeendet sockenvis eller i samlade avsnitt för berörda järnvägssträckor. Vissa orter har behandlats flyktigt men innehållsförteckningen gör det möjligt för läsaren att söka sig fram till den eller de sidor, där den önskade orten finns omnämnd. Ett särskilt register i bokstavsordning anger för de flesta omtalade personer, drygt 400, var de har verkat och på vilken sida i boken de blir omnämnda.

Det är min förhoppning att gjorda protokollsutdrag från bl a kommunalstämmor skall öka hembygdsvänners intresse att genom studium på ort och ställe av originalprotokollen fördjupa sig i problem som har stötts och blötts i gången tid.

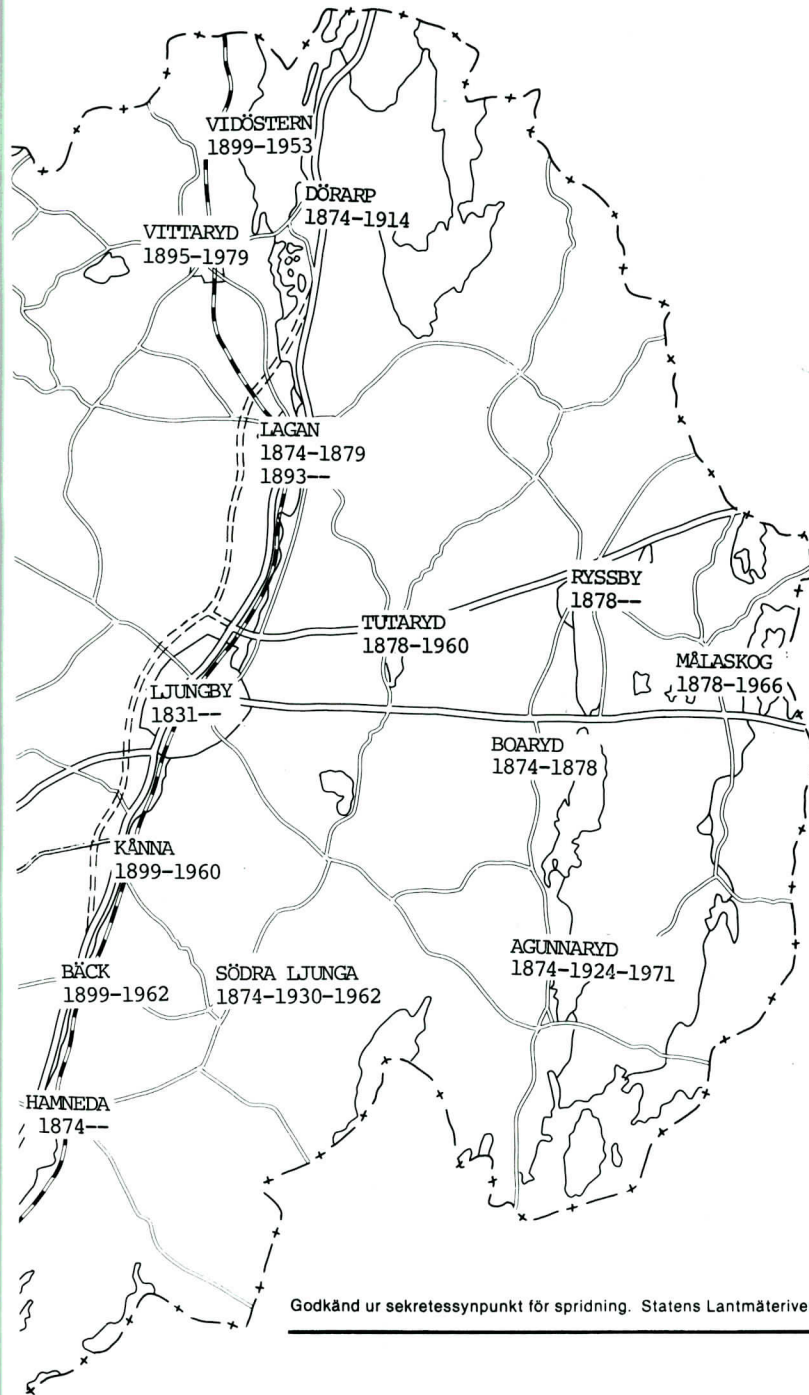
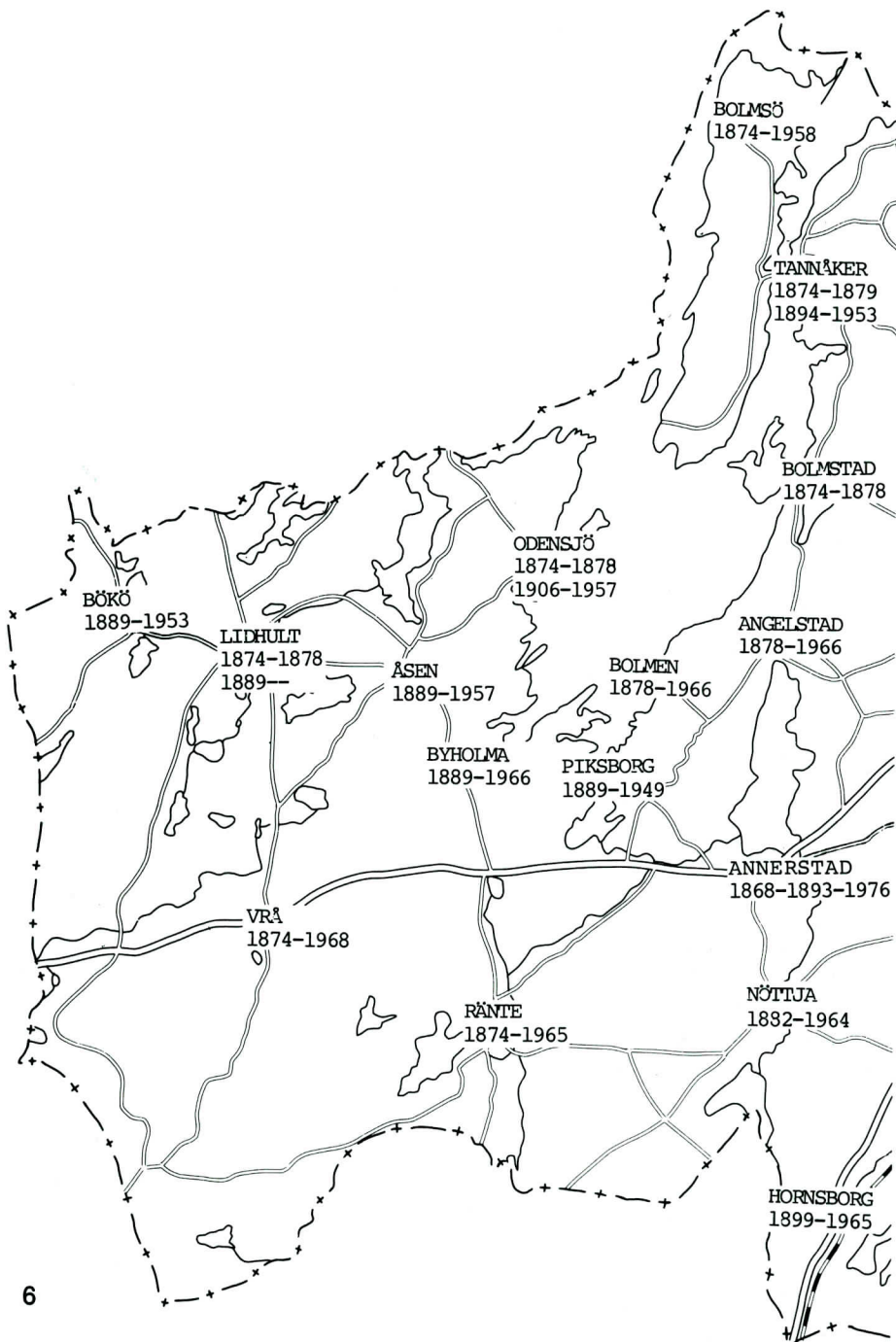
Kanske verkar det tröttande att så många citat återges ordagrant och oförändrade, ibland med stavfel och diskutabel språkbehandling. Jag har ändå valt att vara frikostig med dem, särskilt när de representerar upphovsmän med olika förutsättningar. Därigenom ger boken en provkarta på uttryckssätt framför allt under 1800-talets sista decennier.

Om boken skulle visa sig möta intresse, är det inte uteslutet att den följs av andra, som belyser i första hand kronobergsk posthistoria. Jag är därför tacksam för synpunkter och öppen för all kritik som kan leda till en bättre produkt. Vid eventuell framgång med denna bok kommer nästa utgåva att behandla den postala utvecklingen i den del av Sunnerbo, som inte ligger inom Ljungby kommun samt de orter i häradet som förgäves sökt få egna poststationer. Jag avser att också beröra lantbrevbäringens utveckling samt postombud. För att inte behöva trycka större upplaga än som kan beräknas gå åt tar jag redan nu emot förhandsbeställningar. De kan sändas på postkort till Box 222, 351 05 VÄXJÖ. Priset blir detsamma som för denna bok.

Ett varmt tack vill jag framföra till vänner som redan under arbetets gång givit mig råd i olika angelägenheter och till Kulturnämnden i Ljungby kommun samt Landstingets utbildnings- och kulturnämnd, som stött mig ekonomiskt genom bidrag till tryckningskostnaderna.

VÄXJÖ i november 1980

W. Lindgren

Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning. Statens Lantmäteriverk 1980-05-20.

Circulaire

till samtliga PostContoren i Riket.

Till följd af Kongl. Maj:ts Nådiga förordnande under den 27 Mars innevarande år komma nya PostContor vid nästkommande års början att å nedannämnde ställen öppnas, nemligen: vid Åby i Norra Åsbo Härad af Christianstads Län; vid Ljungby i Sunnerbo Härad af Kronobergs Län; vid Gagnefs och Mora Kyrkor i Stora Kopparbergs Län samt vid Ljusdal i Norra Helsingland, hvaremot Elfkarleby PostContor i Upsala Län samt Delsbo PostContor i Gefleborgs Län vid samma tid skola indragas; hvilket till efterrättelse meddelas. Stockholm den 3 December 1830.

M. STACKELBERG.

L. S.

A. W. Grundelstjerna.

Stockholm, tryckt hos J. Hörberg, 1830.

Ljungby

Jämfört med många andra orter har Ljungby inte något anmärkningsvärt gammalt postkontor. Men med sina 150 år på nacken har det ändå fått genomleva en revolutionerande utveckling och är väl värt att uppmärksammas på födelsedagen.

Det fanns 112 postkontor i Sverige, när postkontoret i Ljungby inrättades. Samtidigt tillkom fyra andra postkontor, nämligen i Gagnef, Klippan, Ljusdal och Mora.

I Ljungby fanns långt tidigare en postgård med skjutsombyte, en roll som sedermera övertogs av gästgivaregården. Enligt vissa källor har ett "occasionellt" postkontor funnits i Ljungby redan på 1820-talet. Dess eventuella verksamhet förtonar i historiens dunkel.

På 1740 års "Charta öfwer Påstgårdarne uti Chronobergs Lähn" finner man **Ljungby** som knutpunkt för två postlinjer, en mot Värnamo och en mot Växjö. En dryg halvmil söder om Ljungby grenar sig — utan ortsangivelse — den södergående linjen i en linje mot Halmstad. En anteckning på kartan om den sålunda västgående linjen upplyser att denna är "blifwen inrättad för landshöfdingeembetets publike brefrs fortställande till kronobetieningen".

Redan på denna karta har Ljungby fått en framskjuten plats. I en alfabetiskt ordnad förteckning anges nämligen Ljungby som "påstgård, hvarrest påsten stadnar". Det är den enda av 37 uppräknade postgårdar som fått detta tillägg.

Den nord-sydliga linjen genom Ljungby har de äldsta anorna och utgjorde den färdväg som bl a Stenbocks kurir Henrik Hammarberg använde då han bringade bud till Stockholm om segern vid Helsingborg. Vi skall i förbigående möta en sonson till kuriren med samma namn i det avsnitt i boken, där postförhållandena i Ryssby behandlas (sid 30).

Om man vidhåller den traditionella uppfattningen att det under ett tiotal år på 1600-talet fanns ett verkligt postkontor i Markaryd, kan man säga att Ljungby fick länets tredje postkontor. Men när löjtnant Johan Schmaltz den 16 november 1830 fick kunglig fullmakt som postmästare i Ljungby, fanns det bara ett postkontor i länet, nämligen det i Växjö. Markaryd fick ett postkontor den 1 juli 1862, som då flyttades dit från Vittsjö.

Det officiella tillkännagivandet om att ett postkontor skulle inrättas i Ljungby finner vi i ett cirkulär, undertecknat den 3 december 1830 av M.

Stackelberg och kontrasignerat av A W Grundelstjerna. Samtidigt kundgörs indragning av postkontoren i Älvkarleby och Delsbo.

Vi skall för ett ögonblick gå tillbaka 300 år i tiden och citera litet av en handling som finns i riksregistraturet, undertecknad Carolus. Den är ställd till landshövding Lilliecrona och daterad den 5 november 1677, då den 22-åriga konung Karl XI, hans kansli och en stor del av hären uppehöll sig i Sunnerbo och hade läger vid Ljungby i samband med kriget mot Danmark.

Det var uppenbara svårigheter med kommunikationerna, varför konungen

"gärna skulle se det posten så länge vi på denna orten äro stående, så måtte kunna inrättas, att vi den på vissa dagar två gånger om veckan kunde hafva, förmenandes sådant på detta sättet bäst kunna sig göra låta, där emellan Växjö och här vissa bönder förordnades, som densamma allt stadigt föra kunde. Allt därföre är till Eder vår nådige vilja och befallning, det I den förordning gören, att till den ändan några visse och säkre bönder förordnas måtte, öfverläggandes därhos, huru densamma på de osäkre orter bäst måtte kunna fortbringas antingen med convoy af bönder eller på något annat sätt".

Man kan mot bakgrunden av detta dokument säga att den första ordnade postgången mellan Växjö och Ljungby — om än tillfällig — inrättades 1677, dock med reservation för att ännu äldre handlingar med liknande innehåll kan komma i dagen.

Tyvär saknar man utförligare dokumentation om postkontoret i Ljungby under dess första årtionden. Varken i postkontorets eget arkiv eller i Riksarkivet finns några handlingar för tiden 1831—1874. På Postens centralförvaltning finns från Ljungby dit ingångna skrivelser och koncept för till Ljungby avsända skrivelser för tiden från 1850.

För postkontorets första 20 år får man nöja sig med några knapphändiga uppgifter om postmästarna. Johan Schmaltz, som trädde i tjänst den 1 januari 1831, tillhörde gruppen militärer, av vilka många enligt tidens sed fick en postmästartjänst i förläning, när de slutade sin militärbana. Han var född 1767 och således över 63 år gammal, när han började fungera som postmästare. Han var tjänstledig i stor omfattning.

Detta gäller också hans efterträdare Gustaf Mauritz Adlerstam (1838—1875). Under första perioden av dennes årslånga tjänstledigheter hade apotekare Perman Kungl Maj:ts förordnande att sköta tjänsten i Ljungby.

Utvecklingen i Ljungby efter att postmästare Philip Palme tillträtt är möjlig att studera, då handlingar finns tillgängliga i tämligen rikt mått. Philip Palme efterträdde Adlerstam och vikarierade för denne under nio år före utnämningen.

Tiden efter den 1 januari 1874 präglas av en genomgripande postal utveckling. Då avlastade Postverket jordbruket helt från postföringskyldigheten och inrättade egna postföringar även på små linjer samt en mängd poststationer till landsbygdens fromma.

Låt oss göra några iakttagelser av postförhållandena i Ljungbytrakten

under tiden före 1874. Postmästaren i Växjö hade även efter tillkomsten av postkontoret i Ljungby visst inflytande och i någon mån inspektionsplikt för posten i hela länet. Man kan utan alltför stor överdrift påstå att hierarkin då påminner om den nya organisation som genomfördes på 1970-talets slut varigenom postkontoren i Alvesta, Ljungby och Älmhult blev underställda postområdeschefen i Växjö, Sven-E Hjalmarsson.

Dennes motsvarighet i mitten av 1800-talet var överstelöjtnanten och friherren Ulf Carlsson Sparre. Denne postmästarmilitär var i likhet med många kolleger på den tiden tjänstledig, varvid Kungl Maj:t "i Nåder förordnade e o contorsskrifvaren vid Postverket, August Wilhelm Södergren, att post Inspectorstjensten i Wexjö under tiden på eget ansvar förestå."

Det är delvis från den södergrenska eran som vi hämtar några rapsodiska blickar över sunnerboitisk post på 1850-talet. Och samtidigt är det huvudsakligen apotekare Perman som i egenskap av vikarie styr och ställer på posten i Ljungby.

På den tiden grenade sig de från huvudstaden utgående sydliga posterna i Jönköping. En tog vägen över Växjö till Ystad, en annan över Värnamo och Ljungby till Helsingborg och en tredje över Gislaved och Halmstad till Helsingborg. Postvagnarna kördes av antingen gästgivare eller av bönder som efter entreprenadauktion fått kontrakt på forslingen. Enligt ett kungligt brev den 19 maj 1852 skulle ersättningen för postforsling från och med den 1 oktober 1852 "utgå med Tjugofyra skillingar Banco milen för hvarje häst", då skjutsen ägde rum från gästgivaregård.

Enligt 1830 års myntbestämmningslag utgjorde en riksdaler banko 48 skilling. Normalersättning var således 1/2 riksdaler per mil och häst, men den underskreds ibland när hugade skjutsbönder ville ha statligt arbete och därigenom kunde snuva gästgivaren. Denne hade för övrigt inte alltid tillräckliga resurser för att fullgöra postföring på bestämda tider. Men han hade lagstadgad plikt att hålla med skjuts mot fastställd ersättning.

Ända fram till dess att postbondeinstitutionen avskaffades utsågs också vissa personer — företrädesvis bönder — till postförare mot viss ersättning i form av skattelindring eller in natura eller i vissa fall kontant. Därigenom inrättades posthemman och för den ansvarige postföraren utfärdades postförarebeställningsbrev. Ofta var det hans tjänstefolk som fullgjorde postforslingen.

I mars 1854 begärde t f postinspektör Södergren att apotekaren S E Berg å posthemmanet Ljungby Eskilsgård och Carl Svensson å posthemmanet Gnustorp skulle få postförarebeställningsbrev. Därvid bifogade Södergren häradsskrivarens intyg att de var mantalsskrivna och skattskrivna som ägare av nämnda hemman. Ansökan måste emellertid kompletteras med bevis att de verkligen ägde och själva brukade sina hemman samt med prästbevis.

Bland postförarna på 1850-talet i Ljungby kan nämnas gästgivarna Johan Carlsson, Johannes Svensson, B J Danielsson och N Isacsson, alla

från Trollestorp, vilka svarade för forsling av den ordinarie posten mellan Växjö och Halmstad på delsträckan mellan Ljungby postkontor och Skeens gästgivaregård. Brukaren Peter Abrahamson i Näs hade avtal om befordran av den ordinarie posten Ljungby - Värnamo på delsträckan mellan Ljungby postkontor och Dörrarps gästgivaregård.

I ännu äldre handlingar finner vi ett auktionsprotokoll från den 31 oktober 1831 som visar att Petter Jonasson, Sven Christiansson och Jonas Larsson i Gnustorp var ansvariga för postföring mellan Gnustorp och Ljungby. Gnustorp var första skjutshåll nordöst om Ljungby på postlinjen mellan Halmstad och Växjö.

Även posten mellan Värnamo och Växjö forslades vid 1800-talets början över Ljungby, något som kan synas egendomligt, eftersom postvägen mellan Ljungby och Växjö då gick i en vid sväng norrut och i Ör anslöt sig till postlinjen mellan Jönköping och Växjö.

Denna omväg försvann efter generalpostdirektör Lagerhjelm's beslut i januari 1833, som kan vara värt att citera i utdrag, inte minst för den lättförståeliga formuleringen:

"Till Postkontoret i Wernamo.

För att afhjelpa den långsamhet i postcommunicationen emellan trakten kring Wernamo, samt Wexiö, Blekinge, Christianstad och norra delen af Skåne, som för närvarande eger rum och uppkommer derigenom, att posten från Wernamo till Wexiö fortskaffas öfver Ljungby, der den några dagar blifver öfverliggande, har Kongl Maj:t uppå derom gjord underdånig hemställan, under den 22 sistlidne November i Nåder förordnat, att en direct postgång 2ne gånger i veckan skall inrättas emellan Wernamo och Wexiö och sålunda ordnas, att Posten med särskild skjuts fortskaffas å de dagar och tider som närlagde Tabell utwisar från Wernamo till den på 3 3/8 mils afstånd derifrån belägna Säfvarps Postgård och tillbaka, men emellan Säfvarp och Wexiö både vid ned- och uppgående åtföljer Ljungby Posten".

På de genomgående linjerna åtföljdes posterna mestadels av postiljoner, som var stationerade vid postkontoren. Före tillkomsten av postkontoret i Ljungby följde en i Växjö stationerad postiljon med posten på hela sträckan mellan Växjö och Halmstad och fick under den långa färden lära känna många olika postkuskar. Från 1831 blev det ändring såtillvida att Växjö-postiljonen återvände från Ljungby, medan en postiljon som var stationerad i Ljungby fick göra resan Ljungby - Halmstad tur och retur.

Bland de postförare som hade kontrakt om postskjutsen längre västerut kan nämnas hemmansägarna Pehr Jönsson, Samuel Andersson, Lars Persson och Johannes Pettersson, vilka från den 1 januari 1858 fick kontrakt om att under fem år överta "ordinarie postens emellan Wexiö och Halmstad fortskaffande från Wrå till Skeen och Hilleshult emot lega af 24 skilling Banco milen, åkdonspenningar inberäknade". Som en följd härav blev postinspektorn i Växjö anmodad av generalpoststyrelsen att anmäla till landshövdingeämbetet att gästgiveriet i Vrå inte längre skulle tillhandahålla postskjuts.

De postiljoner som på viktigare linjer följde med postskjutsarna, hade tämligen hög status. Intill 1851 bestod deras tjänstedräkt av bl a "kapotter af commiskläde och lackerade hattar."

I ett cirkulär "till åtskillige Post Contoir" meddelades den 6 september 1831, att en ny beklädnad hade anskaffats för varje postiljon. Den bestod av en rock, ett par byxor och en väst, allt i blått commiskläde, en rund huvudbonad av ull, försedd med skärm, ett par överkängor och en läderkapott. Slitningstiden för den sistnämnda var hela åtta år, medan rock, byxor, väst, huvudbonad och överkängor skulle användas under två år. Byxorna var "beklädde med svart kalfskinn å de ställen som mest äro utsatte för slitning." Efter slitningstidens utgång blev persedlarna postiljonens tillhörighet. Läderkapotten fick under de åtta åren bara användas då årstid eller väderlek krävde det. Den skulle förvaras vid postkontoret när den inte användes.

När posterna forslades med gästgiveriskjuts efter en för hela riket fastställd taxa och inte på beting av kontrakterade postförare, hände det att gästgiveraren ville ha betalt för varje skjuts för sig, även om den inträffade regelbundet. Vi finner t ex i en skrivelse i december 1857 till postinspektorn i Växjö att gästgiveraren Gustaf Pettersson i Dörrarp fått bifall på sin ansökan "att skjutslegan måtte vid hvarje verkställd skjutsning blifva genom postiljonen den skjutsande tilldelad för den ordinarie postföring, som av reservlaget i Dörrarp bestrides tvenne gånger i veckan å ena sidan till Tännö och å andra sidan till Ljungby."

Postmästaren i Ljungby fick därför förse postiljonen med erforderliga medel för varje resa och kvartalsvis skicka en sammanställning till postinspektorn i Växjö så att utgifterna kunde ersättas. Ett liknande arrangemang hade tidigare gjorts för de skjutsskyldiga vid gästgivaregården i Ljungby, avseende posten på en delsträcka mellan Växjö och Halmstad och från juli 1858 fick även gästgiverare A Olsson i Skeen samma betalningssätt.

Postvagnarna gick inte fort i jämförelse med våra dagars förhållanden. Den genomgående diligensen från Stockholm till Helsingborg över Jönköping och Ljungby, för vars befordran gästgiveraren i Dörrarp ansvarade på delsträckan Tännö - Ljungby, avgick från Stockholm söndagar och torsdagar kl 9 på kvällen och kom till Helsingborg vid middagstiden på onsdagar resp söndagar. Den var således bortåt tre dygn på väg. Den diligens som avgick från Stockholm på måndags-, onsdags- och lördagskvällarna, tog från Jönköping vägen över Gislaved och Halmstad och kom till Helsingborg en dryg timme senare på tredje dagen efter avgången.

I tidtabellen angavs att skjutsen skulle färdas milen på en timme, "men får, enligt Kongl Brevet den 6 October 1857, emellan ställen, der vägarne äro af svårare beskaffenhet, äfvensom vid de tillfällen, då väglaget är dåligt, hastigheten ej utsträckas utöfver 1 1/4 timme på milen". En mil var då ca 11 km enligt dagens mått. Mellan Tännö och Dörrarps gästgivarregårdar uppgavs avståndet vara 1 1/2 mil och mellan Dörrarps gästgivar-

gård och Ljungby postkontor 2 mil. De följande skjutshållen söderut var Hamneda och Traryds gästgivaregårdar.

Genom förgreningen i Jönköping hade denna stad och Helsingborg en snällpostdiligensförbindelse från och till Stockholm fem dagar i veckan, medan orterna mellan Jönköping och Helsingborg hade sådan förbindelse varje vecka antingen tre dagar (västra grenen) eller två dagar (östra grenen). Dessutom hade Jönköping förbindelse med Stockholm genom Ystads-diligensen, vilken gick vidare över Växjö och Kristianstad.

Ersättningen åt entreprenörerna för postskjutsning ansågs ofta vara i underkant och de tog gärna tillfällena i akt att få den höjd men riskerade samtidigt att bli av med åtagandena. En begäran om höjning kopplades nämligen ofta samman med en uppsägning av kontraktet så att andra spekulanter skulle kunna ge anbud. Peter Abrahamsson, som under en del av 1850-talet befordrade stockholmsposten mellan Ljungby och Dörarp, hade tur i det avseendet. Han sade i september 1858 upp sitt kontrakt men förklarade samtidigt "sig vilja med postforslingen fortfara, om legan blefwe till En Riksdaler Riksmünt milen förhöjd." Generalpoststyrelsen biföll begäran.

Men det kunde också gå postförarna emot. Vid en entreprenadauktion i slutet av 1858 erbjöd sig Anders Petter Erlandsson "att emot en lega af 85 öre Rmt milen, med en häst tvänne gånger i hvarje vecka fortskaffa den emellan Wexiö och Halmstad gående post från Trollestorps gästgivaregård å ena sidan till Ljungby postkontor och å andra sidan till Skeens gästgivaregård". Anbudet var för högt för att kunna antas av generalpoststyrelsen, varför landshövdingen anmodades ordna så att gästgivareskjuts tillhandahölls enligt fastställd taxa. Postiljonen fick då betala skjutspengar för varje fullgjord resa. Sträckan mellan Ljungby och Trollestorp gick redan ett år senare åter över på privat entreprenör mot betalning kvartalsvis, varvid hemmansägaren Petter Pettersson i Tof-ta svarade för skjutsandet.

Det var bara på ett fåtal linjer som man under 1850-talet använde diligenser, d v s postskjuts för befordran även av passagerare. Ännu vid utgången av år 1860 var diligenslinjernas totala längd bara 39 mil. De följande åren markerar emellertid en blomstring för de hästdragna diligenserna, men de upphörde efter hand som järnvägarna bredde ut sig. År 1888 lades den sista diligenslinjen ner — den mellan Göteborg och Varberg.

Genom ett regeringsbeslut den 21 juni 1861 gavs regler för hur diligenserna skulle befordras. Av detta framgick bland annat att Postverket hade rätt att anlita gästgiveriskjuts, om det inte gick att teckna avtal med andra skjutsare om att befordra diligenserna mot en ersättning av högst 1 rdr 50 öre per häst och mil, när skjutsen utgick från stad, eller 1 rdr 25 öre per häst och mil, när den utgick från gästgivaregård på landet. Några av de regler som samtidigt eller senare utfärdades medförde vissa olägenheter och blev föremål för justeringar efter hand.

Sålunda fick man t ex göra avkall på villkoret att diligensen skulle färdas milen på en timme. Väglaget var ofta för dåligt för en sådan hastighet. Den minskades i två etapper så att man i februari 1862 kunde acceptera 1 1/2 timme för milen på vissa linjer.

En klocka fanns inte i var mans ägo på den tiden, men det var tvunget att postdiligenskuskarna höll de avgångstider som fanns angivna i tidtabellerna. I ett cirkulär den 9 oktober 1862 fick samtliga postförvaltare därför direktiv av generalpoststyrelsen att tillse "att diligenskuskarna, hvilka hädanefter användas i Kongl. Post-Verkets tjänst, äro försedda med klocka, hvilken angifver tiden efter den ords horizon, hvarest postiljonen är stationerad".

Den postiljon som följde med diligensen skulle sitta på kuskbocken vid sidan av skjutsbonden. Det hade vid något tillfälle upptäckts att postiljonen hade tagit plats inuti vagnen. I ett cirkulär den 30 mars 1863 uppdrog generalpoststyrelsen åt postförvaltarna "att för dylikt tilltag allvarligen åtvärna diligenskuskarna". Om förbudet överträdades eller om någon postiljon lät befordra resande, post eller annat gods utan att avgifterna för detta redovisades, var postförvaltarna skyldiga att utan dröjsmål anmäla förhållandet till generalpoststyrelsen.

Postförvaltarna fick vissa mindre tilläggsanslag för ökade göromål och hållande av skrivbiträden enligt ett kungligt brev den 27 mars 1863. Ett villkor som förenades med anslaget var att postförvaltarna vid diligenslinjerna utan särskild ersättning skulle "tillhandahålla ett tjenligt väntningsrum för de resande som färdas med postdiligens, då årstiden sådant påfordrar, uppvärmdt och försedt med nödig belysning".

I samband med diligensnätets kortvariga utbyggnad drogs en rad äldre postgångar in, varvid många posthemman befriades från vidare postföring men också från åtnjuten skattelättnad. År 1859 fanns det 746 posthemman i Sverige men vid utgången av år 1866 bara 314.

Den första svenska järnvägen öppnades för trafik den 5 mars 1856 och i november 1858 bestämdes att postföringen skulle fullgöras med tåg där så kunde ske utan olägenhet. Redan följande år befordrades post på linjen Stockholm - Göteborg med järnväg på delsträckorna Arboga - Örebro och Töreboda - Göteborg.

4:o att de i Kongl. Styrelsens Cirkulär den 21 dennes omnämnda dagliga ambulatoriska Postexpeditionerne på jernbanan Göteborg—Töreboda likaledes komma att taga sin början från banans båda ändpunkter med Tisdagen den 6 December och fortgå med de på nu gällande tid-tabell under *N* 1 upptagna bantågen.

Stockholm den 24 November 1859.

Så här slutade meddelandet till postförvaltarna, när post skulle befordras med järnväg första gången.

O. W. STAEL v o n **HOLSTEIN.**

Nya postanstalter

Den 9 mars 1860 bemyndigade regeringen generalpoststyrelsen att "å lämplige ställen inrätta ett nytt slag af poststationer, hvilka äro ämnade att, såsom speditjonskontor, för mera aflägsna orter underlätta förbindelsen med närmaste postkontor eller postexpedition".

Bortsett från ett mycket begränsat antal sk postuppsyningsmansplatser fanns det före detta besluts ikraftträdande bara 175 fasta postanstalter (år 1860). För klassificeringen skilde man på postkontor och postexpedition, men i verkligheten hade dessa i stort sett samma funktion och föreståndarna var tillsatta med kunglig fullmakt. De 48 som förestod postexpeditionerna vid denna tidpunkt hade titeln postexpeditör, medan deras lönemässigt sett högre kolleger var postmästare eller to m postinspektorer, om de tjänstgjorde i residensstad. I cirkulärskrivelser riktade till alla postkontor användes ofta den gemensamma beteckningen "postförvaltare".

Genom tillkomsten av poststationer ökade antalet fasta postanstalter, men det gick långsamt i början. De första poststationerna inrättades i februari 1861 och under hela premiäråret tillkom totalt bara 43 poststationer. Bland dessa fanns Kronobergs läns första poststation. Den öppnades den 1 oktober 1861 "vid Traherydys gästgivarvaregård i Traherydys socken, Sunnerbo härad af Kronobergs län", som det står i generalpoststyrelsens cirkulär. Den skulle lyda under postkontoret i Ljungby "men derjemte utväxla postförsändelser med postkontoret i Helsingborg".

Det var bl a den tidigare riksdagsmannen Sven Hurlin i Kylhult som gjorde framställning till länsstyrelsen i Växjö om att en poststation skulle inrättas i Traryd. Landshövding Carl Mörner insåg behovet och skrev den 23 maj 1861 till generalpoststyrelsen, att "en sådan station derstädes skulle vara af mycken nytta för kringliggande orter". Han föreslog också att "f d Krono Länsmannen C G Hultstein i Skafta, som bor nära intill Traherydys gästgivarvaregård samt är en medelålders man, särdeles ordentlig, vederhäftig och van vid expeditionsgöromål, måtte varda till föreståndare för ifrågakvarande poststation af Kongl. General-Post-Styrelsen förordnad".

Framställningen behandlades välvilligt och den 29 augusti fattades beslut. Samtidigt avgjordes frågan om inrättande av ytterligare fyra poststationer på olika håll i landet.

En kraftig ökning på en gång av antalet poststationer inträffade ett och ett halvt år senare, då beslut fattades om att poststationer skulle inrättas vid samtliga statens järnvägsstationer med början den 16 februari 1863.

En större utvidgning av poststationsnätet kom genom kronobrevbäringsens avskaffande under loppet av några år. I Småland och flera andra landsändar inträffade detta den 1 januari 1874, varvid Kronobergs län över en natt fick ett tillskott på omkring 50 poststationer.

Dessförinnan hade postmästaren i Ljungby emellertid fått sig underställd en poststation utöver den i Traryd, nämligen i Skeen. Den inrättades den 12 oktober 1868 som en följd av ett regeringsbeslut om en ny postgång mellan Nyby poststation och Skeens gästgivarvaregård. Den nya postgången fick förbindelse med Ljungby via den östvästliga diligenslinjen.

Tillkomsten av postgången mellan Nyby och Skeen föregicks av tre års förberedelse med många diskussioner och framställningar från representanter för den berörda befolkningen, i allt närmare 12.000 personer i Västbo härad i Jönköpings län. I det digra ärendet finns bl a protokoll, förda vid kommunalstämmor på senhösten 1865 i Burseryd, Bolmsö, Långaryd, Jälluntofta, Hestra, Färgaryd, Bosebo, Unnaryd och Odensjö för att nämna dem i den tidsföljd stämmorna hölls. En av orsakerna till behovet av bättre postgång var det stora avståndet från den bygden till närmast tillgängliga postkontor, det i Gislaved.

Bakom framställningen skymtar riksdagsfullmäktigen för Västbo härad C J Kjellman, som lämnade följande förslag till postgårdar längs hela den ifrågasatta linjen mellan Svenljunga och Ljungby: Lerbecksbo, Skyparp, Burseryd, Haghult, Nyby, Höljeryd, Unnaryd, Vret och Skeen.

Sedan Kjellman backats upp av en lång rad positiva uttalanden från kommunalstämmorna gjorde han sin framställning till generalpoststyrelsen den 22 januari 1866. Däri säger han bl a:

"Om en linie drages från Svenljunga postkontor vinkelrätt mot postlinjen Halmstad - Växjö fram till Skens gästgivarvaregård inom Kronobergs län, så finnes på hela denna sträcka om 11 mil och med indelt häradsväg icke ens en poststation på mindre än 3 mils afstånd. Och det säger sig derföre sjelft, att befördringen af bref och tidningar skall vara både osäker och förknippad med svårigheter och betydliga kostnader inom dessa trakter, der många har från 3 ända till 5 mil till närmaste postkontor, Gislaved eller Ljungby."

Kjellman preciserade också Nyby som lämplig plats för en postexpedition därför att orten skulle bli skärningspunkten med postlinjen mellan Jönköping och Halmstad. Vidare föreslog han en poststation "vid Unnaryd, der äfven en köping synes vilja uppstå, samt vid Sken, der posten borde utväxlas med Halmstad, Wexjö och Ljungby".

Förslaget kom att genomföras i etapper. Nyby fick en poststation den 1 mars 1868 och Skeen den 12 oktober samma år, medan Unnaryd fick vänta på sin poststation till den 1 januari 1872.

Det efter lång utredning fattade beslutet om den nya postlinjen avsåg endast en delsträcka. Några yttranden i ärendet kullkastade nämligen Kjellmans planer på postföring längs den nordligaste sträckan. Sälunda uttalade postmästare J F Ejserman i Svenljunga i en skrivelse till krono-

fogden Rosengren den 25 februari 1866, att han ansåg den föreslagna nya postgången helt och hållet obehövlig för Älvsborgs län och tillade: "Från detta postkontor är högst obetydlig korrespondens på de uppgivna orterna".

Oavsett postmästare Ejsermans yttrande hade kronofogde Rosengren invändningar mot postgång på den nordliga sträckan och ville i stället att resurserna skulle användas för ökade förbindelser mellan Svenljunga och Värnamo samt för en ny linje mellan Bredared i Halland och Bredaryd i Småland.

Landshövdingen i Jönköping instämde med kronofogden men ansåg att Nyby inte skulle vara ändpunkt för den nya linjen utan att den skulle sträcka sig så långt norrut som till Burseryd, där en poststation borde inrättas.

Det kan här tilläggas att man stannade för landshövdingens kompromissförslag. Burseryd fick sin poststation dagen före Skeen. I övrigt är ärendet om den tilltänkta postföringen från Svenljunga en periferisk händelse i ljunbypostens historia.

Hulda Andersson, född Crona och bosatt i Ljungby, blev vid 35 års ålder den första poststationsföreståndaren i Skeen och skulle komma att följa poststationens växlande öden under mer än 40 år. Redan 1878 fanns planer på att dra in poststationen, men det stannade då vid en minskning av arvodet.

Att just Skeen fick en poststation i ett förhållandevis tidigt skede berodde — som nyss antytts — på att samhället låg vid en punkt på diligenslinjen där en häradsväg stötte till efter att ha passerat många orter med dålig postgång. På motsvarande sätt fick åtskilliga av de under 1860-talet uppväxande diligenslinjerna förgreningar i form av kärrpostlinjer eller gångposter så att man till sist hade ett finmaskigt nät för fördelning av posterna till de efter hand uppväxande poststationerna i socknarna. Med kronobrevbäringens upphörande skulle man enligt beslutet den 5 december 1873 bland annat inrätta en poststation "i var socken, om så behövdes".

I nuvarande Ljungby kommun tillkom följande poststationer den 1 januari 1874, då kronobrevbäringen upphörde i Småland: Boaryd, Dörarp, Prestorp, Hamneda, Odensjö, Bolmstad, Boarp, Prästnäs, Bolmsö, Tannåker, Lidhult, Vrå och Räfte. Ytterligare några poststationer som inrättades inom Sunnerbo samma dag underställdes postkontoret i Ljungby.

För att få fram posten till de många nya poststationerna vid 1874 års ingång och för att få i väg post därifrån behövde man i Sunnerbo fögderi bara inrätta två nya postlinjer, nämligen från Odensjö till Killeberg och från Bolmstad till Liatorp. Övriga nyttillkomna poststationer låg utmed kärrpostlinjen mellan Värnamo och Klippan eller utmed diligenslinjen mellan Vislanda och Halmstad.

Kontrakt tecknades med en lång rad entreprenörer som skulle ansvara för befordringen av post längs delar av de nya postlinjerna. Entreprenörerna

avtalade i sin tur med andra personer, som utförde arbetet, ofta mot lägre ersättning än vad kontraktet med postverket visade. Därigenom tillgodogjorde sig mången entreprenör en vinst. Enligt kontraktets formulering skulle de själva eller genom myndig, fullväxt, nykter och pålitlig karl fullgöra postföringen. Man vet i dag mycket litet om vilka karlar som i verkligheten bar eller körde postsäckarna, men några av de nedannämnda har säkert själva provat på den uppgiften.

Bland dem som kontrakterades inom ljunbyområdet för postforslingen på de två nya linjerna var handlanden Algot Crona i Ljungby för sträckan mellan Bolmstad och Ljungby fram och åter och kronolänsmannen C N Granqvist i Höslänga för sträckan mellan Ljungby och Boarp, medan Anders Johan Jonasson i Boarp fick kontraktet för samma sträcka i motsatt riktning och för sträckan mellan Boarp och Pjätteryd. Arrendatorn P Persson i Pjätteryd svarade för denna sträcka i riktning mot Boarp och kyrkoherden Chr J Bursie i Pjätteryd för sträckan mellan Pjätteryd och Prästnäs. På sista delsträckan från Prästnäs till Liatorp kontrakterades handlanden N Nilsson i Ryd i riktning till Liatorp, medan Gudmund Svensson i Lönshult tog posten i omvänd riktning. Inspektör C A Crona i Agunnaryd svarade för transporten från Prästnäs till Pjätteryd.

På den västliga postföringen fick orgelnisten S M Bergstedt i Odensjö kontraktet för sträckan från Odensjö till Lidhult och åter, medan skolläraren Per Löwander i Lidhult fick uppgiften att svara för postföringen mellan Lidhult och Vrå i båda riktningarna. Från Vrå till Räfte och åter samt från Räfte till Gunghult i sydlig riktning kontrakterades kronolänsmannen C W Pontén i Räfte och från Traryd till Räfte över Gunghult kronolänsmannen C J Théorin i Kylhult.

När Philip Palme utnämndes till postmästare i Ljungby från den 1 december 1875, var han redan varm i kläderna, för han hade vikarierat på befattningen under nio år. Det blev han som fick sätta sig in i allt det nya, när poststationer och nya postgångar började inrättas i mängd vid kronobrevbäringens upphörande.

Men arbetsbördan blev stor och postmästarens biträdeshjälp var knappt tilltagen. Detta återspeglas i hans skriftväxling med generalpoststyrelsen i början av år 1874. Följande citat ur hans brev den 7 februari 1874 kan tjäna som exempel på svårigheterna. Han framhåller bland annat,

"att de nya poststationerna, oaktadt desamma gifna, otaliga, så väl skriftliga som muntliga upplysningar och förklaringar af alla slag, fortfarande ådagalägga en så grof okunnighet att ännu nästan ingen post från någon poststation blifvit riktigt behandlad vare sig genom försändelsernas frimärkande och taxerande i öfrigt".

Skrivelser från de hastigt tillsatta och utbildade poststationsföreståndarna med förfrågningar om hur arbetet skulle bedrivas och "hvarje poststationsföreståndares mångfaldiga gånger upprepade personliga inställelse härstädes" tog så mycket av postmästarens arbetstid i anspråk att han

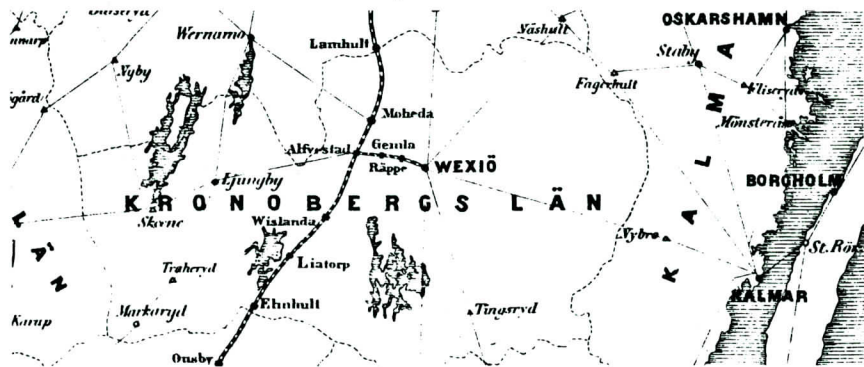
behövde en person särskilt för att ta emot och lämna ut försändelser vid postkontoret i Ljungby. Palme framhöll också

"att utaf de 22 poststationer, af hvilka sjuutton under Ljungby lydande, med hvilka postanstalten utvexlar post, flera äro belägna i socknar, hvilka förut haft sin post på andra fullständiga postanstalter, hvarigenom förorsakats en för tillfället särdeles stor och vidlyftig behandling af retourförsändelser af alla slag, samt att postanstalten under denna tid endast genom anlitande af ännu ett biträde och i öfrigt ansträngande både natt- och dagarbete kunnat så uppehålla de löpande göromålen, att ej någon större ordning inträffat".

Det är uppenbart att Philip Palme hade ett mycket arbetsamt år 1874. Däremot innebar den följande reformen inom Postverket, lantbrevbäringsinförande, inte så mycket extraarbete. Det blev ingen stor anhopning av lantbrevbärare vid starten 1878. En linje inrättades från Ljungby till Angelstad den 1 juli, varvid poststationen i Bolmstad drogs in, och en linje mellan Vrå och Lidhult med samtidig indragning av den sistnämnda poststationen. Båda de nya lantbrevbäringslinjerna lydde under postmästaren i Växjö.

1878 var också det år då järnvägen Vislanda - Bolmen öppnades för allmän trafik. Den därmed följande omläggningen av postföringen innebar att postdiligensen mellan Vislanda och Halmstad drogs in. I Bolmen lastades posten från tåget till en hästdragen kärva för transporten till Halmstad.

Det var Philip Palmes efterträdare Frans Oscar Carlander som fick uppleva förändringarna i postgången när nästa järnväg var klar att tas i bruk förbi Ljungby på sommaren 1899. Några glimtar från förändringar på olika orter inom Ljungby nuvarande kommun i samband med järnvägarnas tillkomst eller andra händelser av betydelse under årtiondena kring sekelskiftet lämnas i det följande i särskilda avsnitt.

1868 års postkarta, utgiven av privatperson, visar att det var gles mellan postanstalterna. Det fanns fem postkontor i Kronobergs län och sex förenade post- och järnvägsstationer. Det åtta år gamla regeringsbeslutet om "speditionskontor" hade resulterat i tre nya poststationer i länet, Tingsryd, Traheryd och Skee.

Postlokaler

Under år 1982 tar postkontoret i Ljungby nya lokaler i bruk. Detta ger anledning att något beröra också lokalfrågan för postkontoret i äldre tider. Tyvärr har det inte varit möjligt att genom samtal med äldre personer få en säker bild av förhållandena. I brist på tillförlitlig muntlig tradition måste man lägga pussel med ledning av de sparsamma uppgifter som kan letas fram ur gulnande dokument.

Allmänt gällde ända till mitten av 1800-talet att lokalfrågan för postkontoret ordnades av postmästaren och på hans bekostnad. I staten för år 1850 beviljades emellertid samtliga postmästare hyresbidrag, graderade efter den klassindelning av postkontoren som blev genomförd samtidigt. Som vi ser i det följande av exemplet i Ljungby, var det inte fråga om några större summor.

Kontorslokalen och postmästarens bostad var oftast inhysta i samma lägenhet. Detta var till fördel bland annat genom att poster kom och gick både natt och dag. Allt talar för att postkontoret i Ljungby och därmed också postmästarens lägenhet under större delen av 1800-talet låg vid gästgivaregården. År 1889 tecknade Philip Palme kontrakt med Sunnerbo Härads Sparbank om att hyra "första våningen till höger om ingången" i sparbankens hus till enskild bostad och postlokal för 300 kronor om året. Under Palmes långa frånvaro hyrde vikarien Victor Theorin samma utrymme och 1903 överläts Theorins kontrakt på postmästare Frans Carlander.

Folke Svedenfors hävdar i sin bok "Gränsbygden II" (1954), att postanstalten på sin tid var inrymd i Eskilsgården och att Johannes i Postgården hyrde ut ett par rum till postbetjäningen. Han berättar också, att en signal blåstes i posthornet, när postdiligensen kom till Gamla Torg. Det finns litteratur om olika postsignaler, men vi fördjupar oss inte i dem utan nöjer oss som ett kuriosum med den uppteckning av melodi och text, som Svedenfors gjorde 1949 efter nämndeman Axel Johansson. Denne hade hört signalen återges av äldre personer:

Jo-han-nes i post-går'n, Jo-han-nes i post-går'n, är du in-te va-ken än?
Jo-han-nes i post-går'n, Jo-han-nes i post-går'n, klöckan är nu re-dan fem.

Som tidigare nämnts, var apotekare Perman vikarie för postmästare Adlerstam under dennes långa ledigheter, innan Philip Palme började sin långa vikarieperiod i Ljungby 1866 före utnämningen. Svedenfors berättar, att Perman, som bl a tecknade aktier i brunnsanläggningen i Södra Ljunga, fanns på samma plats som Ljungbys förste borgare Olof Ljungcrantz, innehavare av gästgivaregården. Detta torde ytterligare bestyrka att postkontoret låg vid gästgivaregården.

I en redovisningsanmärkning, daterad Stockholm den 13 juli 1837, finner man att av ett infordrat belopp för under år 1836 gjorda räkenskapsfel skulle Perman betala 12 sk bco och Ljungcrantz 25 sk bco. Detta tyder på att även Ljungcrantz varit t f postmästare, ehuru jag inte kunnat finna det belagt i något annat dokument.

Det begränsade invånareantalet i Ljungby köping var inte så spritt att man behövde diskutera postkontorets förlägningsplats. Innan folkskolestadgan av 1842 hunnit få någon verkan, var det mest myndighetspersoner som utnyttjade postverket. Det faktum att Ljungby hade fått Kungl. Maj:ts resolution 1828 om en köpings anläggande bidrog troligen till beslutet om att postkontoret skulle inrättas. Utredningen om köpingens etablerande visar emellertid en intressant punkt i landshövdingens yttrande till kommerskollegium den 21 december 1824: "Ett occasionellt postkontor för orten är redan etablerat". Denna detalj behöver inte rubba tilltron till uppgiften i Postens dokument att det första riktiga postkontoret med av kungen tillsatt chef inrättades i Ljungby från den 1 januari 1831.

Underlaget för ett postkontor i Ljungby var länge magert. Vid köpingsbildningen 1829 var fem gårdar hela bebyggelsen, Gästgivaregården, Eskilsgården, Södergården, Klockaregården och Lillegården. Enligt kronofogdeberättelserna till länsstyrelsen fanns det exempelvis 1862 bara 18 boningshus och 176 invånare. Inte förrän på slutet av 1870-talet tar utvecklingen fart, då troligen främst beroende på järnvägens tillkomst 1878. Vid utgången av år 1880 var folkmängden 380 personer och tio år senare 597. Under den följande femårsperioden steg den till 662. Den siffran gäller för den 31 december 1895, då 75 tomter var bebyggda och två kloakledningar nedlagda.

Tidigare har nämnts den allmänna regeln att postmästaren upplät rum för postkontoret. Undantag från den regeln fanns på sina håll i landet även för tiden före 1850. Av överpostdirektörens redogörelse 1829 för postverkets fastigheter inom Sverige framgår att postverket ägde posthusen i Stockholm, Grisslehamn och Uppsala. Enligt årsberättelsen 1864 hade postverket förvärvat ytterligare fem posthus, varav två i smålandsläna, nämligen det i Jönköping och det i Stora Rör. Flera fastigheter tillkom efter hand i långsam takt, och när centralposthuset vid Vasagatan i Stockholm togs i bruk 1903, ägde postverket 17 posthus utanför huvudstaden.

1873 års instruktion för generalpoststyrelsen föreskrev att styrelsen

Eskilsgården var postalt centrum i Ljungby i äldre tid.

skulle förhyra erforderliga lokaler för postkontoren, om det var lämpligt och behövt. Ändå kvarstod postmästarens gamla skyldighet att hålla lokaler, sedan 1850 med bidrag till hyran. År 1886 blev den skyldigheten begränsad till sådana fall "då lokal ej kan av postverket anskaffas" men inte förrän efter sekelskiftet hade man nått så långt att alla postkontor fanns i lokaler som hyrdes direkt av postverket. Postkontoret i Ljungby kom i det avseendet i sluttampen.

Av de 244 postkontor (självständiga förvaltningsenheter) som fanns år 1924, låg 40 i postens egna fastigheter, medan 204 var inrymda i förhyrda lokaler, därav 12 som ägdes av riksbanken, 14 av televerket och 11 av statens järnvägar.

När postmästare Frans Carlander hade efterträtt Philip Palme fann han det besvärande att en del av hans bostad skulle utgöra postlokal. Att det inte hade skett någon förändring tidigare, fastän skyldigheten att hålla lokal borde ha kunnat upphöra 1886, berodde nog delvis på att postkontoret i Ljungby länge förvaltades av vikarier. Palme hade nämligen förordnande som postmästare i Nyköping under tre år med början 1893 och flyttade därifrån som utnämnd postmästare till Vadstena utan att återvända till befattningen i Ljungby.

Carlander gjorde ett försök att låta postverket hyra postkontorslokal i Ljungby genom en skrivelse till generalpoststyrelsen, som vidaresändes från postinspektionen den 30 juni 1898, men han misslyckades. Detta framgår av styrelsens svar den 26 juli, ur vilket följande kan citeras: "Vid föredragning af detta ärende har Kongl. Styrelsen ej funnit skäl att för närvarande förhyra postkontorslokal i Ljungby".

Ett år tidigare hade tf postmästare Victor Theorin underrättat postinspektionen om att det fanns en ledig kontorslokal att hyra i sparbankens hus och skickat med en planritning, av vilken det bl a framgick, att "till lokalen finns nödiga uthus samt särskildt afstängdt vindsrum till förvarande af förbruksartiklar, persedlar, äldre handlingar och dylikt".

Postinspektionen tövade med att lösa lokalfrågan och när Carlander tillträdde efter utnämningen den 16 mars 1897, måste han acceptera att upplåta utrymme åt postkontoret i den lägenhet som Palme hade hyrt redan 1889. Men han övertog inte formellt kontraktet förrän 1903, utan det stod under mellantiden på Palmes vikarie Theorin.

Postmästarens årliga anslag från den 1 januari 1891 till kontorshyra för Ljungby postkontor var 275 kronor och för expenser 250 kronor. Som nämnts tidigare fick Palme från 1889 betala 300 kronor i årshyra för hela lägenheten, men hur mycket hyran höjdes efter gjorda förbättringar, t ex installation 1895 av belysning, det förtonar i historiens dunkel, och hur mycket av expensanslaget som behövdes för inventarier, förseglingsgarn och lack mm, är svårt att utröna.

Så småningom tillämpades 1886 års beslut om postlokals förhyrande direkt av postverket även i Ljungby och år 1905 tecknades kontrakt mellan postverket och Sunnerbo Härads Sparbank om att hyra lokaler i bankens fastighet. De blev efter hand i minsta laget och när den i kontraktet stipulerade tioårsperioden närmade sig sitt slut, undersöktes nya möjligheter. I en skrivelse den 18 september 1915 erbjöd banken postverket "nu innehafda postlokalen till ytterligare förhyrning under minst 10 år till kronor 800:— pr år".

Den 20 oktober 1915 sände chefen för poststyrelsens andra byrå (kamerälärenden) Gustaf Kihlmark ett underhandsbrev till postdirektören i Malmö, vilket började på detta sätt.

"Min svåger, häradskskrivaren Axel Rooth (ledamot av 1 kammaren) har förhandlat med mig ang ny pkslokal i Ljungby. Härmed en skiss. Läget utmärkt. Huset tillhör köpingen. Lokalen ordnas förstklassigt efter vår önskan. Nuvarande lokalen anser jag olämplig. Hyran kan du pressa ned till skäligen belopp. Köpingen sätter värde på att få oss till hyresgäst".

En månad senare hade köpingen lämnat ett anbud på ny lokal vid Olofsgatans mynning 70 meter från järnvägsstationen mot en årshyra av 1 200 kronor. Postdirektör Olof Thormark hade vid sammanträffande med Axel Rooth bjudit 800 kronor. När han anmälde detta till byråchef Kihlmark, tillade han bl a, att han hoppades få åtminstone något lägre anbud

eller någon annan fördel. Möjligheten att bli kvar i sparbankens hus var dock inte utesluten.

Detta framgick bland annat av en skrivelse den 16 oktober 1915 från postdirektionen till postmästaren i Ljungby, där han anmodades "söka hos Sparbanken erhålla en enkel skiss över lokalen sådan den enligt erbjudandet skulle bli, därvid tillika torde uppgivas alla de reparationer och ändringar som skulle utföras".

I sitt svar den 17 februari skrev postmästare Axel Hult bland annat, att

"oavsett alla föreslagna ändringar komma dock flera olägenheter, som vidlåda lokalen i sitt nuvarande skick, ej att bli avhjälpta. Så är och blir utrymmet för allmänheten rent för knappt och i arkivrummet bliva anordningarna skäligen otillfredsställande, då detta rum samtidigt skall vara arkiv- och toillettrum samt göra tjänst som förstuga".

Under åren 1889 - 1916 var postkontoret inrymt i Sunnerbo Härads Sparbanks fastighet vid Storgatan.

Postmästaren slutade sitt brev med ett klart uttalande: "Såväl till båt- nad för korrespondenterna som för vederbörande posttjänstemän bleve en flyttning av postkontoret till den av köpingen erbjudna lokalen".

Postdirektionen gick på den linjen och i en skrivelse till poststyrelsen den 27 mars 1916 anmälde, att lokalen i sparbankens fastighet på 109,59 kvm med en årshyra av 450 kronor visserligen kunde förbättras mot en till 800 kronor höjd årshyra, men att ändringen ändå inte skulle ge tillräckligt utrymme för någon längre tid. Därför föreslogs att man skulle ta vara på köpingens erbjudande om en lokal med en golvyta på något över 200 kvm mot en hyra av 5:77 per kvm och år. Den formella uppsägningen från bankens sida av den dittillsvarande lokalen daterades den 18 mars

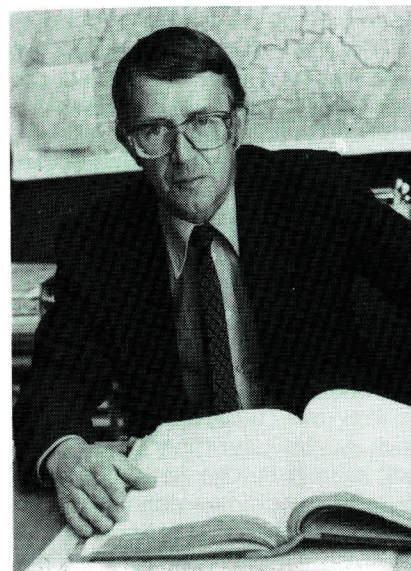
med samtidigt erbjudande om förlängt kontrakt den 1 oktober mot 800 kr i hyra. Den 3 april daterades postdirektionens slutgiltiga besked till banken, av vilket framgick, att poststyrelsen hade fattat "beslut om förhyrande av lokal för postkontoret i Ljungby fr o m den 1 nästa oktober i municipalsamhällets hus". Därmed hade postkontoret hamnat vid Olofsgatan och där kom det att bli kvar i 66 år, även om det flyttades två gånger, första gången ett litet stycke norrut och andra gången tvärs över gatan. Efter flyttningen 1982 ligger det längre österut än någonsin, men lättillgängligt för kunderna i tätorten.

På denna tomt beräknar man att kunna bygga det nya postkontoret i Ljungby.

"Municipalsamhällets hus", som postdirektören kallade den byggnad vid Olofsgatan, dit postkontoret flyttade 1916, är numera rivet. Under mina första skolår besökte jag det ofta för att uträtta ärenden åt min far och senare för att skicka min egen post. De första gångerna var det med bävan, innan jag lärt mig vilken kö jag skulle välja för olika ärenden. Ibland lämnade jag postkontoret med gråten i halsen, sedan jag bemötts med överhetston av skräcktanten med hår på hakan. Om henne har jag hört en historia, för vars sanningshalt jag inte kan svara, eftersom varianter har berättats på andra håll. En svenskamerikan fick av henne tillsägelsen "här brukar vi ta av oss hatten", varefter han replikerade i det han chevalereskt svingade sin hatt: "Well, i Amerika brukar vi raka oss innan vi går till arbetet".

När Sven Gustafsson den 1 mars 1978 efterträdde Anders Flodh som nr 14 på postmästarestolen, hade postkontoret i Ljungby inlemmats i Växjö postområde, som från den 1 juli 1977 omfattar hela Kronobergs län utom Markaryds kommun samt dessutom Emmaboda kommun i Kalmar län. Det utgör ett av de 59 postområden i landet som bildats genom sammanslagningar av mindre enheter sedan en av postverkets största omorganisationer i modern tid blivit genomförd.

Sven Gustafsson är den 14:e innehavaren av postmästarestolen i Ljungby. Han tar del av dokument i postkontorets arkiv, som delvis legat till grund för uppgifterna i denna bok.

Postmästarna i Ljungby

Johan Schmaltz	1831—1838
Gustaf Mauritz Adlerstam	1838—1875
Philip Palme	1875—1896
Frans August Oskar Carlander	1897—1909
Anders Wilhelm Kjellqvist	1909—1913
Axel Hult	1913—1930
Karl Johan Fredrik Bonthron	1930—1938
Ernst Axel Lindström	1938—1939
Carl Johan Erik Ångman	1939—1946
Sölve Axel Alvar Titze	1946—1951
Karl William Düring	1951—1955
Per Hermes Östling	1955—1963
Anders Gustaf Flodh	1963—1978
Sven Erik Emil Gustafsson	1978—

Ryssby

Annerstad var visserligen den socken inom Ljungby nuvarande kommuns gränser som först fick en egen poststation, men efter det inledande avsnittet om postkontoret i Ljungby faller det sig ändå naturligt att låta Ryssby socken komma främst i raden av de kommunelar, vars posthistoria är avsedd att rapsodiskt belysas i denna framställning.

Bortsett från kommunens huvudort är Ryssby nämligen den socken som visar de äldsta dokumenten om att invånarna närde en önskan att få en fast postanstalt. De är daterade på den tiden då det i den postala terminologin inte existerade sådana begrepp som poststationer eller postställen.

Egentligen fanns det då bara postkontor samt ett mycket begränsat antal postuppsyningsmansplatser, vilka man kan bortse från helt på fastlandet i Sydsverige. De fåtaliga anordningarna av detta outvecklade slag fanns nämligen bara i Norrland och på Öland.

Postkontoren förestods av chefer som var tillsatta med kunglig fullmakt och delades in i åtta klasser och två huvudgrupper, postkontor och postexpeditioner. De hade i stort sett samma befogenheter. Postkontoren i de fyra minsta klasserna kallades postexpeditioner och deras föreståndare postexpeditörer, medan postkontorens chefer kallades postmästare eller postinspektorer i länshuvudstäderna. En gemensam beteckning var postförvaltare.

Begreppet poststation infördes genom ett regeringsbeslut 1860 och de tolv första poststationerna inrättades den 15 februari 1861. Samtidigt började postuppsyningsmansplatserna avvecklas.

Redan 1849 hade den driftige gästgivaren i Nygård inte långt från Ryssby kyrka lyckats förmå postmästaren i Ljungby att föreslå överpostdirektörsämbetet att inrätta postkontor i Nygård. Gästgivaregården låg på Skogsbruksskolans nuvarande plats. Gårdens storslagna corps de logi är rivet men de båda flygelbyggnaderna har ännu kvar sin ursprunglighet.

Framställningen om postkontor gjordes i oktober 1849. Vid den tiden fanns det 120 postkontor i hela landet och bara två i Kronobergs län, Ljungby och Växjö.

Sedan 1823 hade Kungl Maj:t varit förbehållen rätten att utnämna alla postmästare. Postverkets chef skulle visserligen avge förslag, men regeringen följde oftast sin egen väg. Postkontoren "skänktes" åt personer utom verket, huvudsakligen pensionerade militärer. Så hade postkontoret i Ljungby fått löjtnanten Johan Schmaltz som chef. Andra yrken var

företrädna på sina håll. En gästgivare som postmästare var — historiskt sett — inte alls verklighetsfrämmande, särskilt inte i Nygård, där gästgivaren tillika var major.

Tanken på ett postkontor i Ryssby var ändå sensationell, men dock realistisk. Det fanns exempel på andra mindre orter, som hade fått postkontor tidigare. Anrikt var redan Qvarsebo, som hade fått ett postkontor 1725, fast orten bara bestod av ett säteri, lämpligt beläget från geografisk synpunkt. Postkontoret flyttades emellertid till Gislaved år 1851 och gjorde där långt större nytta än på den ursprungliga platsen.

Ulf Carlsson Sparre i Växjö var länets mäktige postchef på den tiden, också han pensionerad militär. Men han var tjänstledig med kontorsskrivaren August Wilhelm Södergren som långtidsvikarie. Denne arbetade i sin chefs anda och när överpostdirektörsämbetet remitterade postmästare Adlerstams framställning till honom för yttrande, var ärendet nästan avgjort.

I en lång inlaga kom Södergren med starka argument mot tanken på ett postkontor i Ryssby. Han bevisade bland annat att det skulle vara en ekonomiskt sett dålig affär för postverket. Bakom skymtar också Sparres egoism — farhågor för minskade sportler.

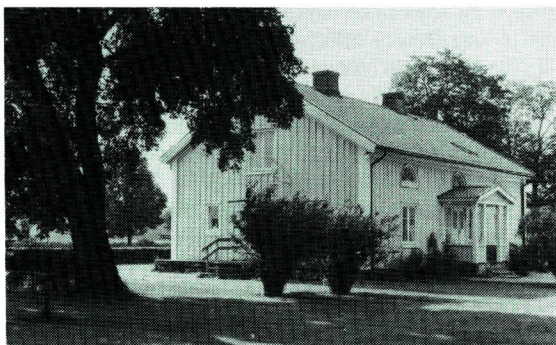
Avslaget gjorde att ryssbyborna fick fortsätta att ha postutväxling genom väska, som de hämtade i Borsna vid postföringslinjen mellan Växjö och Ljungby. Posten forslades då längs den allmänna färdvägen via Örsälåthög - Borsna - Gnustorp. Postbönder i Kängshult, Donhalla och Smedjemåla m fl gårdar hade hand om forslingen. Vid skjutsombyteställena fick de från färdvägen avlägsna byar och gårdar som höll postväskor, bekväma sig att hämta och lämna dessa. Sedan poststation hade inrättats i Vislanda den 1 december 1863 och en diligenslinje öppnades mellan Vislanda och Halmstad, ändrade ryssbyborna postadress och höll sin väska med Vislanda.

Mellan Borsna och Ryssby gick en liten dålig häradsväg. Man finner i bevarade dokument hur postförarna ville undvika denna. Fem år efter avslaget på framställningen om ett postkontor i Nygård begärde nämligen generalpoststyrelsen, som överpostdirektörsämbetet hade blivit omdöpt till, att postinspektorn i Växjö skulle inhämta besked från postbönderna, om de var villiga att mot viss ersättning forsla posten "avvägen över Ryssby kyrka" från gästgivaregården i Borsna.

I sitt svar till poststyrelsen den 30 maj 1855 säger postinspektorn i Växjö bland annat följande: "Sedan ifrågavarande postförarens svar nu hit inkommit och deraf skönjes, att de den föreslagna tillökta postförslingen ej vilja åtaga sig, så får jag detta härmed ödmjukast tillkännagiva".

I samma skrivelse avfärdar postinspektorn den av generalpoststyrelsen väckta tanken på omprövning av den gamla frågan om att inrätta ett postkontor i Ryssby socken. Efter viss argumentation avslutar han sitt svar sålunda:

"På grund af dessa hufvudsakliga omständigheter synes mig icke skäl vara för handen att på ett afstånd från Ljungby post-contor af endast 1 3/4 mil och uti en för all större rörelse otillgänglig ort inrätta en Post Expedition, hvarför jag ock i största ödmjukhet vågar afstyrka bifall till Herr Postmästare Adlerstams itererade förslag, såsom endast ledande till förlust för Kongl. Postverket. Skulle Kongl. General Post Styrelsen icke desto mindre finna för godt att hos Kongl. Maj: t begära inrättandet af en postexpedition inom Ryssby Socken så är Nygårds Gästgifvaregård det derför tjenligaste stället".

På den öppna platsen till vänster i bilden vid sidan om den nuvarande Ryssby-skolans ena flygelbyggnad låg sannolikt gästgivaregården i Nygård, där man försökte få ett postkontor redan 1849.

Tre år senare var ryssbyborna i farten igen. Major Henrik Hammarberg, sonson till "Stenbocks kurir", förnyade i februari 1858 den tidigare förfallna ansökan att posten mellan Växjö och Ljungby skulle vid färden mellan Gnustorps och Lilla Donhalla posthemman få göra en omväg av 0,5 mil förbi Ryssby kyrka. Majoren åberopade ett intyg av kronofogden i Sunnerbo härad, "att vägen från Borsna om Ryssby till Gnustorp alla tider på året är fullkomligt farbar såsom varande allmän häradsväg och att något hinder för postens fortkomst å denna väg icke förefinnes".

Ryssbyborna fick så småningom bättre postgång men först med kronobrevbäringens upphörande i Småland från den 1 januari 1874. Då inrättades en poststation i Boaryd med major C N Ramberg som föreståndare. Hans cirka sju år tidigare uppförda hus ett par hundra meter söder om "linjen", den raka landsvägen mellan Vislanda och Ljungby, blev poststationens plats till förgälsa för många sockenbor som ansåg att poststationen blivit felplacerad.

Missnöjet kom till uttryck bland annat i protokollet vid kommunalstämman den 6 september 1874, varav ett utdrag med följande lydelse åberopades vid det första försöket att flytta poststationen norrut:

"Enär största delen af församlingens corresponderande medlemmar bo ifrån en till en half mil eller deröfver från Boaryd poststation, hvarigenom Församlingen icke kan hafva den nytta eller fördel af denna poststation, som afsetts med dess inrättande, så har Församlingen vid kommunalstämma beslutat att hos Kongl. General Poststyrelsen ingå med ansökan om att få en poststation förlagd vid eller i närheten af Ryssby kyrka".

Mönsterskrivaren R Palm sände utdraget med den skrivelse han fick fullmakt att avfatta. Han framhöll bl a nyttan och fördelen med en poststation i en vidsträckt församling, men att den huvudsakligen beror på läget för poststationen. Den poststation som Ryssby socken hade fått som ett resultat av 1873 års beslut om kronobrevbäringens upphörande, hade förlagts till Boaryd, "en kvarts mil från socknens södra ände, men till den norra circa en och en half mil".

Palm framhöll de nackdelar som följt med poststationens onaturliga läge och påpekade bland annat att kronolänsmannen bodde på 200 famnars avstånd från kyrkan och fick vidkännas stora kostnader för att kunna uträtta viktiga postärenden i Boaryd.

Församlingen föreslog att orgelnisten C J Johnson skulle bli föreståndare för den tilltänkta poststationen och lät Palm med sin framställning inte bara sända Johnsons ansökan utan också hans prästbevis och borgen. Palm var medveten om att en fraktion i socknen hade andra önskemål och avslutade sin framställning med följande passus: "För att kunna bemöta wederbörandes möjligen blifvande invändningar emot denna ansökan, anhåller jag att få del af deras förklaringar. Nygård i Ryssby socken och Kronobergs län den 21 September 1874".

Det andra lägrets skrivelse daterades också 21 september och skrevs under av elva personer, däribland major C N Ramberg samt föreståndaren för Kronobergs läns lantbruksskola O L v Sydow. De ansåg sig

"böra upplysa om huru det verkliga förhåller sig med postgången inom Ryssby församling på det ej Kongl General Poststyrelsen genom detta protokoll må missledas, utan Boaryds poststation fortfarande förblifva såsom liggande vid Diligenslinien mellan Vislanda och Ljungby och af Konungens Befallningshafvande utsedd som lämpligast inom Ryssby församling".

Argumenteringen var stark i båda skrivelserna. De sändes från generalpoststyrelsen till landshövdingen i Växjö, som i sin tur begärde ett uttalande av kronofogden i Sunnerbo härad, C W Granqvist i Höslänga.

Denne tog klart ståndpunkt för majoritetsalternativet, d v s församlingens förslag om att poststationen skulle flyttas. Han framhöll inte bara olägenheterna för kronolänsmannen med det stora avståndet till socknens poststation utan påvisade också att motparten vilselett generalpoststyrelsen. Detta kunde han göra genom att bilägga ett bevis om att fyra i motståndargruppen hade närmare till Ryssby än till Boaryd och att en femte inte använde sig av poststationen i Boaryd utan den i Vislanda. Dessutom intygade han att en av gruppens undertecknare inte fanns i verkligheten, d v s han antydde att ett namn i skrivelserna var förfalskat.

Även landshövdingen ansåg i sitt svar till poststyrelsen, avgivet på själva nyårsafton 1874, att man skulle följa kommunalstämmans önskan. Han tillade att organisten C J Johnson var fullt lämplig som poststationsföreståndare.

Med så stark underbyggnad av framställningen kan generalpoststyrelsens beslut i frågan förefalla säregt. På landshövdingens skrivelse finns

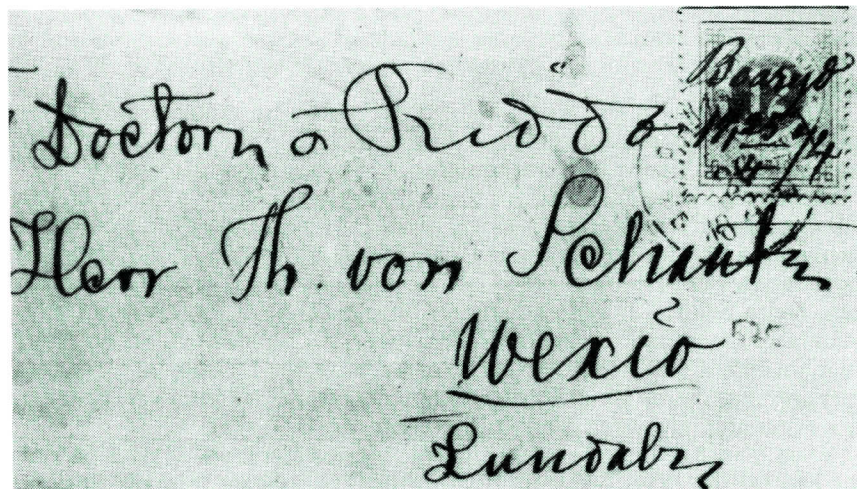
en två rader lång anteckning med följande lydelse: "1875 den 23 febr anm i K Gps. Ansågs ej för närvarande böra till vidare åtgärd föränleda".

I ärendet finns inga konceptanteckningar som kan ge någon ledtråd till varför majoritetens väl motiverade önskan inte blev tillgodosedd. Möjligen kan man vid ärendets handläggning ha fäst sig vid en passus i skrivelsen från dem som ville behålla poststationen i Boaryd, så lydande: "Vi hafva säkerligen jernväg mellan Wislanda och Bolmen inom ett par år, då postgången derigenom måste förändras".

Planerna på den blivande järnvägen var tidigt kända och de som hade kontrakt med postverket om att forsla diligensen var medvetna om att de skulle stå utan inkomst för sådant arbete så snart järnvägen blivit en realitet.

Det skulle också visa sig att kommunalstämman önskemål så småningom skulle realiseras utan att Ryssby församling på nytt behövde låta höra av sig. När den postala omorganisationen planerades tre år senare, tog man med i beräkningen att poststationen i Boaryd skulle flyttas. Den fick från den 5 oktober 1878 med ändrat namn sin placering i Ryssby järnvägsstation. Det var mer eller mindre självklart att järnvägsföretagen och postverket samarbetade under det skede då järnvägsnätet utvecklades.

Om tiden efter 1878 i Ryssby berättas något i avsnittet "Järnvägen Vislanda - Bolmen". I avsnittet om Boaryd finns fler uppgifter om posten under major Rambergs tid som föreståndare.

Under den stora brådska som rådde i samband med kronobrevbäringens upphörande fick många poststationer datumstämplarna sent. Frimärket på detta brev blev inte bara makulerat med major Rambergs handskrift utan också stämplat av den postkypé som sorterade brevet, sedan diligensen hade lämnat postsäcken i Vislanda.

Annerstad

Om bakgrunden till inrättandet av en poststation i Skee har berättats under avsnittet om Ljungby i anslutning till den planerade postlinjen mellan Svenljunga och Ljungby via Burseryd, Unnaryd och Skee. När kronobrevbäringen upphörde i Småland med ingången av år 1874 fanns det sålunda redan en poststation i Annerstads socken sedan sex år. Rekommendationen om "en poststation i var socken, där så behövdes" var alltså redan efterlevd här. Men man kan utgå från att om Skee inte hade fått sin poststation 1868 på grund av sitt läge som knutpunkt för postförlinjerna, hade det i stället blivit en poststation i närheten av Annerstads kyrka den 1 januari 1874. Den poststationen skulle sannolikt ha blivit indragen vid järnvägens förlängning 1889, varvid invånarna i Annerstad blivit hänvisade till närmaste förenade post- och järnvägsstation, Piksborg. Det var nämligen mycket vanligt att närliggande kyrkbyar miste sina poststationer efter hand som förenade post- och järnvägsstationer inrättades.

Den första föreståndaren för posten i Skee, Hulda Andersson, fick tio år efter poststationens inrättande uppleva planer på dess indragning. Då stannade det vid en minskning av arvodet. En del av skriftväxlingen i det ärendet kan citeras ur ett brev från poststyrelsen till postkontoret i Växjö den 13 november 1878:

"Med anledning af hvad Postkontoret anfört angående inträffad minskning i posttrafiken vid Skeens poststation, uppdrager Kongl. Styrelsen härigenom åt Postkontoret att till Kongl. Styrelsen inkomma med uppgift eller, der så ske kan, med skriftliga anbud å det lägsta arfvodesbelopp mot hvilket nuvarande innehafvare eller annan lämplig person skulle finnas villig bestrida poststationsföreståndarebefattningen i Skee från den tid, då nu gällande kontrakt, efter skedd uppsägning, kan komma att upphöra"

Gästgivaregården i Skee var skjutsombytestplats för diligenserna mellan Vislanda och Halmstad och förblev så till dess järnvägen kom till och rubbade rytmen i landsvägstrafiken. Det var naturligt att år 1868 förläggas poststationen till gästgivaregården, där människorna i trakten sedan gammalt var vana vid att lämna och hämta post när diligenskusken rastade under hästbytet.

Diligensen mellan Växjö och Halmstad gick två gånger i veckan på 1850-talets första hälft, i allmänhet från Växjö måndagar och fredagar kl 19 med ankomst till Halmstad följande dag kl 16. I omvänd riktning gick den från Halmstad torsdagar och söndagar kl 21 och ankom till Växjö följande dag kl. 18.

Den direkta postföringslinjen mellan Växjö och Halmstad, som efter stambanans tillkomst ändrades att utgå från den ny tillkomna poststationen i Vislanda, hade ursprungligen inrättats redan 1830, sedan det hade framförts klagomål mot att postgången mellan de båda residensstäderna tog en hel vecka på grund av de omvägar breven måste skickas.

Postiljonen och postkusken färdades åtminstone till en början mycket obekvämt. När en utvidgning av postgången diskuterades under 1828—1830 års riksdag avvisades såsom lyx förslaget att anbringa fjädrar på fordonen. Litet bättre blev det, när postverket på 1850-talet återupptog de ett kvarts sekel tidigare hastigt avslutade försöken med postdiligenser, med vilka inte bara post utan även passagerare kunde befordras.

Inte minst de verkningar som 1842 års folkskolestadga hade för skriv- och läskunnigheten medförde ökad brevetrafik. Nya postföringslinjer kom till stånd i så snabb takt att man från 1858 i generalpoststyrelsen anställde en särskild föredragande för skjuts- och tabellärenden. Denna funktion ersattes 1873 med en särskild byrå för trafikärenden (tredje byrån) och rikets postledning hade nu en stab med 30 ordinarie tjänstemän.

Efter tillkomsten av järnvägen Vislanda - Bolmen slopades diligenslinjen från Vislanda i oktober 1878. Den fortsatta postförbindelsen med Halmstad ordnades genom kärrepost från Bolmen, en linje som passerade Skeen.

Det var emellertid inte bara tillkomsten av den betydelsefulla järnvägen mellan Vislanda och Bolmen som förorsakade ändringar i postgången i Sunnerbo. Införandet av lantbrevbäring i Kronobergs län från halvårs-skiftet 1878 hade sin stora andel i postnätets nya struktur. Redan från den 1 februari 1878 tillämpades generalpoststyrelsens beslut av den 5 november 1877 att postföringen Killeberg - Vrå skulle inskränkas från två gånger till en gång i veckan och anknytas till Skeens poststation i stället för Vrå, vars poststation hade blivit inrättad den 1 januari 1874.

Hulda Andersson var föreståndare för poststationen i Skeen under mer än 40 år och fick uppleva förändringen av poststationens namn till Annerstad.

En av Sveriges första lantbrevbäringslinjer inrättades den 3 juli 1878 mellan Ljungby och Angelstad, varvid poststationen i Bolmstad blev in-dragen. Vid järnvägens tillkomst inrättades poststationer i flertalet av järnvägens stationshus, där stinsen skötte både post och järnväg. När en sådan poststation inrättades i Angelstad den 5 oktober 1878, ansågs lantbrevbäringen till Angelstad inte längre behövlig och därför blev Ljungbys förste lantbrevbärare, timmermannen Carl Andersson Lagerbjelke skild från sitt kontrakt efter blott tre månader.

För lantbrevbäringskontrakten var sådana ändringar kanske inte förut-sedda till en början. Men i vanliga postföringskontrakt hade poststyrelsen garderat sig. Man finner t ex följande passus i det kontrakt som den 26 december 1877 undertecknades av postmästare Janne Lagerström i Växjö och kronolänsman C W Pontén i Räfte angående postföring på sträckan mellan Traryd och Skeen:

"För öfrigt skall kontraktet, utan föregående uppsägning, upphöra, om och när, i följd af jernvägsanläggning antingen å sjelfva postlinien eller i dess närhet, tillfälle beredes att få ifrågavarande post, vare sig i sin helhet eller till mindre väglängd, å en för allmän trafik öppnad jernbana befordrad".

Efter hand som ett antal postgångar byttes ut mot lantbrevbäring blev det naturligt nog också tal om kontraktuppsägningar. För tillämpning från 1878 års början hade t ex ett kontrakt upprättats med Noack Magnusson "i Odensjö och Wret" om postföring två gånger i veckan mellan Lidhult och Odensjö mot en ersättning av 1 kr 65 öre för enkel tur. Redan den 9 februari 1878 undertecknade Noack Magnusson med Nils Johan Persson och Johan Johannesson i Röshult som vittnen ett erkännande att kontraktet blivit uppsagt till upphörande med 1878 års utgång. Orsaken var att en lantbrevbäring skulle inrättas varvid poststationen i Odensjö skulle dras in.

Med några ord skall också den för sydsmländska förhållanden ovanliga företeelsen med sjöpostföring beröras, inledningsvis genom ett citat ur det protokoll som hölls vid en extra kommunalstämma med Annerstads socken den 11 maj 1884:

- Med den lifliga rörelse och samfärdsel med kringliggande orter som förefinnes i Skeen är den nuvarande långsamma postföringen ganska kännbar. Postgången mellan Bolmen och Skeen kunde under sommarmånaderna indragas, och församlingen erhålla offentliga kungörelser och embetsskrifvelser, hvilka skola anlöpa kronolänsmanskontoret, åtta dagar tidigare än nu är fallet.

Ordföranden S J Ekberg lät läsa upp och justera protokollet sammanträdesdagen av Nils Peter Larsson i Bökhult, Johannes Nicolausson i Djurarp och Lars Peter Svensson i Skäckarp.

Den ersättningsanordning som enligt protokollet skulle kunna möjliggöra indragning av postgången under sommaren mellan Bolmen och Skeen var den lilla ångslupen "Ebbe". Poststationen i Bolmen fick liksom den i Angelstad posten med tåget från Vislanda. Västerut drogs en

postkärra av hästar till Halmstad. Kommunalstämman förslag gick ut på att inrätta daglig postgång mellan Angelstads järnvägs- och poststation och Skeens poststation och därigenom "afhjelpa ett länge känt behof i orten".

Kyrkoherde P J Rydeman i Annerstad utsågs att "ingå till Kongl. Generalpoststyrelsen med ansökan i denna för ortens trafik viktiga sak och dervid församlingens talan föra".

Bakom initiativet skymtar ångslupens ägare, Bentham Nelson och Jöns Jönsson. För dem var det inte bara i ortens intresse förslaget väcktes utan också för att kunna något mer utnyttja båtens kapacitet.

Postinspektionen i Malmö begärde ett uttalande från för tillfället tjänstgörande poststationsföreståndaren i Angelstad. Denne visade sig vara samme Jönsson som var delägare i båten och han uttalade sig som väntat positivt: "en dylik anordning anses både lämplig och i öfverensstämmelse med hvad allmänheten länge som en önskan uttalat".

Postförare Carl Henric Juhlin målade en tavla över ångslupen "Ebbe" på Bolmån utanför Annerstads kyrka.

Postföraren Carl Henric Juhlin har bildmässigt dokumenterat "Ebbe" i en oljemålning, som verbalt kan kompletteras med följande utdrag ur Jöns Jönssons svar till postinspektionen: "Ångslupen är ej däckad. Endast en mindre kajuta finnes i fören". Därefter följde en enkel miljöbeskrivning:

"Ångbåtens tilläggsplats vid Angelstad är i omedelbar närhet af stationshuset och genom spår och en rakvagn kan saker direkt transporteras från ångbåten och tvärtom. Poststationen i Skee ligger omkring 2 å 300 meter från tilläggsplatsen. Det enda stället som Ångslupen under vägen anlöper är Annerstad ungefär 1/4 mil från Skee".

Postinspektör Hugo Winroth besökte personligen Angelstad och Skee. I sin framställning till poststyrelsen den 10 juli 1884 framhåller han bl a, att "å ångslupen finnes en låst kahytt, der den karterade posten kunde under resan i fullkomlig säkerhet förvaras". På central nivå mötte förslaget inga hinder och genom en skrivelse den 14 juli 1884 till postmästaren i Ljungby gick startskottet för den något originella postföringen. Postinspektionen hade i sin tillstyrkan bland annat åberopat den låga kostnaden, 25 öre per tur i vardera riktningen. Detta belopp inkluderade också transporten till och från båten såväl i Angelstad som i Skee.

År 1889 byggdes fortsättningen av järnvägen Vislanda - Bolmen färdig och med tillkomsten av den förenade post- och järnvägsstationen i Piksborg fanns det en naturligare anknytningspunkt till den spårbundna trafikleden än den som kunnat ges åt Skee genom "Ebbe" med 1 1/2 timmes gångtid. Järnvägsförlängningen medförde en omfattande ändring av postgången, något som bland annat återspeglas i en diger akt i postens arkiv. Den har sitt ursprung i en skrivelse den 18 mars 1877 från styrelsen för Halmstad - Bolmens järnvägsaktiebolag med förfrågan om generalpoststyrelsen önskar att postkupéer skulle inredas i en eller flera av de järnvägsvagnar som bolaget lät tillverka vid Kockums Mekaniska AB.

"Ebbes" sommarjobb på vatten blev nu ändrat till landsvägstramp året om. Torparen Salomon Andersson (Salomon på Vallen) fick fullgöra postföring till fots mellan Piksborg och Skee två gånger i veckan mot en ersättning av 75 öre per tur fram och åter.

Från den 1 januari 1892 blev postgången mellan Piksborg och Skee daglig (även söndagar). Då övertogs kontraktet av godsägare Frithiof Sandberg i Hulugård, som fick 43 öre per tur fram och åter. Sandberg anställde i sin tur torparen Arvid Fredriksson att hämta postväskan i Piksborg. Efter Sandberg blev det från den 1 januari 1894 handlanden Karl Isak Johansson som för 55 öre per tur fram och åter åtog sig postföringen. Johansson anställde Carl Henric Juhlin att till fots bära post från och till Piksborg. Johansson tjänade på affären, för Juhlin fick 45 öre per dag i ersättning och fortsatte som postförare åt handlanden fram till sin död 1899.

En extra kommunalstämma var strax före sekelskiftet beredd acceptera inskränkning i turantalet för postföringen. Postinspektionen hade nämligen begärt kommunalt bidrag alternativt sänkning av postföringslegan. Problemet löstes genom att arrendatorn Lars Nilsson på Hulebäck åtog sig att fullgöra transporten mot en ersättning som sänktes till 50 öre per tur fram och åter. Man kan önska att Juhlin hade kunnat vara med och

ge anbud — det hade kunnat ge honom några ören mer per tur än vad handlanden Johansson bestod honom.

I början av 1880-talet flyttades poststationen i Skeen från gästgivaregården till motsatt ända av samhället, till Nygård. Även då var poststationen av betydelse för postföringen och först med fullbordandet av järnvägen till Halmstad i november 1889 upphörde poststationen att fungera som postal knutpunkt.

Det faktum, att poststationen i Skeen öppnades fem år innan beslut fattades om att kronobrevbäringen skulle upphöra, gör orten posthistoriskt intressant samtidigt som det är överraskande att poststationen fick leva kvar så länge. Det var mycket sparsamt med poststationer under perioden 1861—1873. Sälunda inrättades under år 1868 bara tolv nya poststationer i hela riket, varav fyra var förenade med järnvägsstationer. Fyra av det årets poststationer inrättades i Småland (Burseryd, Nyby, Skeen och Tingsryd). Två har vuxit sig starka genom att orterna utvecklats till större samhällen.

Vid utgången av år 1868 fanns det bara 273 poststationer i hela landet, tillkomna på grund av 1860 års beslut att inrätta "speditionskontor för från postkontoren mera avlägsna orter". Som sådant var poststationen i Skeen inte motiverad efter 1874 års reform med "poststationer, en i var socken, om så behövdes". Namnändringen den 1 september 1893 till Annerstad tyder också på att sockentänkandet kommit in i bilden, även om poststationen inte låg i kyrkbyn.

Upprinnelsen till ändringen av poststationsnamnet från Skeen till Annerstad återfinns man i en skrivelse den 16 maj 1893 från postmästare R G Nordblad i Skene till generalpoststyrelsen. Däri känner han sig föranlåten att "framlägga ett högeligen viktigt förslag till undanrödjande af de många vilseledande uppfattningar vid dirigerandet av posten till så många likljudande postanstalter, att i utbyte mot Skene snarligen denna postanstalt måtte benämnas **Mark**".

Det blev remissförfarande i vanlig ordning. Landskansliet i Växjö föreslog den 5 juli 1893 att "Skeens station måtte tilldelas namnet Annerstad till undvikande af förväxling mot poststationerna Skene och Skee." Därvid blev det, ett beslut som för övrigt återspeglades inte bara i postala handlingar utan även i Kronobergs läns allmänna kungörelser n:o 30 år 1893. Man hade alltså i vårt län tillämpat den naturligaste vägen och låtit poststationen få sockennamnet. Sent omsider har även poststationen i Skee namnförändrats — den heter Strömstad 2 på postspråk, medan postkontoret i Mark alltjämt heter Skene.

I detta sammanhang bör man inte förbigå det faktum att försök gjordes vid sekelskiftet att få poststationen förflyttad från Skeen till Annerstad. Vid en extra kommunalstämma den 19 november 1899 under ordförandeskap av Johan Svensson tog man ställning till postinspektionens begäran om bidrag till postföringskostnaderna på linjen Piksborg — Skeen, eller alternativt om inskränkning i dess periodicitet. Postföringen hade

blivit daglig åtta år tidigare. Stämman gick inte med på något bidrag men kunde acceptera minskning av postföringen till två gånger i veckan, tisdagar och fredagar. Så kommer protokollets tredje paragraf:

"Stämman beslutade efter omröstning med 1.008 ja emot 753 nej att härmed till poststyrelsen anhålla att poststationen som är i Skeen måtte förflyttas till Annerstad".

Postinspektionen skickade ärendet vidare till Stockholm och framhöll bl a, att "i närheten af nuvarande platsen för poststationen finnas större gods och industriella anläggningar m m, dervid postmästaren i Ljungby anfört, att i Annerstads kyrkoby ingen affärsverksamhet råder". Slutet blev att poststyrelsen i förra seklets sista dagar gjorde följande anteckning på ärendet: "1899 den 28 Dec. anm i K Gps. Och ansågs ej påkalla vidare åtgärd".

Tidigare har berättats om hur ersättningen för postföringen mellan Piksborg och Annerstad i detta sammanhang sänktes från 55 till 50 öre per tur i och med att kontraktet övertogs av Lars Nilsson.

En god traditionsbärare i Annerstad är kyrkvaktmästare Arne Juhlin, sonson till postföraren Carl Henric Juhlin. Jag kan inte undanhålla mina läsare en av honom återgiven berättelse om postföraren Robert Staaf från Jungfrugård, som under några år av seklets första decennium bar postväskan mellan Skeen och Romborna.

Bäcken vid Skiftebro strax söder om Annerstads kyrka svämmade ofta över landsvägen på ca 50—70 meters sträcka och vattenytan kunde ligga mer än 30 cm över vägbanan. De som inte var utrustade med långstövlar hade svårigheter att komma förbi. Staaf hade läderstövlar och fick vid flera tillfällen under postturerna bära kvinnfolk förbi den översvämmade sträckan.

När Hulda Andersson hade avgått som föreståndare för poststationen i Annerstad, fanns poststationen kvar i Dala-Backe under cirka två år, men den övertogs den 1 april av Gustaf Alm som efterföljdes av sonen Gunnar Frithjof Alm. Tredje generationen representeras av Carl-Georg Alm, som är en av de tre lantbrevbärare, som ser till att begreppet "kombinerat postställe" hålls vid liv. Bland annat har han tillsammans med de båda andra lantbrevbärarna hand om det för filatelister påtagliga beviset på att det finns kvar en fast postanordning, nämligen datumstämpeln.

Den datumstämpel, som började användas vid förändringen av namnet på poststationen i Skeen år 1893, används än i dag, fastän poststationen i Annerstad inte finns kvar. Den drogs in den 31 mars 1976, men lokalen är arbetsplats för tre lantbrevbärare.

1874 års poststationer

Bolmsö

Bolmsö och Tannåker kan sägas ha varit de södra utposterna för postmästaren i Jönköping, när han från årsskiftet 1873/74 skulle genomföra kronobrevbäringens avskaffande inom sitt revir. Inte mindre än tio skrivelser till postmästaren i Jönköping, alla underskrivna av generalpostdirektör Wilhelm Roos personligen och daterade den 22 december 1873, berörde någon eller några av de postgångar och poststationer som skulle inrättas i västra delen av Jönköpings län från den 1 januari.

Ett telegram den 26 december, också signerat Roos, framhäver arbetsbördan: "Det stora antalet nya poststationer synes medföra nödvändigt förstärka postpersonalen i Jönköping. Uppgif per telegraf om lämplig person finnes och hvilket arvode anses nödvändigt för ett dugligt och pålitligt extra biträde".

När Roos strax därefter blev medveten om att det satt en vikarie på chefsstolen i Jönköping, skickade han den 28 december följande telegram samtidigt som han beordrade en tjänsteman från Göteborg till Jönköping:

"Kontorsskrifvare Rydbeck, Jönköping, Postkontoret. Ett så betydligt postkontor som Jönköping anses ej böra, under en längre tid, förestås af annat än ordinarie tjänsteman. Kontoret öfvertages därför från årets början af Claësson i Göteborg. Uppgif namnet å lämplig person att med åttahundra riksdalers arvode anställas som extra biträde. Generalpostdirektören".

Den förre chefen vid postkontoret i Jönköping, Carl Jacob Munck af Fulkila, tidigare regementschef, var tjänstledig och någon ny efterträdare kunde inte utses förrän han hade beviljats avsked, vilket skedde först i april 1874. Hans efterträdare blev så småningom postmästaren i Borås, Paul Christoffer Billing.

Under den ansvarsfulla och händelsemättade period då en av 1800-talets allra största postala reformer skulle genomföras kunde generalpostdirektören alltså inte tänka sig ens en lokalt väl bevandrad extra tjänsteman vid rodret i Jönköping, utan den ordinarie kontrollören i Göteborg August Wilhelm Claësson fick i hast ta emot ett förordnande. Det framgår inte av handlingarna vilka meriter han hade, men troligen hade hans förmåga blivit känd under två decenniers tjänstgöring som postexpeditör i Stockholm.

En av de skrivelser som Roos justerade den 22 december 1873 innehöll bl a uppgift om att poststationer skulle inrättas i Bolmsö och Tannåker, den förstnämnda i Bolmsö Brogård med orgelnisten P Wilander som föreståndare mot ett årsarvode av 100 kr.

Wilander efterträddes av kyrkoherde Frans Allgulin på poststationsföreståndarebefattningen. Han var inte nöjd med det låga arvodet och begärde i en skrivelse den 25 september 1885 avsked "såvidt icke Kongl. Generalpoststyrelsen finner för godt att tillerkänna mig (150) Etthundrafemtio kronor i årligt arvode, istället för Etthundra kronor, som jag hittills haft". Han tryckte också i sin skrivelse på vikten av att det fanns en poststation på ön, som hade "mer än fastlandet behof af poststation, för att kunna få sina affärer skötta".

Allgulin tillämpade rätt taktik genom att formellt begära avsked, för det skulle visa sig att han enligt postinspektör Hugo Winroths aktpåskrift tre dagar senare var "den ende å orten, som kan anses kompetent till sköta poststationsföreståndarebefattning". Andå hade Winroth börjat med följande brasklapp: "Allgulin har i öfvrigt visst ej skött poststationen på ett i allo tillfredsställande sätt." Sedan man i poststyrelsen konstaterat att frimärksförsäljningen vid poststationen uppgick till 160 kronor året innan, accepterades höjningen av arvodet. Ett nytt försök nio år senare att få arvodet höjt till 200 kronor avstyrktes av den nye postinspektören Victor Melander och avslogs av poststyrelsen den 27 november 1894.

Då gjorde sig Allgulin påmint ett år senare i en skrivelse, där han framhöll att hans ersättning "kan nätt och jemt betäcka hyran för postlokalen med ljus, skrifmateriel och mera, hvadan intet kan beräknas för arbetet med denna expedition 8 gånger i veckan". Postgångarna hade vid det laget blivit ändrade i förhållande till den 22 år tidigare genomförda omorganisationen, något som bland annat berörs i avsnittet om Tannåker.

Vidare hade järnvägen mellan Vislanda och Halmstad tagits i bruk i hela sin längd, liksom järnvägen mellan Nässjö och Halmstad, vilket man kan ha i åtanke, när man läser litet av fortsättningen i Allgulins framställning:

"Jag antager, att å denna poststation expedieras mera post än å de flesta stationerna, som lyda under Ljungby postkontor, ty utom den post som afgår härifrån till Ljungby hvarje onsdag och lördag, sändes under tiden, då ångbåtarna passera i Bolmen, ofta post till Bolmens och Piksborgs jernvägsstationer samt året om ofta till Refteled, Bredaryds stationer, när tiden icke tillåter att invänta den ordinarie postbefordringen härifrån till Ljungby".

Tf postmästaren i Ljungby Victor Theorin var oförstående och ansåg "att någon förändring eller förökning utaf göromålen vid poststationens i Bolmsö skötande icke inträdt sedan aflåtandet af poststationsföreståndarens förra framställning om arfvodeshöjning". Även Melander avstyrkte i Malmö och poststyrelsen uppdrog åt postmästaren i Ljungby att "fästa bemälde Allgulins uppmärksamhet derpå att, då kontrakt med honom i egenskap af poststationsföreståndare finnes avslutadt, de genom detsamma fastställda ersättningsvillkor måste förblifva gällande intill dess kontraktet kan, efter skedd uppsägning och i stadgad tid, komma att upphöra".

Ärendet följde samma mönster som andra liknande framställningar, redovisade i varierande former i andra avsnitt av boken. Vi skall nu i stället ägna oss åt ett omorganisationsärende, där Allgulins synpunkter skulle komma till tals.

Poststationen i Tannåker hade blivit indragen redan 1879 i samband med att lantbrevbäring inrättades på linjen Källerstad - Bolmsö - Tannåker. Då hade församlingen i avsaknad av egen poststation på egen bekostnad ordnat med privat postgång till Ljungby. Vid en kommunalstämma med Tannåkers församling den 20 december 1886 beslöt man begära poststationen åter och få lantbrevbäringen från Källerstad utsträckt till Ljungby. Vad man syftade till var inte lantbrevbäring i nutidens bemärkelse utan blott regelbunden postbefordran till och från Ljungby med möjlighet att få viss värdepost utan att behöva besöka postkontoret.

Den så småningom inlämnade framställningen remitterades till bl a poststationsföreståndaren i Bolmsö för yttrande. Troligen anade Frans Allgulin ugglor i mossen och ville motarbeta tannåkersbornas försök att få en poststation. I sitt svar den 5 februari 1887 anförde han bland annat:

"Men vinnes en fördel, så förslösas en annan: Tannåkers poststation komme väl nära Bolmsö station och tjensteskrifvelser från Länsmanen, Kronofogden, Häradsskrifvaren, Häradsposten, Landshöfdingebetet, Domareembetet m m skulle genom den sökta anordningen kunna komma att fördröjas.

Mig synes, att Tannåker har i det allra närmaste samma fördel i postbefordran som Bolmsö; neml att 2 gånger i hvarje vecka och blott 2 timmar senare än Bolmsö få emottaga post - och i denna postgång har icke rubbning skett mer än ett par eller tre gånger under de senaste snart 3:ne flydde åren, som jag förestått stationen, hvilket synes af postpassen.

På snabb befordran med posten kan orten ej sägas vara vanlottad, huru mycken brist för öfrigt här än må råda. Att bref varit 9 å 10 dagar gamla vid framkomsten till Tannåker, synes mig besynnerligt, då sådant förhållande aldrig inträffat för mig, som såsom Pastor öfver både Bolmsö, Tannåkers och Dannäs socknar, oemotsägligt har den största korrespondensen här på trakten.

De bref som afsändes från Tannåker och Bolmsö Onsdags och Lördags eftermiddagar före kl 3, äro vid jernvägsstationen Bredaryd påföljande förmiddagar före tågens afgang och sedan posterna hunnit fram till jernväg, betyder afstånden icke så mycket".

Troligen hade Allgulin också farhågor för att hans frimärksförsäljning och trafikciffror skulle minska, om poststationen i Tannåker återinrättades, ty han skrev slutmeningen i sitt yttrande så här:

"Skulle landtbrefbärelinien Källerstad-Bolmsö-Tannåker komma att utsträckas till Ljungby, tyckes mig lämpligast vara att poststation förlades i Hölminge, som är beläget på halfva vägen häri från till Ljungby. Tannåker är, som förut nämndt, väl nära Bolmsö, så att den ena stationen skulle kunna komma att lida men af den andra".

Allgulin fick vara ensam herre på täppan några år ännu, men från den 1 januari 1894 blev poststationen i Tannåker återinrättad. Postgången blev dessutom ändrad genom att lantbrevbäringslinjen Ljungby - Tann-

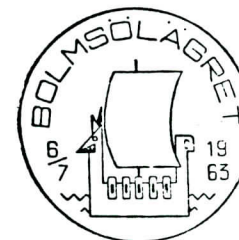
åker inrättades, med två turer i veckan. Mellan Tannåker och Bolmsö tillkom också en gångpostlinje med en tur i veckan.

Frans Allgulin efterträddes som poststationsföreståndare den 1 oktober 1910 av Axel Hjalmar Hagström, vars årsarvode fastställdes i kontraktet till 200 kronor. Från den 1 oktober 1916 höjdes arvodet till 240 kronor och efter ny framställning till 300 kronor från den 1 september 1917. Om poststationen då hade klassificerats enligt samma grunder som järnvägs-poststationerna, skulle arvodet ha blivit 420 kronor med hänsyn till upp-
bördens storlek.

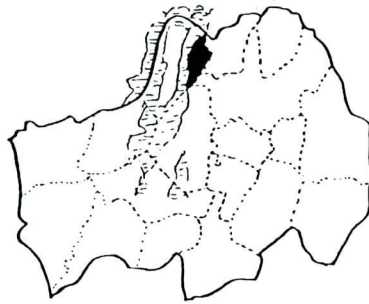
Från den 1 december 1923 finner vi Axels far, kyrkvärden Manfred Hagström, som föreståndare för poststationen i Bolmsö. Så säger dokumenten, vilka återspeglar kontraktens innebörd. I verkligheten vikarierade Manfred långt tidigare för Axel, när denne for till Amerika. Enligt dokumenten övertogs poststationen den 1 augusti 1930 av Axels syster, Anna Kristina Elisabeth Hagström. Hon gifte sig senare Nilsson och blev den siste postföreståndaren på Bolmsö. När poststationen ersattes med lantbrevbäring från Ljungby den 1 februari 1958, fick Karl Bengtsson köra på den dittills längsta lantbrevbäringslinjen i södra postdistriktet.

Den muntliga ofta färgstarka traditionen ute i bygderna berör inte sällan postgången, men det är svårt att fånga upp den numera, eftersom många traditionsbärare gått ur tiden. Jag vill gärna återge en liten episod, Prismasens mirakelräddning, som jag hört i andra hand, och som troligen härrör från kronobrevbäringsens tid, några decennier innan Bolmsö fick sin poststation. Postbäraren, mest känd under namnet Prismasen, skulle på sin färd en vinterdag ta sig över Bolmen mellan östra fastlandet och Ulvanäset. Innan bron byggdes vid Tannåker lär det ha varit kraftigt strömdrag på sina håll längs östra fastlandet och utanför Redgarnsholmen fanns en djup håla.

Isen brast under Prismasen och det var dags för honom att göra upp med vår Herre. I det han erkände att han hade ljugit litet men också bett litet menade han att vår Herre kunde låta udda vara jämmt. Till sin stora glädje kände han då hur han kunde ta sig upp ur vaken och fortsätta sin vandring med postväskan som om ingenting hänt.

Det fanns en tillfällig poststation på Bolmsö i samband med scoutlägret på sommaren 1963.

Tannåker

I samband med att kronobrevbäringen upphörde i Kronobergs, Jönköpings och Kalmar län inrättades en poststation också i Tannåker den 1 januari 1874. Den blev inte så gammal, för vid ett sammanträde mellan generalpostdirektören och landshövdingen i Jönköping den 29 oktober 1877 kom man bland annat överens om att inrätta lantbrevbäring på den 3,5 mil långa linjen Kållerstad - Bolmsö - Tannåker och göra de inskränkningar i det fasta poststationsbeståndet som kunde tänkas genom att lantbrevbärarna fick medföra viss värdepост. Det blev vid förslaget genomförande i delvis förändrat skick den 1 oktober 1879 inte den mellanliggande poststationen som fick stryka på foten utan den i Tannåker.

Vid detta förhållande tog bl a komminister Palmgren fasta, när han den 7 november 1879 i en skrivelse till generalpoststyrelsen anförde följande: "Som Tannåker utgör slutpunkten i den postlinie som från Jönköping genomskär vestra Småland tror jag att lämpligare vore att någon annan station indrages än just denna, hvilken såsom slutpunkt alltid bör hafva ett visst anseende".

Genom sitt periferiska läge blev poststationen i Tannåker också utnyttjad av vissa invånare i de närliggande Angelstads, Vittaryds, Berga och Dannäs socknar, som hade kortare väg till Tannåker än till de poststationer som de egentligen var hänvisade till, nämligen Angelstad (från den 5 oktober 1878) Prestorp (t o m 1879 års utgång, sedan Dörarp eller Ljungby) eller Dannäs. Dessa bebyggare vid sockengränsområdena fick onekligen sämre postförhållanden genom indragningen av poststationen i Bolmstad den 30 juni 1878 och poststationen i Prestorp den 31 december 1879. I Vittaryd inrättades inte någon poststation förrän 1895.

Komminister Palmgren, som starkt hade motsatt sig indragning av poststationen i Tannåker, var inte sen att även återropa den nyss antydda olägenheten. "Widare finnes på en omkrets af flere mil inom det närgränsande Sunnerbo härad af Kronobergs län ingen poststation, hvarför större delen af Hvittaryds, Berga och Angelstads socknar i Tannåker hade sin bekväma post, hvilket nu är omöjligt".

Vid inrättandet av poststationen i Tannåker den 1 januari 1874 hade hemmansägaren Anders Jonasson blivit utsedd till föreståndare. Poststationen förlades till hans hemman i Skattegården och hans årsarvode blev det allra lägsta som bestods någon av 34 samtidigt inrättade poststationer i västra delen av Jönköpings län, 25 kr. Handlanden S Abrahamsson på

Klockaregården i Ås fick från början dubbelt upp, 50 kronor, ett arvode som höjdes till 100 kronor ett år senare.

En sådan höjning fick den ursprungligen styvmoderligt behandlade Anders Jonasson uppleva tidigare. Redan från den 1 juni 1874 hade sålunda poststationsföreståndarearvodet i Tannåker blivit höjt till 100 kronor om året. Det framgår inte av handlingarna, om denna ökade kostnad för poststationen i Tannåker bidrog till ställningstagandet under sammanträdet i Jönköping den 29 oktober 1877 om vilken av de båda poststationerna i Bolmsö och Tannåker som skulle offras i samband med att lantbrevbäring inrättades. Tanken att posten i Tannåker kunde ha blivit för dyr tycks emellertid ha föresvävat komminister Palmgren, som gjorde sig underrättad om att Anders Jonasson var beredd att åta sig poststationsföreståndarskapet mot lägre ersättning:

"Som förre poststationsföreståndaren Anders Jonasson, hvilken på det utmärktaste och ordentligaste sätt, hvilket Postmästare Billing i Jönköping kan vitsorda, skött sina åligganden till allmänhetens synnerliga belåtenhet både i Tannåkers och kringliggande församlingar, erbjudit sig att för 80 kr per år sköta sin ansvarsfulla befattning, hoppas jag att äfven detta i sin mån skall bidra till att Kongl General-Poststyrelsen ej fäster sig vid denna ringa kostnad utan för befordrande af en talrik allmänhets bekvämlighet och säkerhet bifaller denna ödmjuka anhållan".

En särskild skrivelse, som underströk komminister Palmgrens framställning, sändes samtidigt till Stockholm. Den bar namnunderskrifter inte bara från invånare i Tannåker utan åtskilliga andra, t ex kommunalföranden i Vittaryd P A J Magnusson, f d underofficeren G Kugelberg på Sandvik i Berga, byggmästare S F Löfberg i Bolmsö, plogmästare Johansson i Berga och C A Wallentin i Angelstad.

Ansträngningarna på senhösten 1879 var emellertid förgäves och kontrakt tecknades med kronolänsmannen Carl Wibeck i Stengårdshult om "besörjande af landtbrefbäring två gånger i veckan å linien Kållerstad-Bolmsö-Tannåker mot ersättning af 350 kronor för år räknadt". Wibeck uppträdde som entreprenör och lejde ut lantbrevbäringen åt personer han ansåg sig kunna lita på.

Det protokoll som upprättades vid en kommunalstämma med Tannåkers församling den 20 december 1886 under ett av försöken att få poststationen återinrättad är intressant bland annat därför att det innehåller en historisk återblick:

"Sedan länge har församlingen insett behovet af postgång till Ljungby, hvarföre redan år 1868 beslutades om egen postgång till Ljungby, som också fortgick under flere år oaktadt väglängd af 2 mil samt öfriga omkostnader för saken. Med glädje emottogs derföre år 1873 underrättelsen att en postlinie Kållerstad - Bolmsö - Tannåker med statjoner å nämnde ställen blefve genom bekostnad af postverket upprättad år 1874, hvarföre församlingen då upphörde med sin postgång till Ljungby. Men! oaktadt församlingen nu - som det tycktes - fått det väl inrättadt i afseende på postkommunikationer

märktes det snart att "en länk i Kedjan" fattades, ity alla försändelser söderifrån icke kunde komma den rätta vägen om Ljungby, utan måste passera den långa omvägen åt Nässjö, Bredaryd, Westboås, Kållerstad och följaktligen mycket fördröjas, hvartill ock kom den svårigheten att posten alltid måste passera sjön Bolmen, som emellanåt är ofarbar och försändelserna till och från alla håll längre tider uteblefvo. Sedan poststyrelsen 1879 indrog stationen i Tannåker blef församlingen enligt nyssberörde förhållanden nödgad åter inrätta egen postgång till Ljungby men under nuvarande tryckta ekonomiska omständigheter ser sig församlingen urståndsatt att längre bekosta densamma. Hvarföre församlingen härmed framställer ofvanstående ödmjuka begäran. Och våga vi detta så mycket mera som till vår kännedom kommit, det Wederbörande postinspektör vid inspektion af poststationen i Bolmsö år 1883 uttalat sig för detsamma".

I framställningen till poststyrelsen den 10 januari 1887 sades bl a: "denna aflägsna ort är i mer än ett afseende vanlottad, icke minst beträffande postväsendet" samt vidare "postförsändelserna ofta befinnes 9 å 10 dygn gamla, innan de hinner hit". Det sista citatet bemöttes av poststationsföreståndare Frans Allgulin på Bolmsö i dennes yttrande fyra veckor senare.

Det blev avslag på församlingens önskemål denna gången, men sju år senare skulle dock poststationen i Tannåker återinrättas. Detta skedde efter en mycket omfattande utredning, som postdirektör Hugo Winroth redovisade kort tid efter det han övertagit postdirektörstjänsten i Malmö efter att dessförrinnan ha utövat befattningen som postinspektör i Södra distriktet. Hans förslag gick bland annat ut på att en poststation skulle inrättas på nytt i Tannåker och att lantbrevbäring skulle anordnas med två turer i veckan mellan Ljungby och Tannåker. Vidare skulle en gångpostföring inrättas mellan Bolmsö och Tannåker och lantbrevbäringslinjen mellan Kållerstad och Tannåker avkortas så att den slutade i Bolmsö. Kontraktet för den sistnämnda linjen hade tidigare överlåtits på Petter Johannesson i Sjöbo mot ett årsarvode av 200 kronor, vilket vid linjeavkortningen blev sänkt till 150 kronor. Carl Wibeck hade under mellantiden hunnit bli häradskskrivare och var jämte en handfull talesmän i Västbo emot Hugo Winroths förslag, men det bifölls ändå av generalpoststyrelsen. Från den 1 januari 1894 var poststationen i Tannåker sålunda återinrättad, nu med komminister L N Rydeman som föreståndare.

Han efterträddes den 1 april 1907 av handlanden Manne Patrik Lanquist som i en framställning i november 1913 lyckades få sitt arvode höjt från 150 till 240 kronor om året. Postdirektionens utredning vid det tillfället visade att "Tannåkers uppboord berättigar till ett årsarvode av 360 kronor, trafiken i övrigt enligt hogsående statistik till 240 kronor".

Hushållsunderlaget för en poststation i Tannåker var alltför ringa för dess fortbestånd, när den moderna bilåkande lantbrevbäringen medverkade till en revolutionerande förändring av landsbygdens postanordningar efter andra världskriget. Den 30 november 1953 blev därför poststationen i Tannåker indragen. I stället inrättades ett postombud som hades om hand av Siri Lanquist. Hon efterträddes den 1 december 1961 av Karin Jansson. Postombudets uppgifter övertogs därefter av lantbrevbäraren.

Dörarp

Kort tid efter att järnvägen från Stockholm till Malmö över Falköping - Nässjö hade byggts färdig blev det stora förändringar i postgången på skilda håll i södra Sverige. En genomgående tvåspänd postdilgens hade efter regeringsbeslut den 21 juni 1861 gått mellan Jönköping och Helsingborg tre dagar i veckan med start i Jönköping ena dagen kl 6 på morgonen och ankomst till Helsingborg nästa dag kl 15.45. Det var en anordning av kort varaktighet. Diligensen ersattes nämligen efter järnvägsbyggandet med bl a kärppostföring på vissa delsträckor, t ex mellan Värnamo och Ljungby. På denna sträcka medfördes post bl a till och från poststationerna i Dörarp och Prestorp, vilka hade inrättats den 1 januari 1874 i samband med kronobrevbäringsens avveckling.

År 1877 fattades beslutet om lantbrevbäringsens införande. Till en början startade ett 10-tal lantbrevbäringslinjer inom Kronobergs län i juli 1878, varvid en rad poststationer drogs in, t ex Lidhult och Bolmstad. Knappt ett år senare var det dags att tänka om även beträffande postgången mellan Värnamo och Ljungby.

Poststyrelsen föreslog i skrivelser den 29 maj 1879 till landshövdingarna i Jönköpings och Kronobergs län att kärppostlinjen mellan Värnamo och Ljungby skulle dras in. I stället skulle man bl a anordna lantbrevbäring från Värnamo till Tännö, och det fanns också förslag om en liknande ersättning på sträckan Ljungby - Dörarp.

Från landskansliet i Jönköping gjordes inga invändningar mot en sådan lösning och i sitt svar den 21 juni 1879 såg inte heller landshövding Gunnar Wennerberg i Växjö något hinder för indragning av kärpposten samt poststationerna i Prestorp och Dörarp, "derest landtbrefbäring från Ljungby öfver Prestorp till Dörarp och från Dörarp till Hvittaryd fram och åter två gånger i veckan anordnas".

Det var inte långt från beslut till handling och den 16 juli 1879 skickade postmästare John Linders i Värnamo till poststyrelsen uppsägningsbevis angående postskjutsen för Johan Simonsson och Carl Gustaf Svensson i Tännö Jontagård samt Johan Göthberg i Hallsjö.

Till följd av en skrivelse från poststyrelsen den 7 juli 1879 fick också poststationsföreståndaren i Dörarp, skolläraren Jöns Gustaf Hjelmqvist, sitt kontrakt uppsagt av postmästare Philip Palme i Ljungby.

Nu väcktes emellertid oron i bygden och vid en kommunalstämma med Dörarps församling i sockenstugan den 10 augusti beslöt man inge ansökan att få behålla poststationen "af Skäl att församlingen ligger långt af

lägsen både från Wernamo och Ljungby köpingar och icke utan stor svårighet och många kostnader kan få någon säker postgång".

Samma dag hölls kommunalstämma i Vittaryds skolhus med Peter Johan Magnusson som ordförande. Församlingen i Vittaryd hade visserligen inte någon egen poststation men fick sin post i en väska som expedierades av poststationen i Dörarp, en förmån som man nu fruktade att mista. Stämmans beslut blev därför att hemställa om att poststationen i Dörarp skulle få behållas.

Till denna tanke anslöt sig poststationsföreståndare Hjelmqvist i Dörarp, som erbjöd sig att tillsammans med arrendatorn Johan Göthberg på Hallsjö sörja på rimliga villkor för postforsling mellan Ljungby och Dörarp och därvid även medföra posten till Prestorp, vars poststation de också hoppades skulle få vara kvar.

Dörarpsborna hade framgång i sina strävanden att få behålla poststationen, kanske mest beroende på att vittarydsborna, som inte hade fått någon egen poststation vid kronobrevbäringens upphörande, höll väska med poststationen i Dörarp. Man löste frågan genom att låta dem behålla väskan och förnya kontraktet med poststationsföreståndare Hjelmqvist i Dörarp samt inrätta en postföringslinje mellan Ljungby och Dörarp.

Knappt 20 år senare gjordes åter ett övervägande om indragning av poststationen i Dörarp. Frågan aktualiserades när järnvägen Värnamo - Åstorp började närma sig sin fullbordan. Man tänkte sig då möjligheten att ersätta poststationen med lantbrevbäring från Vittaryds järnvägsstation, dit den då blott några år gamla poststationen i Vittaryd skulle flyttas.

Men man nöjde sig i det läget med att sänka föreståndarens ersättning från 200 till 170 kronor per år. Jöns Gustaf Hjelmqvist blev tillfrågad före beslutet och anförde i en skrivelse den 25 september 1898 bl a följande:

"Då jag om några månader innehaft poststationen i Dörarp i 20 års tid och före min tid då postgöromålen vore mindre än nu hade min företrädare O Ohlsson 150 kronor i arfvode. Att börja med var mitt arfvode ganska torftigt, men vid en inspektion på poststationen af postmästare Lagerström i Wexiö fann han att aflöningen var för liten och förordade utan min begäran, att aflöningen skulle höjas till 200 kronor och postmästare Palme i Ljungby instämde häri. På grund häraf blef mig beviljad 200 kronor, som jag sedan innehaft. Jag har tänkt mig få behålla denna aflöning så länge jag kan sköta poststationen, dels på grund af den tid jag innehaft densamma och dels deraf att jag nu är pensionerad skollärare och bäst behöfver det.

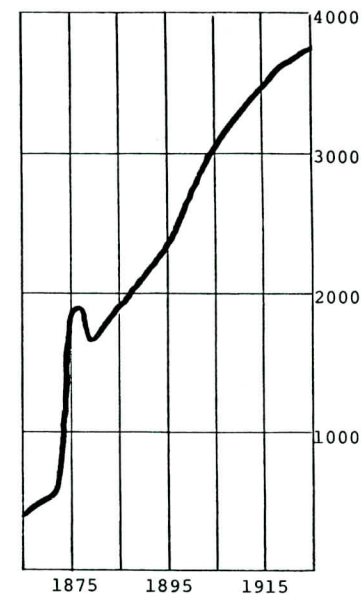
Skulle poststyrelsen finna sig befogad att nedsätta mitt arfvode med en 25 eller 30 kronor måste jag finna mig dervid. Det är dock 365 dagar på året och minst 4 timmar om dagen som jag måste vara på min post; hvilket gör 54 öre per dag efter 200 kronor och 46 öre efter 170 kronor".

När detta ärende handlades av postmästare Palmes efterträdare Frans Carlander, anförde denne i ett brev den 6 oktober 1898 till postinspektionen i södra distriktet bland annat följande, som inte minst visar hans uppfattning om lantbrevbärarnas kapacitet på den tiden:

"Ehurväl uppbörderna vid poststationen i Dörarp har varit jemförelsevis ringa, synnerligen sedan poststation år 1895 inrättades i Hvittaryd, anser jag dock att poststationen i Dörarp bör bibehållas, då orten, som under en följd av år varit väl tillgodosedd i postalt hänseende, annars skulle komma att för mycket tillbakasättas och en landtbrefbärare endast till en ringa del kan ersätta förmånen av poststation. För att användas såsom landtbrefbärare å en linie Hvittaryd - Dörarp erfordras en väl skrifkunnig och särskildt pålitlig, till myndig ålder kommen men ej för gammal mansperson, då en landtbrefbärare skulle komma att omhänderhafva betydande medel för försälda frankotecken samt för tidningsprenumerationer äfvensom rekommenderade försändelser till befordran och utdelning. En dertill lämplig person anser jag det vara svårt att anskaffa och skulle han fordra högre ersättning än ett gångpostbud".

Vid beslutet om hur omorganisationen av postanordningarna skulle göras när järnvägen Värnamo - Åstorp togs i bruk följde man postmästare Carlanders förslag i vad gällde Dörarp och det skulle dröja ytterligare 15 år innan den lilla poststationens öde åter dryftades. Förhållandevis få poststationer drogs in under det nya seklets första decennier, då utvecklingskurvan över antalet poststationer i Sverige visade en fortsatt stigning.

Utvecklingskurvan för antalet fasta postanstalter i Sverige under ett halvt sekel före bilismens genombrott visar en stark ökning från 1874 med någon minskning 1878-1880, då lantbrevbäring började införas och därefter en stadig ökning. Poststationen i Dörarp var en av de få poststationer som drogs in under det nya seklets första decennier.

Den avvikelse från mönstret som betingas av Dörarp berättigar till en liten redovisning även av det ärende som slutade med poststationens indragning.

Det var 1914 som frågan åter väcktes till liv genom följande anteckning i den rapport som postmästare Axel Hult avgav till postdirektionen i Malmö efter inspektion den 16 juni:

"Rörelsen å poststationen är högst obetydlig. Vid inspektions-tillfället fanns intet värdebrev, paket eller postförskott kvarliggande, så ej heller postanvisningsmedel. Poststationen i fråga skulle med fördel kunna utbytas mot en lantbrevbäringslinje, exempelvis Hvittaryd - Dörarp - Toftaholm".

Mera näring fick tanken på indragning sedan Gustaf Hjelmqvist sagt upp sitt kontrakt om poststationens handhavande. I en skrivelse till generalpoststyrelsen den 14 december 1914 föreslog postdirektionen, att poststationen skulle dras in. Kommunens styresmän hade dessförinnan blivit tillfrågade och vid en extra kommunalstämma i sockenstugan den 6 november uttalade sig dessa för den ifrågasatta indragningen, om lantbrevbärning samtidigt anordnades. Stämman höll dock före att antalet postföringsturer skulle ökas från tre till fem i veckan och preciserade önskemålen om den tänkta lantbrevbäringslinjens sträckning.

Postdirektionen ansåg däremot att de berörda skulle bli tillräckligt tillgodosedda med lantbrevbärning tre gånger i veckan, en uppfattning som poststationsföreståndaren delade.

Poststationen fick nu sin post genom postföring från Vittaryds järnvägsstation. Torparen Anders Peter Jonasson var postförare på den sträckan och förklarade sig villig att utan föregående uppsägning frånträda sitt kontrakt från den dag poststationen skulle dras in. Han hade haft detta kontrakt sedan början av år 1899.

Till lantbrevbärare på den nyinrättade linjen föreslogs f d handlanden Karl Johan Qvist från Rosendal i Vittaryds församling, vilken erbjöd sig att fullgöra lantbrevbärning på den 25 km långa ringlinjen för två kronor per tur. En enkel kalkyl visade att postverkets utgifter per år var 220 kronor för poststationen i Dörarp och 104 kronor för gångposten mellan Vittaryd och Dörarp, tillsammans 324 kronor. Den nya lantbrevbäringslinjen beräknades kosta 312 kronor om året (156 turer), varför omorganisationen medförde en besparing på 12 kronor.

Vid ärendets föredragning den 30 december 1914 beslöt generalpoststyrelsen enligt postdirektörens förslag och redan från årsskiftet började den nya lantbrevbärningen samtidigt som sagan var all för poststationen i Dörarp.

I Dörarps skolhus låg poststationen under den långa period då den förestods av Jöns Gustaf Hjelmqvist.

Prestorp

Den poststation som Berga församling fick vid kronobrevbäringsens upphörande i Kronobergs län den 1 januari 1874 fick namnet Prestorp och var således en av de sex poststationer inom de nuvarande gränserna för Ljungby kommun som inte fick socknens namn i sin datumstämpel. De sju samtidigt inrättade poststationerna inom området, vilka följde det normala mönstret med sockennamn var Bolmsö, Dörarp, Hamneda, Lidhult, Odensjö, Tannåker och Vrå.

Till föreståndare för poststationen i Prestorp utsågs handlanden P Johansson. Han fick ett årsarvode på 50 kronor, samma som flertalet poststationsföreståndare i häradet.

Vid förhandlingar i Växjö den 25 september 1877 om bl a ändring av poststationsnätet vid lantbrevbäringsens införande avsåg man inte att dra in poststationen i Prestorp. Men den frågan kom upp snart nog och i en skrivelse den 29 maj 1879 till landshövdingarna i Jönköpings och Kronobergs län föreslog poststyrelsen, att kärppostlinjen mellan Värnamo och Ljungby skulle dras in. Denna linje hade tillkommit då postdiligensen mellan Jönköping och Helsingborg via Värnamo avvecklades efter södra stambanans fullbordande.

Nu skulle alltså även kärppostlinjen dras in och i stället skulle man ordna med lantbrevbärning från Värnamo till Tännö. Man tänkte sig också ursprungligen en ersättning på den södra sträckan genom lantbrevbärning Ljungby - Berga — Dörarp.

I Berga församling hölls en kommunalstämma i det angelägna postärendet den 1 oktober 1879 under ordförandeskap av organisten F U Melander. Vice komminister Sv Henriks utsågs att ingå "till Kongl Generalpoststyrelsen med begäran att fortfarande få station i närheten af Kyrkan". I sin framställning, daterad den 25 oktober 1879, betonar han, att en mängd personer från Berga vistas å andra orter inom och utom landet i och för arbetsförtjänst, något som föranleder omfattande korrespondens.

Flera andra skrivelser med samma syfte avfattades, bl a från personer som hoppades få överta platsen som poststationsföreståndare, sedan P Johansson blivit uppsagd i laga ordning för att den i Stockholm planerade omorganisationen skulle kunna genomföras.

De planerna stred mot den uppfattning postmästare Philip Palme i Ljungby företrädde och han tillstyrkte den 1 november en framställning

att poststation skulle finnas i Prestorp och förestås av John Wiberg. Vid anmälan av denna skrivelse i poststyrelsen den 13 november gjordes påteckningen "Ansågs ej till vidare åtgärd föranleda".

Under avsnittet om Dörarp har berättats om hur Bergas grannsocken hade framgång i sina strävanden att få behålla poststationen. Men i Berga församling fick man nöja sig med att få posten genom en väska som utväxlades med postkontoret i Ljungby och för vilken ett oavlönat kommunombud ansvarade. Ett sådant kommunombud var en vanlig ersättningsanordning för indragna poststationer på den tiden.

Den nya ordningen trädde i kraft vid årsskiftet 1879—1880 och därmed försvann alltså namnet Prestorp från förteckningen över rikets poststationer. Men man gav inte upp. Vid en extra kommunalstämma den 28 januari 1881 utsågs F U Melander att ingå till poststyrelsen med ansökan om återinrättande av poststationen. Även den nya ansträngningen gjordes förgäves och det skulle gå ett helt decennium innan man kunde se en ljusning i postgången för Berga församling.

Vid kommunalstämman den 16 december 1889 väcktes frågan på nytt och stämman beslöt föreslå handlanden Johan August Wahrberg som blivande poststationsföreståndare och tillskjuta 75 kronor årligen för hans avlöning. I en skrivelse till poststyrelsen, undertecknad av kommunalnämndens ordförande N G Bengtsson i Össlöf, framhölls bl a att många värdeförsändelser kom från Amerika och att det ibland var svårt för adressaterna att lösa ut sina värdebrev eller postanvisningar, "då ju mången gång postkontorets personal i Ljungby ej kan känna alla dem som bo så långt bort".

När poststationen i Prestorp drogs in med utgången av år 1879, hade den inte ersatts med lantbrevbäring, utan posten kom i en väska. De avier eller postanvisningar som fanns med, föranledde adressaterna att besöka postkontoret i Ljungby.

Till Bengtssons framställning om återinrättande av poststationen fogades en begäran av handlanden Wahrberg om en årslön på 250 kr som poststationsföreståndare. Vid föredragning den 29 april 1890 fann poststyrelsen den "åskade ersättningen alltför hög", varför framställningen inte föranledde någon åtgärd. Till det negativa beslutet bidrog troligen postmästare Philip Palmes uttalande i remissen att "de som droge fördel af den nya poststationen i fråga egentligen endast blefvo de, som bodde närmast och omkring Prestorp".

Han framhöll också att Berga vidsträckt församling gränsar till Ljungby, Dörarp, Tutaryd och Ryssby, vid vars fyra olika poststationer socknens invånare hade sina postförsändelser fördelade, allteftersom de bodde närmare den ena eller den andra poststationen. Nu hade Palme alltså frångått sin uppfattning att en poststation behövdes i Prestorp.

Önskemålen om en egen poststation i Prestorp hölls emellertid vid liv och vid kommunalstämman med Berga församling i sockenstugan den 22 december 1892 kom den elfte paragrafen att omfatta mer än fyra tät-

skrivna foliosidor. Först återgavs ett inlägg av pastor A W Nilsson, som konstaterade att det syntes "oförklarligt, att Kongl Styrelsen icke vid något tillfälle uppgifvit grund, hvarken för stationens indragande eller för afslag på församlingens upprepade ansökningar om dess återupprättande".

Nilsson redovisade också ett samtal som han haft med postmästare Palme i Ljungby, enligt vilket

"ingenting kunde göras åt saken förrän frågan om post- och telegrafverkens sammanslagning blefve afgjord eller åtminstone den nya postinspektionen i och med nästa års början trädte i verksamhet, då han lofvade att göra allt för oss, om vi till dess hölle oss stilla".

Efter en utförlig motivering inför stämmodeltagarna menade Nilsson att poststyrelsen omöjlig kunde "afslå vår begäran, hälst som sakens ekonomiska sida kan på ett tillfredsställande sätt ordnas". Pläderingen resulterade i en ny framställning den 27 december 1892, vilken på det nya årets första dag remitterades från Stockholm till postinspektören i Malmö för yttrande. Nu gick det bättre. Postinspektör Hugo Winroth skrev den 2 maj 1893 bl a följande till poststyrelsen:

"Efter det undertecknad å tjensteresa varit i tillfälle att taga närmare kännedom om förhållandena å orten, får jag härmed värdsamt hemställa, att poststation af första klassen måtte inrättas inom Berga församling af Kronobergs län, hvilken poststations namn jag får föreslå måtte bestämmas till L a g a n, dels när detta namn, efter hvad mig är bekant, blifvit föreslaget för den jernvägsstation, som i en ej alltför aflägsen framtid vore afsedd att å platsen inrättas, dels ock enär föreslagna namnet Prestorp skulle antagligen komma att förorsaka obehagliga förvexlingar med poststationen Perstorp, belägen å linien Helsingborg - Hesselholm".

Poststyrelsen biföll postinspektörens framställning och Johan August Wahrberg blev poststationsföreståndare enligt ett kontrakt som under de tre första åren band honom vid ett årligt arvode av 50 kronor med början den 1 juli 1893. I avsnittet om järnvägen Värnamo — Åstorp lämnas några uppgifter om utvecklingen i Lagan efter sekelskiftet.

I denna fastighet i Lagan var poststationen inrymd efter återinrättandet tills den förenades med järnvägsstationen 1899.

Räfte

Av 1874 års poststationer inom Ljungby kommuns nuvarande gränser, sammanlagt 13 stycken, blev åtskilliga indragna eller flyttade och namnändrade inom förhållandevis få år efter deras tillkomst. Med endast smärre förändringar i fråga om läget har bara fyra av dessa 13 fått vara kvar oavbrutet till modern tid. De har då kunnat ersättas med effektiv lantbrevbäring eller omorganiseras till s k lokalpostkontor. Till denna fyrklöver hör poststationen i Räfte. De andra är Bolmsö, Hamneda och Vrå.

Poststationen i Räfte fick inte den egna socknens namn, troligen därför att den förlades till kronolänsman Carl Wilhelm Ponténs bostad i Räfte. Beslutet att inte ge poststationen socknens namn torde inte ha påverkats av det faktum att två andra poststationer i Sverige samtidigt döptes till Torpa, en i Hallands och en i Västmanlands län.

Den brådska som föregick besluten om inrättande av ca 600 nya poststationer vid årsskiftet 1873—74 medgav inte någon sådan samordning, att namnkollisioner kunde undvikas. Det var först senare som man centralt blev uppmärksam på nackdelen med likalydande eller snarlika namn på poststationer.

Vid årsskiftet 1875-76 fick sålunda ett 30-tal poststationer byta namn, huvudsakligen för att undvika felsortering av posten, och från den 1 maj 1876 ytterligare sex. Dessförinnan hade en tredje poststation hunnit döpas till Torpa, nämligen i Östergötland, ett misstag som dock upptäcktes så snart att den redan efter två månader döptes om till Ramfall. Problem med andra namnligheter löstes efter hand och så småningom blev man mycket noggrann före beslut om namn på nya poststationer.

En forskare betecknade för några år sedan det som "olycksfall i arbetet", att flera poststationer under de expansiva åren 1874—1876 rådde få samma namn. Detta kan ge anledning att fråga sig hur man gjorde för att bestämma till vilket postkontor eller till vilken poststation man skulle skicka ett brev som inte hade någon riktig postadress.

En hjälpredda hade man från 1872 i ett "POSTORTLEXIKON" med ca 23.000 ortuppgifter, utarbetat av resepostexpeditören G F E Bågenholm på generalpoststyrelsens uppdrag. Det innehöll fyra kolumner på varje sida, i vilka angavs ortens namn, i vilket län och vilken socken den låg samt till vilket postkontor eller vilken poststation posten dit skulle skickas.

Däri finner man t ex, att post till Räfte och Torpa skulle adresseras till

Skeen men att post till Nöttja skulle adresseras till Ljungby, något som också gällde för post till Hamneda. Den sistnämnda orten har i boken en asterisk, vilket betyder att församlingen höll en lösväska med postkontoret i Ljungby. Man finner att post till Vrå skulle adresseras till Ljungby. Det hade annars varit naturligt, tycker man, att post till Vrå, liksom fallet var med post till Lidhult och Odensjö, skulle adresseras till Skeen. Där hade en poststation inrättats fyra år innan lexikonet gavs ut, medan de övriga socknarna utom Ljungby fick sina poststationer och därmed egna postadresser två år efter lexikonets utgivning eller ännu senare i vissa fall (Nöttja, Vittaryd, Kånna, Tutaryd).

En ny upplaga av postortlexikon kom 1883 med omkring 45.000 ortnamn och i den följande editionen elva år senare fanns 69.000 ortnamn. År 1909 kom en för postverket och televerket gemensam "Post- och Telegrafortförteckning" i tabelluppställning med 2.236 sidor och uppgifter om 105.000 orter. Den nio centimeter tjocka volymen kompletterades årligen fram till 1920 med supplement.

Under år 1980 kom den elfte upplagan av den moderna "Svensk Ortförteckning", nu på 800 sidor med post- och telefonadresser för ca 130.000 orter, byar och gårdar m m. För redigeringsarbetet med denna jättelika koncentration av uppgifter svarade byråassistenter Monica Lindh och Eva Wretman vid postens informationsavdelning i Stockholm.

Svensk Ortförteckning har inte minst använts av postpersonal i försök att komplettera ofullständiga eller felaktiga adresser på försändelser. I talspråk har den inom postverket ofta kallats "syken", ett ord, vars ursprung vållat åtskilliga gissningar. Någon har t ex menat, att det kunde härledas från det norska ordet *syk* och därmed syfta på "sjuka brev", d v s ofullständigt adresserade eller felaktiga i något avseende.

I själva verket torde förklaringen ligga mycket närmare till hands. Postmästaren i Gävle Hjalmar Syk, (död 1913), som i 20-årsåldern bland annat var postexpeditör på västra stambanan och därefter under en tioårsperiod tjänstgjorde vid postinspektionen i centrala postdistriktet fram till 1884, utarbetade 1883 års upplaga av "Svenskt postortlexikon" tillsammans med en medhjälpare. För detta bestyr tilldelades han särskilt arvode av poststyrelsen. Det är troligt att boken i dagligt tal fick huvudförfattarens namn och kom att kallas "syken" även när den återuppstod i en annan och modernare form från 1935.

Arvodena till föreståndarna för de hastigt tillkomna poststationerna vid kronobrevbäringens upphörande varierade för Smålands del mellan 15 och 300 kronor per år. Kronolänsman Pontén i Räfte fick vid starten ett årsarvode på 50 kronor, medan Måns Böös i Horn, som också var kronolänsman, fick 200 kronor om året för att handha poststationen med namnet Hamneda. Här gav man från början sockennamnet till poststationen fast den var belägen i Horn.

Flera av de poststationsföreståndare som anställdes från den 1 januari 1874 ansåg snart nog att de fick för liten ersättning. De begärde förhöj-

ning och lyckades i många fall få någon förbättring från 1875 års början. Några sådana fall redovisas under avsnitten Boaryd och Prästnäs.

Kronolänsman Pontén hade inte bara kontrakt med postverket om att sköta poststationen i Räfte, utan han skulle också ansvara för postföringen på en del av linjen Killeberg - Vrå via Traryd och Räfte. Denna postföring, som Pontén i sin tur lejde ut, kom i blickpunkten, när generalpostdirektören den 25 september 1877 sammanträffade med landshövdingen i Växjö och t f länspostmästaren Janne Lagerström för att diskutera omorganisationsplaner i anslutning till lantbrevbäringens införande i Kronobergs län.

Man beslöt att postföringen skulle inskränkas från två turer till en tur i veckan fram och åter och att linjen skulle anknytas till Skeen i stället för till Vrå.

Denna ändring påverkade inte poststationernas fortsatta bestånd i detta område av Sunnerbo, men Pontén fann att han genom en mindre justering av tidtabellen skulle kunna få tid "för tjänstebrefs expedierande med strykande post" och lyckades genomdriva en sådan. Den återspeglas i den tidtabell som utfärdades att gälla från 18 mars 1878, enligt vilken postföringen i riktning från Killeberg till Skeen på fredagar har ett uppehåll på en timme i Räfte. I motsatt riktning kom posten till Räfte kl 7 på måndagskvällen och gick därifrån 2.30 på natten. Det är antagligt att kronolänsmannen alias poststationsföreståndaren kunde klara av en och annan tjänsteskrivelse på måndagskvällen, innan han gjorde i ordning den postsäck som postföraren skulle ta med sig på sin färd söderut i tisdagens svinotta. Han lyckades sannolikt med samma konststycke under den timme han hade till förfogande på fredagseftermiddagen, när posten kom söderifrån.

Kronolänsman Carl Wilhelm Pontén var föreståndare för poststationen i Räfte 1874 - 1916.

Kombinationen postman-kronobetjäning får antas ha varit till samhällets nytta i en del fall, något som man hade för ögonen redan när man antog de nya poststationsföreståndarna 1874. Av gamla handlingar framgår också att postförvaltarna ibland tog större hänsyn till tjänsteposten än till privatbrev från "den korresponderande allmänheten". En tre foliosidor lång promemoria, som postmästare Janne Lagerström i Växjö daterade den 13 december 1877, anger att syftet med en av de däri föreslagna tidtabellsändringarna är att posten skall kunna avfärdas från Traryd

"så att den inträffar i Skeen före diligensens till Halmstad och postens till Frölunda afgang därifrån på fredagar, detta också för att skaffa den i Räfte boende kronolänsmannen tillfälle att i slutet på veckan utsända tjänstebrev i länsmansdistriktet".

Postföringen mellan Killeberg och Skeen via bl a Räfte ägde rum med häst och vagn. Kusken var åtföljd av en postiljon. Indragningen av denna bevakning och postala sakkunskap gjorde att man kunde redovisa vinst på en del av projektet vid den omorganisation som gjordes, när den nya järnvägen togs i bruk år 1889. Detta berörs under avsnittet om järnvägen Bolmen — Halmstad (sid 127).

Som tidigare nämnts var det ursprungligen kronolänsman Pontén som hade kontrakt om postföringen på den nordliga delen av sträckan Killeberg — Vrå, senare ändrad så att den slutade i Skeen. Det åtagandet gav honom enligt ett kontrakt, förnyat den 13 november 1882, en ersättning av 613 kronor 60 öre per år för färden en gång i veckan fram och åter. Hur mycket av det beloppet han själv kunde behålla är okänt, men postförarna föreföll ofta vara underbetalda. En orsak till detta var den dåliga tillgången på arbetstillfällen eller extraförtjänster. Det är ändå tänkbart att den vänlige Pontén lät sin underentreprenör behålla hela den med postverket avtalade summan.

Postledningen tog vara på alla möjligheter att minska utgifterna för postföring. När Sven Johan Magnusson i Beterås i juli 1887 erbjöd sig att fullgöra postföringen mellan Traryd och Skeen för 600 kronor om året, uppdrog poststyrelsen åt postmästaren i Ljungby att infordra fler anbud "för beredande af tillfällen åt andra spekulanter å postföringens öfvertagande".

Pontén hade haft det besvärligt med ekonomin och till och med varit försatt i konkurs i mars 1880. Det var en hederlig konkurs och vid inställelsen i rätten förekom inte något graverande. Uppenbarligen var han alltför snäll och godhjärtad, något som inte minst satte honom i svåra situationer vid utmätningstillfällen.

Under konkurstiden blev Pontén på grund av en skrivelse från poststyrelsen den 24 mars 1880 förbjuden att utöva poststationsföreståndarebefattningen. Hans hustru kunde därvid inte förordnas som poststationsföreståndare, "enär hon, såsom stående under mannens målsmanskap, icke kan till dylik syssla antagas". I stället förordnades lantbrukaren Carl Axel Jansson i Forssa som föreståndare under den tid Pontén var för-

hindrad sköta befattningen. Så var det enligt handlingarna, men i praktiken var det nog någon av makarna Pontén som såg till att postarbetet sköttes enligt instruktionen.

I ett ärende från 1904 om personligt arvodestillägg till Pontén lämnar postinspektionen i Malmö några statistiska uppgifter, av vilka framgår att antalet värdeförsändelser från Räfte var 1.312 stycken år 1903 och att antalet nummerexemplar abonnerade tidningar och tidskrifter uppgick till 19.438 stycken. Uppbörden hade under 1901 varit 836 kronor, nästa år sjunkit till 776 kronor för att under 1903 bli 957 kronor.

I den sista frågan gjorde postinspektionen följande anteckning:

"Då Pontén, som är född den 24 november 1836, enligt uppgift inom kort torde komma att frånträda innehavande kronolänsmans-tjänst och då kronolänsmanskontolet, sedan ny innehavare af tjänsten utsetts, ej torde komma att vara förslaget till Räfte, synes med sannolikhet kunna förutses, att poststationens uppbörd vid tiden för kronolänsmanskontolets förflyttning kommer att nedgå, enligt gjord beräkning med ungefär 250 kronor om året".

Kronofogde Fagerholm i Ljungby förordade bifall till Ponténs önskan om personligt arvodestillägg på grund av långvarig tjänst i postverket och gjorde i sin skrivelse tillägget "att, sedan kronolänsmansstjenssten i häradets sydvestra distrikt blifvit med ny innehavare besatt, jag helst skulle se att denne bosatte sig vid någon af de inom distriktet belägne järnvägsstationerne".

Poststyrelsens beslut i ersättningsfrågan blev att Pontén från och med 1905 års början tills vidare, så länge han förestod poststationen, skulle tillerkännas ett extra arvode om 60 kronor per år. Från den 1 oktober höjdes det ordinarie arvodet vid poststationen i Räfte till 360 kronor, vartill fortfarande kom Ponténs personliga tillägg på 60 kronor.

Det blev en tämligen lång period som Pontén fick glädje av sitt extra arvode, för han avgick inte från sin befattning som poststationsföreståndare förrän den 30 juni 1916. Punktlig och noggrann i allt såg han till att hans avskedsansökan också följde reglerna. Den daterades den 29 mars 1916 och i denna förordade han sin närmaste granne handlanden Ernst O Nilsson "såsom varande en pålitlig och redbar man". I slutet av ansökan framhöll han, att han "oafbrutet arbetat i Postverkets tjänst under 42 år, och med tanke på allt det arbete, som jag samvetsgrant nedlagt i postverkets tjänst med för varje år ökad arbete utan ökad ersättning i proportion med arbetet, vill jag härmed göra en vördsam anhållan om något understöd af Postverket, som årlig pension — eller i hvilken form som Postverket självft föredrar".

Postmästare Axel Hult i Ljungby kände för sin gamle vapendragare och förordade "att Pontén tilldelas största möjliga understöd så att det må möjliggöras för honom att framleva sin återstående livstid under samma levnadsförhållanden som hittills och sålunda slippa ligga slägtingar eller andra till last".

Ponténs hälsa hade gradvis försämrats under de två senaste åren och

"oaktat sökt hjälp med därmed förbundna stora omkostnader hade ingen förbättring inträtt".

Postdirektörens aktpåskrift var kort:

"Då Pontén i egenskap av f d kronolänsmän åtnjuter årlig pension å 1 200 kronor, kan postdirektionen icke förorda honom till erhållande av årligt understöd från postverket. Med hänsyn till den långa tjänstetiden såsom poststationsföreståndare torde Pontén dock vara förtjänt av någon gottgörelse, förslagsvis 150 kr. en gång för alla".

Ännu njuggare var poststyrelsen som i en skrivelse till Pontén meddelade sitt beslut att tilldela honom "en gratifikation av 100 kronor för en gång, vilket belopp kommer att genom postmästarens i Ljungby försorg tillställas Eder genom poststationen i Räfte".

Kunde det vara mer formellt? Orsaken till att man inte följde de regler som redovisas i det följande, var att Pontén åtnjöt pension i egenskap av f d kronolänsmän. I "avskedsbrevet" den 8 juli 1916 från poststyrelsen stod också bl a följande text:

"Med hänsyn till vad som blivit upplyst rörande Edra ekonomiska förhållanden och i överensstämmelse med förut i liknande fall av K M:t tillämpade principer har Generalpoststyrelsen icke ansett sig för sin del böra hos K M:t göra framställning om årligt ålderdomsunderstöd åt Eder".

Jämfört med dagens sätt att ta farväl av trotjänare inom postverket saknar man åtminstone snygghet i Räfte-fallet, men i praktiken spelade den ekonomiska "uppgörelsen" inte så stor roll. Carl Wilhelm Pontén avled nämligen den 10 oktober samma år.

Frågan om ålderdomsunderstöd åt poststationsföreståndare aktualiserades i början av 1900-talet och togs upp till behandling av 1907 års löne-regleringskommission. Sedan ett belopp blivit anslaget för ändamålet skulle regeringen efter förslag av poststyrelsen besluta vilka poststationsföreståndare som kunde komma i fråga.

Ålderdomsunderstöd kunde uppgå till högst två tredjedelar av det arvode som gällt senast. Om det blev pengar över av anslagna medel, kunde sådan poststationsföreståndare som avgått efter minst 25 års tjänstgöring utan att erhålla ålderdomsunderstöd, få en gratifikation på 100 kronor årligen. Detta skulle i första hand tillämpas för medellösa.

Beslutanderätten om dessa understöd övergick 1918 från regeringen till poststyrelsen. I samband därmed lättades reglerna upp på så sätt att understöd och gratifikation skulle kunna utgå också till sådana föreståndare som hade tjänstgjort mindre än 25 år. Därigenom kunde de som arbetat under någon tid i annan egenskap än poststationsföreståndare också tillgodoseas.

Kronolänsmän Ponténs yngsta dotter, Gerda Lundberg, född 1882 och avliden 1976, gjorde i mitten på 1950-talet några minnesanteckningar, i vilka hon bland annat berättar om Sven Johansson från Bökagård i Hinnersyd. Det har inte gått att spåra honom i några postala dokument, men

förmodligen var han en av de män, som kronolänsman Pontén lejde för att kunna fullgöra sitt kontraktsbundna åtagande som postförare.

Gerda Lundberg berättar att Sven Johansson blev smått legendarisk, känd som "Postaschvänn". Från den tidpunkt då järnvägen till Halmstad togs i bruk (nov 1889) till 1919 uppges Sven Johansson ha kört posten med hästskjuts på sträckan mellan Byholma och Hinneryd. Den pliktrogne mannen hade ett enastående gott humör. Hur onådiga vädrets makter än var, hördes han aldrig klaga. Han skjutsade under sina postfärder också resande, som därvid tydligen fick en trevlig stund. Så här skriver fru Lundberg:

"Det var något av högtid, när man från Byholma station vid Schwänns sida anträdde färden. Han hade många bud under vägen och det var ej ovanligt, att den åkande fick förtroendet att hålla tömmarna medan Sven utträttade sina ärenden. --- Från Räfte, dit posten ankom kl 8 em, fortsatte färden för att i bästa fall vara i Hinneryd kl 10. Poststationsföreståndare där var kyrkoherde Nils Joh. Sjöstrand, också en originell man. När prästgården gästades av Skansens skapare Artur Hazelius, hade Sven att skjutsa denne berömde man runt i socknen. När dr Hazelius intog sin frukost stack Sven in sitt huvud i matsalen och sa: Åss herren ä färdi, så ä mätta förspänd.

— Tack, goda fru Sjöstrand, sa' dr Hazelius, jag tyckes ha fått rätt person.

Ibland hände det att vår gode Sven blev åtskilligt försenad och när han fick bannor av länsmannen, lär han ha yttrat för de väntande postkunderna: Nu va' Puté ärger. I fru Pontén hade han en god vän och uppskattade hennes omvårdnad med varm mjölk o.d. när snöstorm och regn gjorde resorna besvärliga."

Så långt fru Lundberg. Mindre legendariska har andra postförare blivit, men även om det inte finns några färgstarka berättelser förknippade med dem kan det vara på sin plats att nämna några av dessa postala tjänare. På den åkande lantbrevbärningen Räfte — Byholma färdades hemmansägaren N Olsson med hästskjuts 1919—1927, efterträdd av chauffören på Halmstad — Bolmens järnvägsaktiebolags buss i linjetrafik Adolf Kristin Lindgren fram till 1947, då hemmansägare Nils Nilsson tog vid.

Den gående lantbrevbärningen Räfte — Bägaryd startade med tre turer i veckan den 1 augusti 1937, fullgjord av lantbrukaren Louis Oskar Johansson. Från den 1 augusti 1939 blev det fyra turer i veckan (M, Ti, TO, L) och från den 1 juli 1947 inrättades cyklande lantbrevbärning på linjen efter avtal med Allan Verner Andersson.

Gående lantbrevbärning onsdagar och lördagar blev det från den 20 juli 1914 på linjen Räfte — Skifteryd enligt avtal med snickaren J Johansson-Berg, övertaget den 1 april 1926 av Nils Johan August Berg. Från den 1 februari 1927 ökades turantalet till tre i veckan (Ti, To, L) och från den 1 oktober 1939 till alla vardagar. Linjen omreglerades till färd med lätt motorcykel från den 1 april 1949.

Den lantbrevbärning som betecknades som gående fullgjordes ofta på cykel i stora delar av landet redan i seklets början.

Postverket följde inte Ponténs förord för Ernst Nilsson att efterträda honom. Den 1 juli 1916 blev förre organisten och folkskolläraren Jonas Magnus Pettersson antagen till poststationsföreståndare i Räfte. Han var då 63 år gammal men hann ändå verka i postens tjänst under sju år. Han avled 1923 en vecka efter sin 70-årsdag och efterträddes av Anna Martina Pettersson.

Anna Pettersson hade kommit till kronolänsman Pontén som husföreståndarinna år 1913. Hon fick då också hjälpa till med postgöromålen och kände väl till dem när hon efterträdde Jonas Magnus Pettersson.

När Anna Pettersson avgick år 1944 vid 61 års ålder, blev den nya postchefen i Räfte Hildur Sofie Ebenhart, som hade varit tillförordnad poststationsföreståndare sommaren 1939 och deltagit som biträde ända sedan 1927.

När nedläggning av poststationen i Räfte blev aktuell, tjänstgjorde jag på trafikavdelningen vid postdirektionen i Malmö och skulle delta i den förrättning som bland annat innebar information till kommunen och till poststationsföreståndaren om planerna på omorganisation. Sådana tjänsteresor gjorde jag vid upprepade tillfällen i slutet av 1950-talet och under första hälften av 1960-talet, varför de så småningom blev rutinärenden för min del.

Ändå tyckte jag varje gång att det var lika tråkigt att bringa budskapet till de berörda, vare sig det gällde socknar i min egen hembygd eller orter i Blekinge, Halland och Skåne. Särskilt minns jag en resa till Ljungby tillsammans med min dåvarande chef, överkontrollör Lorentz Bjurman, då vi tillsammans med postmästare Per Hermes Östling gjorde besöket hos fru Ebenhart i Räfte. Poststationen hade varit på indragningsstat länge, men inom postverket fördes en mjuk personalpolitik och man väntade med många rationaliseringar tills berörda funktionärer kunde erbjudas annat likvärdigt arbete inom rimligt avstånd från bostaden eller blev berättigade till pension. Fru Ebenhart beviljades SPR-pension från den 1 september 1965, samma dag som poststationen i Räfte ersattes med lantbrevbärning från Annerstad. Lantbrevbärare Allan Anderssons linje organiserades då om, varigenom han fick ett större åtagande. Han avgick med pension år 1980.

Vrå

Strategiskt sett låg Vrå samhälle bra till för kommunikationer, eftersom postdiligensen mellan Växjö och Halmstad redan från 1830-talets början passerade där och regelbundet höll vid gästgivaregården. Som tidigare nämnts, blev ändå Skeen den första orten mellan Ljungby och Halmstad som fick en poststation. Detta inträffade 1868 och berodde på att en nyinrättad postföringslinje från Burseryd över Nyby träffade diligenslinjen just i Skeen.

När kronobrevbäringen upphörde i Småland inrättades från januari 1874 en postföringslinje som utgick från Killeberg vid södra stambanan via Traryd och Räfte till den östvästliga diligenslinjen från Vislanda. Till en början blev Vrå anknytningspunkten och Odensjö norra ändpunkten. Det faktum att Vrå blev en knutpunkt i nätet kan ha bidragit till att byn fick en poststation samtidigt. Även utan den betydelsen hade den möjligen fått en poststation med tanke på den uttalade målsättningen "en poststation i var socken, om så behövdes".

Mot bakgrund av den sparsamhetsiver som präglade den postala omorganisationen under åren närmast efter kronobrevbäringens upphörande kan det ändå synas egendomligt att Vrå fick behålla sin poststation, när man vid ett sammanträde i Växjö den 25 september 1877 mellan postens representanter och landshövdingen beslöt att inskränka postföringen från Killeberg till en tur i veckan fram och åter och att anknyta linjen till Skeen i stället för till Vrå.

Men skollärare P A Palmgren, som hade blivit utsedd till poststationsföreståndare mot ett årsarvode av 50 kronor, hade tur och någon indragning av hans poststation blev inte ens ifrågasatt vid det tillfället. Härtill bidrog att man samtidigt beslöt att göra Vrå till utgångspunkt för en lantbrevbäringslinje till Lidhult från den 1 juli 1878.

Det fanns andra problem i Vrå, vilka återspeglas i postens arkivhandlingar från 1870-talet. Den 5 september 1874 skrev postmästare Philip Palme bland annat följande till poststyrelsen:

"Poststationsföreståndaren i Vrå, Skollärare P A Palmgren, hvilken allt sedan poststationens öppnande i sistlidne januari månad, sjelf aflemnat och afhemtat post vid den ca 7 å 800 alnar från hans bostad belägna gästgivaregården, har anhållit det tillåtelse måtte meddelas för diligensens uppkörande till poststationen, och får postanstalten ödmjukligen anhålla det täcktes Kongl Styrelsen, utan afvaktan på möjligen skeende erforderlig uppmätning af den ökade väglängden och uppgörelse med skjutsentreprenör, meddela Halmstads postkontor tillåtelse att förstärkta postiljonerna med diligensen uppköra till belägna poststation".

Ett liknande fall, där samma diligens men med annan skjutsentreprenör på grund av tillkomsten av en ny poststation behövde göra en avvikelse från den ursprungliga färdvägen, redovisas under avsnittet om Boaryd. Där löstes frågan genom att skjutsersättningen höjdes. Men så enkelt blev det inte i Vrå. Skjutsentreprenören, Maria Johansson i Vrå, förklarade nämligen i ett brev den 8 oktober 1874 sin önskan

"att skjutsombytet hädanefter som hittills sker här vid gästgivaregården å wanligt ställe och icke vid Päststationen. Jordegaren till Planen för Skolhuset, der Stationen är förlagd och Päststationsföreståndaren bor, tillåter icke att ombytet sker vid Stationen af orsak att platsen ligger öppen inom gårdet och att fränspända hästar, hälst nattetid, snart äro uti derinvid belägna åkrar och lätt göra skada".

Även entreprenören Christoffer Swensson, som dock inte var skrivkunnig, bereddes tillfälle att yttra sig genom att kronolänsman emeritus A P Petersson avfattade skrivelsen för honom "med handen å pennan". Han anförde bland annat,

"att då man färdas från Skeen och wid framkosten till Wrå där skall afwika vägen till Skolhuset, detta wid halka och mörker hwilket senare inträffar den tid, då posten forslas dit, är förenadt med stor fara, ithy att vägen på detta ställe twert afbryter till wenster nedanför en hög och korrt brink, hwadan olyckor genom wältningar med mera woro att befara".

Förutom kusken och eventuella passagerare färdades alltid en postiljon med diligensen. Postmästare P H Pihlsson i Halmstad, som administrerade ersättningen till postiljonspersonalen och entreprenörerna, framhöll i sitt svar den 12 oktober, att "postiljonerna, hvilka blifvit förfrågade om stationens belägenhet, hafva ansett framställningen vara orimlig, enär det är en omöjlighet att nattetid framkomma med diligenserna och platsen dessutom icke erbjuder nog utrymme att vända med åkdonen".

Men poststationsföreståndare Palmgren gav sig inte och den 4 januari 1875 anmälde Philip Palme "ödmjukligen" till generalpoststyrelsen, att Palmgren inte längre kunde möta diligensen vid gästgivaregården. Nu blev landshövdingeämbetet tillfrågat om det fanns någon annan "myndig man eller kvinna" än byns skollärare som kunde åta sig befattningen som poststationsföreståndare i Vrå. Kronofogde Granqvist i Höslänga fann att så inte var fallet men tillade i sitt svar den 10 mars, att Palmgren var villig "fortfarande som hittills å Wrå gästgivaregård aflemna och afhemta stationens post, mot villkor att han af Kongl Generalpoststyrelsen tillförsäkras ett årligt arvode af 20 Kronor såsom ersättning för den lokal han å gästgivaregården måste hyra."

Det blev bifall och Palmgren tillerkändes de begärda 20 kronorna per år genom poststyrelsens beslut den 19 mars, men utgiften betecknades inte som lokalhyra utan som ersättning "för den särskilda posttransporten som härvid ifrågakommer".

Per Axel Palmgren sade efter fem år upp sig från sin befattning som poststationsföreståndare i Vrå och efterträddes den 6 augusti 1879 av Johan Alfred Johansson, som föreslagits av landshövdingeämbetet. Hans

årsarvode blev 150 kronor. Han hade emellertid inte riktigt bra handlag med skötseln och blev på grund av "förelupna oordningar" uppsagd av poststyrelsen. Under hans avstängning från den 16 juni 1884 tjänstgjorde handlanden Magnus Gustaf Simonsson.

Under Simonssons vikariat hann nytt kontrakt tecknas den 21 juli med fröken Fredrika Ulrika Maria Sofia Colléen, som skulle tillträda befattningen den 1 oktober. Detta kontrakt hävdes emellertid genom nytt beslut den 11 augusti, och från den 1 oktober 1884 blev i stället den fungerande vikarien, handlanden Simonsson, antagen till ordinarie föreståndare. Han ställde som villkor att få ett årsarvode på 200 kronor, vilket beviljades.

Några år senare projekterades järnvägen mellan Bolmen och Halmstad, vilken så småningom kom att påverka poststationen i Vrå negativt. Vid lantbrevbäringsens införande i Kronobergs län den 1 juli 1878 hade Vrå blivit utgångspunkt för en lantbrevbäringslinje till Lidhult, vars poststation drogs in samtidigt. Ett halvt år senare förlängdes linjen till Odensjö, där poststationen drogs in med utgången av år 1878. Soldaten Johan Gustaf Slätt i Kränkeboda fick därigenom ett större åtagande som lantbrevbärare. Om Slätts vidare öden finns några uppgifter i avsnittet om Lidhult.

Med nyinrättandet av en poststation i Lidhult från den 4 november 1889 ändrades lantbrevbäringslinjen att utgå från Lidhult och betydelsen för poststationen i Vrå minskades. Vid detta tillfälle ändrades organisationen också så, att poststationerna i Vrå, Skeen och Nöttja fick lyda under postinspektionen i södra järnvägspostdistriktet i stället för som dittills under postkontoret i Ljungby.

Vrå miste ändå inte sin funktion som stödjepunkt för lantbrevbärning. Poststationen blev utgångspunkt för en linje till Abbeshult. Där vandrade från februari 1891 Sven Peter Andreasson från Åkerbergshult, en av de få lantbrevbärare som hade linjens namn ingraverat i datumstämpeln. Tyvärr är det enda kända bevarade avtrycket på frimärke av datumstämpeln otydligt, men det är ändå en av rariteterna inom detta filatelistiska samlingsområde.

Ett av mina starkaste minnen från vistelser några somrar i tioårsaldern fyra decennier senare på Abbeshults gård är just lantbrevbäraren. Han var då den moderniserade förbindelselänken med omvärlden under en tid, när det var ett fåtal förunnat att färdas i egen bil. Själv cyklade jag vid vistelsernas början och slut den nära fem mil långa vägen mellan Ljungby och Abbeshult. Cyklade gjorde också lantbrevbäraren på sin linje, men han hade en schäferhund förspänd. Många gånger har jag förargat mig över att jag väntade med att skaffa en kamera till sommaren 1937, då jag tjänade mina första slantar som springpojke i Petterssons kemikalieaffär. Efter den sommaren träffade jag aldrig mer lantbrevbäraren med hunden.

När handlanden Simonsson slutade som poststationsföreståndare i Vrå

tog bruksförvaltaren Svante Johan Bergh vid år 1892. Hans årsarvode blev 250 kronor under knappt fem års tid. Vid hans död den 13 april blev handelsbokhållaren August Falk tillförordnad på befattningen under vakansen till dess ny föreståndare kunde kontrakteras.

Den nye blev folkskolläraren och organisten Carl August Ternblad från den 1 maj 1897, varvid postinspektionen sänkte årsarvodet till 200 kronor. Postinspektör Victor Melander i Malmö ansåg att även det beloppet var för högt "med afseende å den jämförelsevis låga uppbörd vid ifrågavarande poststation, hvilken uppbörd utgjort 513 kr 32 öre under år 1895 samt 510 kr 42 öre under år 1896". Han tillade dock, att det inte hade gått att skaffa lämplig person som var villig att åta sig bestyret mot lägre ersättning än den Ternblad accepterade. Ternblad lyckades senare få någon förbättring och vid en kontraktsförnyelse fastställdes årsarvodet till 275 kronor.

*Att folkskoleläraren Carl August
Ternblad i Vrå är född den 13^{de}
februari 1865 (sextio-fem) och åtnjuter
medborgerligt förtroende, intygar
Vrå, Kronobergs län, den 30 April 1897.
L. p. S.
P. Lindström,
Komminister i Vrå.*

Komminister Lindström skrev ut "prästbeviset" för C A Ternblad, när denne skulle bli poststationsföreståndare men fick själv ikläda sig posten efter det tragiska vådaskottet sju år senare.

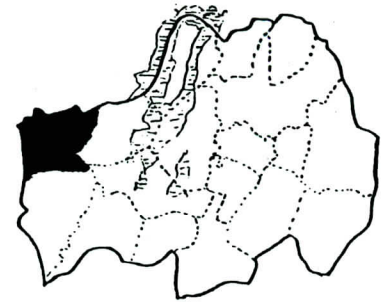
Efter ännu en framställning fick Ternblad årsarvodet höjt till 360 kronor från den 1 juli 1904, men han blev i oktober samma år "af våda ihjäl-skjuten". De närmare omständigheterna kring denna tragiska händelse framgår inte av de postala dokumenten men torde inte vara svåra att efterforska för den hembygdsintresserade.

Ny efterträdare blev komminister P Lindström, vilken som vikarie övertog arbetet dagen efter Ternblads död och blev kontraktsbunden den 1 november mot samma årsarvode som Ternblad haft.

Den 9 dec 1909 tecknades kontrakt med handlanden S L Löwander, men redan den 13 april 1910 anmälde han till poststyrelsen, att han hade sålt såväl sin fastighet som sin handelslägenhet att avträdas den 1 maj till Axel Edvard Andersson från Ryssby. Årsarvodet hade då hunnit höjas till 375 kronor, ett belopp som också tillkom Andersson så länge han uppehöll befattningen som vikarie. Efter föreläggande från poststyrelsen bjöds befattningen ut offentligt. Den konkurrens som följde därmed bidrog till att det nya kontrakt som tecknades med Andersson avsåg ett årsarvode på blott 270 kronor från 1 oktober 1910.

Förmodligen bidrog de sämre villkoren till att änkefru Emma Christina Ternblad övertog poststationen från den 1 oktober 1911, följd tio år senare av dottern Elsa Maria. Modern återtog föreståndarskapet under ett års tid från den 1 oktober 1926. Hon biträdades från den 1 april 1927 av Anna Karlsson, som blev antagen till ordinarie föreståndare från den 1 oktober 1927.

Nu inträffade den kontrasten, att poststationen i Vrå, som under sina första 40 år hunnit ha tio olika föreståndare, fick behålla en och samma postchef i 41 år. Anna Karlsson blev gift Nilsson och när poststationen i Vrå ersattes med bilåkande lantbrevbäring den 1 april 1968, beviljades hon SPR-pension, en förmån som hade varit otänkbar för hennes företrädare.

Lidhult

Den poststation som vid kronobrevbäringens upphörande inrättades i Lidhult från den 1 januari 1874 med mamsell Clara Löwander som föreståndare mot ett årsarvode av 50 kronor hörde till dem som kom i blickpunkten vid ett sammanträde på länsstyrelsen i Växjö den 25 september 1877. En av 1800-talets mest framstående postala gestalter, generalpostdirektör Adolf Wilhelm Roos, besökte då Växjö för att tillsammans med landshövdingen och den regionale postförvaltaren Janne Lagerström diskutera de organisatoriska förändringarna i anslutning till att lantbrevbäring skulle införas.

Lantbrevbärarna skulle inte bara ersätta några av de år 1874 inrättade gångpostföringarna utan också de minsta poststationerna. För att kunna bedöma vilka de minsta poststationerna var hade man bland annat möjlighet att studera uppördssiffrorna. Visade det sig att en poststation hade sålt frimärken för lägre belopp än vad som motsvarade föreståndarens arvode, låg den illa till, särskilt om postföringen dit också skulle belasta kontot.

Vid de 16 sammanträdesdagarna i 13 olika länshuvudstäder, som företrädare för generalpoststyrelsen hade med landshövdingarna under år 1877 i denna angelägenhet var väldigt många poststationer på tapeten, de flesta bara några år gamla. Enligt de preliminära överenskommelserna skulle 309 poststationer slopas, därav 14 i Kronobergs län. Under de närmast följande åren genomfördes dessa överenskommelser på så sätt att två tredjedelar av de ifrågasatta poststationerna drogs in. Fram till år 1930 hade sammanlagt 235 blivit indragna, medan de andra sparades till efter andra världskriget. Några blev inte alls indragna utan lever nu kvar som s k lokalpostkontor eller ännu större enheter.

Men poststationen i Lidhult mötte sitt öde genom de beslut som fattades i Växjö den 25 september 1877 och detta trots att den, lokalt sett, egentligen var mera lönande än poststationen i Vrå, som hade inrättats samtidigt med den i Lidhult. Frimärksförsäljningen i Lidhult var under 1876 enligt de vid sammanträdet tillgängliga siffrorna 72 kronor högre än poststationsföreståndarens arvode.

Till utgifterna för Lidhult räknade man emellertid också in kostnader för postföringen på sidolinjen från Vrå, medan några sådana kostnader inte belastade kalkylen för poststationen i Vrå. Denna ort passerades av den stora postlinjen mellan Halmstad och Ljungby och fick därigenom posten utan särskild kostnad för verket.

274.							
Bolmen—Halmstad.							
O. L.	—	7,0	0,9	Bolmens poststation.....	T. F.	7,45	—
O. L.	8,15	8,31	1,6	Skens poststation (Nygård).....	T. F.	5,45	6,30
O. L.	10,90	10,45	1,0	Vrå poststation (gästgifvaregård).....	T. F.	3,80	3,45
O. L.	12,0	12,0	1,1	Hilleshults gästgifvaregård.....	T. F.	2,15	2,15
Th. S.	1,90	1,45	1,8	Breareds poststation (gästgifvaregård).....	T. F.	12,30	12,45
Th. S.	4,15	—	6,8	Halmstads postkontor.....	T. F.	—	10,0

När järnvägen mellan Vislanda och Bolmen hade öppnats för trafik, slopades diligenslinjen mellan Vislanda och Halmstad. I stället gick till november 1889 en postkärra från Bolmen västerut som fortsättning på den järnväg som slutade blint i Bolmen. Vrå fick posten på det sättet.

Kalkylen missgynnade således Lidhult, där man miste poststationen den 30 juni 1878. Lantbrevbäring inrättades två gånger i veckan mellan Vrå och Lidhult och soldaten Johan Gustaf Slätt i Kränkeboda blev den förste lantbrevbäraren på denna elva kilometer långa linje. Han fick en krona för varje fullgjord tur. Ersättningen ökade, när han ett halvt år senare fick linjen förlängd vid indragning av poststationen i Odensjö.

Poststationen i Lidhult blev sedermera återinrättad, men denna statushöjning för orten inträdde först med förlängning till Halmstad av järnvägen Vislanda — Bolmen. Det var den 4 november 1889 som en förenad poststation inrättades i järnvägens byggnad, när den nya banan togs i bruk för trafik. Johan August Broman var föreståndare, följd av Alfred Danielsson, vilken fick uppleva skilsmässan från järnvägen den 1 januari 1926.

Under Bromans tid inrättades den elva kilometer långa lantbrevbäringslinjen Lidhult — Yxnalt — Saxhult — Norra Bökeberg (från den 1 februari 1917). Det var P A Johnsson i Saxhult med postadress Femsjö, som på uppdrag av korrespondenter inom Femsjö, Unnaryds och Lidhults socknar gjorde framställning om denna förbättring, varvid han framhöll "att en nyanlagd bygdeväg möjliggör lantbrevbäring i orten". Detta vitsordades av kronolänsman Ernst Carlsson i Unnaryd, som också meddelade att antalet invånare som skulle betjänas av den föreslagna lantbrevbäringslinjen var 118 inom Femsjö socken, 63 inom Södra Unnaryds socken och 38 inom Lidhults socken. Kronofogde Karl Wijkström i Smålandsstenar instämde med sin länsman om att lantbrevbäringslinjen skulle bli till nytta för orten.

Dessförinnan hade emellertid poststyrelsen anmodat postdirektionen i Malmö "att taga i övervägande huruvida icke traktens postala behov lämpligare kunde tillgodoses genom en från poststationen i Femsjö utgående lantbrevbäring". Bakgrunden till denna tanke torde ha varit att så få av de berörda hushållen fanns inom Lidhults socken.

Poststationen i Femsjö lydde under postkontoret i Halmstad, där postmästare Olof Sekt engagerade sin föreståndare i Femsjö A Andersson i ärendet. Denne förordade att lantbrevbäringen skulle inrättas och ansåg helt oegennyttigt att den inte borde utgå från Femsjö men däremot få en annan sträckning än den föreslagna och bli utsträckt från Saxhult till Skifhult. Eftersom Skifhult redan hade postutväxling två gånger i veckan genom lantbrevbäringslinjen från Unnaryd till Osberg, ansåg postdirektionen "ytterligare lantbrevbäring till denna trakt f n obehövlig".

Det blev Lidhult och inte Femsjö som fick tillgodogöra sig poäng för den nya lantbrevbäringen. Delvis lever den organisationen kvar i dag. Invånarna i Saxhult, Mjöhult, Risa, Lönåsen och Ekornahult i Hylte kommun får sålunda sin post med lantbrevbärare från Lidhult. Normalt är eljest kommuntillhörigheten avgörande för postadressen.

Redan med tillkomsten av järnvägen och den därmed följande pånyttfödelsen av poststationen hade Lidhult fått vind i seglen. Orten blev ut-

gångspunkt för lantbrevbäring till Odensjö och vidare norrut samt för postföring till Vrå, eftersom den östvästliga postföringslinje som tidigare matat Vrå blev indragen.

Genom den förändring av lantbrevbäringen från Vrå till Odensjö över Lidhult som inträdde med järnvägens tillkomst förlorade Johan Gustaf Slätt i Kränkeboda sitt arbete som lantbrevbärare. Vi finner honom i stället som enbart postförare på sträckan mellan Lidhult och Vrå. Hans ersättning var 1 krona 25 öre för varje färd fram och åter.

Slätt flyttade efter några år från Kränkeboda i Vrå socken till Bohult i Lidhults socken och överlät därvid postbefordringen mellan Lidhult och Vrå till Nils Benjamin Magnusson från Bjerseryd utan att teckna nytt kontrakt. Poststationsföreståndare Ternblad i Vrå föreslog i en skrivelse till postkontoret i Ljungby den 14 maj 1897 att Magnusson skulle antas till ordinarie postförare.

Postmästare Frans Carlander i Ljungby avfordrade då Slätt hans kontrakt och begärde hos postinspektionen i Malmö att Magnusson skulle antas till entreprenör. Men detta ogillade Slätt, som den 31 maj i ett brev till Malmö medgav att han hade av sagt sig postbefordringen, "detta icke af egen fri vilja utan genom påtryckning från postkontoret i Ljungby". I ett PS bad han att få sitt postföringskontrakt tillbaka.

*Begagnande af rättvis hänsyn för
undrar mig mest öfver den först-
mötaens i Ljungby bekanta all
så lida begagna sig.*

*Begagningsfullt
Joh. Gust. Slätt*

Bohult Lidhult den 31 maj 1897

*J. B. Som jag var nog hänslig lida
skänkt mig lida all stunda
kontraktet till Ljungby, vill hä-
med de öden ålägga den älv-
sända mig skänka.*

Lantbrevbärare J G
Slätt ondgjorde sig i
slutet av sin skrivelse
över bemötandet
från postmästaren i
Ljungby.

Känslan av en liten skrapa från överordnad myndighet hade väl postmästare Carlander i Ljungby när han några dagar senare fick en remiss från postinspektör Melander, i vilken denne fäste postmästarens uppmärksamhet ”derå att, enligt kontraktet, Slätt icke är skyldig att sjelf fullgöra postföringen, utan kan låta annan fullväxt, nykter och pålitlig mansperson fortskaffa posten”.

Men Frans Carlander gav svar på tal och anförde den 9 juni, att entreprenören Slätt, ”som flyttat från orten, icke är i tillfälle utöfva tillsyn öfver postföringens fullgörande samt att han — som han sjelf uppgifver, under två år öfverlåtit postföringen åt annan person mot mindre ersättning derför än han sjelf har, derigenom beredande sig en oförtjent årlig inkomst af Kongl postverket”.

Lagligt sett fanns väl ingenting att invända mot Slätts användande av underentreprenör, men Carlander såg det kanske från den moraliska sidan. Nu erbjöd sig Slätt att sänka sin turersättning till 1 krona 20 öre, men postmyndigheterna utnyttjade vetskapen om att Benjamin Magnusson fullgjorde arbetet för lägre ersättning än den Slätt fick. De ackorderade med honom direkt och fick hans erbjudande ”att fortskaffa posten å linien mot en ersättning av en krona turen” som postinspektör Victor Melander anmälde i ett brev till poststyrelsen den 28 september 1897.

I Stockholm ”fann man skäligt” anta Magnussons erbjudande och postmästaren i Ljungby fick i en ny skrivelse den 5 oktober anmodan att ”ofördröjligen och före innevarande månads slut, till upphörande med utgången af januari månad nästa år” säga upp Slätts kontrakt.

Poststationen i Lidhult utvecklades positivt och blev efter skilsmässan från järnvägen så småningom en postexpedition enligt den terminologi som användes under drygt 50 år fram till andra hälften av 1970-talet.

Margit Danielsson efterträdde Alfred Danielsson vid dennes frånfälle 1928. Han hade varit föreståndare för poststationen när den skildes från järnvägen den 1 januari 1926. En framställning om att återförena post och järnväg avslogs av poststyrelsen den 25 september 1942, varefter Nanna Persson efterträdde Margit Danielsson.

Nästa kvinna på chefsstolen blev Doris Persson och i dag innehas den av Ingrid Bertilsson, som basar över personalen vid ett sk lokalpostkontor som betjänar ca 800 hushåll, däri medräknat de som ligger vid lantbrevbäringslinjerna. En av linjerna går söderut till Vrå med Kurt Svensson som bilåkande kassör på den 92 kilometer långa sträckan. Förhållandet är alltså nu omvänt mot vad det var år 1878, när en lantbrevbäringslinje från Vrå ersatte poststationen i Lidhult.

Odensjö

Ännu en poststation som tillkom den 1 januari 1874 i området väster om Ljungby blev tidigt offer för lantbrevbärings införande. Det var den i Odensjö, där mamsell Sanna Rydeman blivit föreståndare mot ett årsarvode av 50 kronor. Poststationen ersattes med lantbrevbärning från den 1 januari 1879 men blev återinrättad den 1 januari 1906.

Vid kronobrevbärings upphörande fick den då nyinrättade poststationen i Odensjö sin post via den redan tidigare existerande linjen Nyby — Unnaryd — Skeen och blev samtidigt utgångspunkt för en lång postföringslinje via Lidhult, Vrå och Räfte till Killeberg vid södra stambanan. När poststationen i Odensjö drogs in med utgången av december 1878, förlängdes lantbrevbäringslinjen Vrå — Lidhult till Odensjö, varigenom den sex månader tidigare kontrakterade lantbrevbäraren, soldaten Slätt i Kränkeboda, fick ett större åtagande.

Förlusten av poststationen i Odensjö väckte protester, men man kunde inte komma med starka nog argument för att förhindra genomförandet av den berörda delen av de planer som hade diskuterats vid ett sammanträde med landshövdingen och postmyndigheter den 25 september 1877 i Växjö. Så länge lantbrevbäringslinjen inte var daglig och hade mycket begränsade befogenheter i fråga om t ex värdepost och paket, ansåg man sig med rätta ha fått en betydligt försämrad postgång jämfört med förhållandena från den 1 januari 1874.

När järnvägen mellan Vislanda och Bolmen förverkligades och trafiken kom i gång den 5 oktober 1878, fick ångbåtsfarten på sjön Bolmen en knuff framåt. Vid en extra kommunalstämma med Odensjö socken den 28 maj 1884 framkom bl a att några invånare i Odensjö som var beroende av god postgång hade valt Bolmen som postadress. Därigenom kunde de dagligen få sin post med tåg till denna poststation och därifrån befordrad med närmast följande ångbåtskur till Odensjö.

Kommunalstämman beslöt enhälligt att Odensjö kommun i samråd med Unnaryds kommun i Västbo härad skulle ”ingå till vederbörande poststyrelse med ansökning om förbättrad postförbindelse emellan Bolmens järnvägsstation, Odensjö och Unnaryd med poststation i Odensjö kyrkoby”. Kommunalstämmans ordförande Peter Magnusson utsågs att ”i samråd med Unnaryd ställa saken i Werkställighet på lempligaste sätt”. Det dröjde emellertid ända till hösten innan ärendet kom upp i Unnaryd, där man hade varit välsignad med en poststation sedan den 1 januari

1872, en poststation som inte kom i färoazonen i samband med lantbrevbäringens införande i Jönköpings län.

När ärendet togs upp på den ordinarie kommunalstämman i Unnaryds sockenstuga den 20 oktober 1884, hade missförhållandena i bl a Odensjö redan observerats av postmästare Janne Lagerström i Växjö, vilken administrerade inte blott lantbrevbäringslinjerna inom det egna postområdet utan i hela Kronobergs län.

Detta faktum bidrog till att postmästaren var positivt inställd till de förslag som framgick av protokollsutdragen från kommunalstämmorna i Odensjö och Unnaryd. Den sistnämnda stämmans protokoll, som lästes upp av J Nson Linnell från predikstolen i Unnaryds kyrka den 26 oktober 1884, innehöll stämmans beslut att välja patron A J Palm i Önne och stämмоordföranden Lars Andersson i Unnaryd att göra ansökan till generalpoststyrelsen om en ny postlinje från Bolmens järnvägsstation till Odensjö och Unnaryd.

Nu handlade man rätt snabbt och den ansökan som daterades den 15 november 1884 innehöll detaljerade kostnadsberäkningar och tidtabellsförslag samt sökandenas argument utöver dem som framgick av protokollsutdragen. Man framhöll bl a "den omständigheten, att sedan Wislanda — Bolmens Jernväg år 1878 blef för trafik öppnad, såväl flera industriella anläggningar utefter föreslagna postlinie uppstått, som ock en del köpmän samt andre, hvilka af postbefordring äro i behof, här inflyttat, hvarför en förbättrad postbefordring å vår ort för hvarje dag gör sig allt mera gällande".

Oberoende av denna framställning hade postmästare Lagerström tre veckor tidigare berört förhållandet i en rapport till generalpoststyrelsen. Han avgav denna sedan han hade fullgjort uppdraget "att inspektera de poststationer, som ej äro vid jernväg belägna och landtbrefbäringslinierna inom Kronobergs län". Följande utdrag ur Lagerströms inspektionsrapport berör odensjöproblemet:

"Sedan ordnad ångbåtsförbindelse hvarje dag under seglationstiden kommit till stånd å sjön Bolmen mellan Bolmens järnvägsstation och Odensjö har en del personer i Odensjö sin postutväxling på Bolmens poststation, och då en trafikled finnes mellan nämnde ställen, synes det vara lämpligt att postverket anordnar vanlig ångbåtspostföring å densamma och dervid inrättar en poststation i närheten af Odensjö kyrka, straxt invid hvilken ångbåtsbryggan är belägen, synnerligast som annars korrespondenterna der t o m ha olägenhet af landtbrefbärings-linien Vrå - Odensjö under den tid ångbåtstrafiken varar, enär en del postförsändelser befordras denna postväg till Odensjö och hvilka då framkomma flera dygn senare än om de erhållits från Bolmen; att särskildt tidningar, hvarå prenumererats genom landtbrefbäraren i Odensjö å Vrå poststation, framkomma betydligt senare under seglationstiden öfver Vrå än direkt öfver Bolmen, om poststation finnes i Odensjö, är gifvet.

Såväl postens aflemning till som hemtning från ångbåten i Odensjö, äfvensom aflönning till en poststationsföreståndare der behöfver ej draga större årlig utgift för postverket än 100 kr".

I en skrivelse den 18 november 1884 erbjöd sig klockaren S M Bergstedt att bli föreståndare för den tilltänkta poststationen, varvid pastor J L Wickelgren och folkskollärare Carl Alfred Ahlgren gick "i full borgen för dess ordentliga skötande och det ansvar, som Kongl Poststyrelsen honom ålägger".

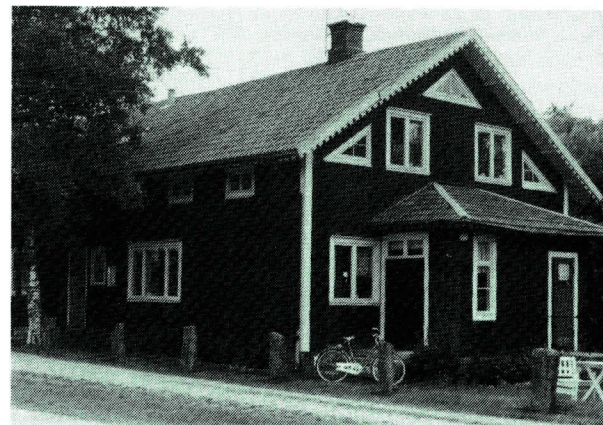
Poststyrelsen tog handlingarna på allvar och fick dem kompletterade den 17 januari 1885 med uppgiften att ångbåtsbolaget fordrade en gottgörelse av 20 kronor i månaden för posttransporten över sjön och handhavandet av en ångbåtspostexpedition, samt att klockaren Bergstedt kunde åta sig poststationsföreståndarsysslan och transporten till och från ångbåtsbryggan för 100 kronor om året.

Vid ärendets anmälning i poststyrelsen den 20 januari blev det emellertid avslag och ärendet försågs med påteckningen "ansågs ej för böra till vidare åtgärd föranleda".

Ett nytt försök att få poststationen i Odensjö återinrättad gjordes i en framställning den 2 september 1889, varvid folkskollärare Ahlgren erbjöd sig att förestå en sådan mot en årlig lön av 60 kronor. Postinspektör Hugo Winroth fick ärendet på remiss från generalpoststyrelsen och anförde den 19 september 1889 bl a följande:

"För den händelse af Odensjö församling utses kommunombud, till hvilken landtbrefbäraren kan öfverlämna och af ombudet emottaga församlingens post, torde vederbörande korrespondenter af landtbrefbäraren hafva nästan samma gagn som af en poststation".

Även detta ärende avgjordes till nackdel för invånarna i Odensjö och det skulle dröja ända till den 1 januari 1906, innan orten åter fick en poststation. Upprinnelsen var då en framställning från Unnaryds bysamhälle om att få posten som var avsedd för Unnaryd från Lidhult i stället för att få den från Åsen. Sedan järnvägen Halmstad — Bolmen togs i bruk den 4 november 1889 hade Åsen varit utgångspunkt för postföringen norröver.

I denna byggnad uppges poststationen i Odensjö ha varit inrymd när den återinrättades 1906.

Unnaryds önskemål var inte i linje med vad man tänkte sig i Odensjö, en ort som drog nytta av att postföringslinjen utgick från Åsen och därigenom passerade Odensjö och åtminstone kunde användas för vanlig post dit. Kyrkoherde H Nordström i Odensjö framhöll i en skrivelse till poststyrelsen den 3 december 1904, att han tyckte "dessa upprepade försök af Unnaryd att få posten från Lidhult i st f från Åsen antingen var en maktfråga gentemot Odensjö eller ha för själfva postfrågan främmande syften".

Vid en kommunalstämma den 30 januari 1905 i banklokalen i Odensjö underströks att man skulle bli sämre lottad än förut om unnarydsbornas önskemål gick i uppfyllelse. Detta redovisades i en skrivelse till generalpoststyrelsen den 28 mars, undertecknad av stämmans vice ordförande E Eriksson, där en viss avundsjuka mot Unnaryd återspeglas:

"Med den nuvarande anordningen bör Unnaryds samhälle finna sig belåtet, så mycket mer som telefonförbindelse snart lär komma till stånd och gifva tillfälle till en ännu snabbare förbindelse med yttre världen. Då blott ett fåtal byar hafva nytta af eller ens behöfva begagna sig af att anlita landtbrefbäring å linjen Lidhult - Unnaryd, emedan de flesta ligga så nära poststationen, att de kunna med samma fördel där utfå sin post, men däremot bredvid linjen Åsen - Unnaryd ett så ojämförligt större antal posttrafikanter behöfva begagna sig af och blifvit vana vid fördelen af landtbrefbäringen, skulle det bli svårt om en förändring till ett sämre inträffade".

Ett annat citat ur skrivelsen ger exempel på den begränsade kapacitet som den tidens lantbrevbärare hade i jämförelse med 1970- och 80-talets:

"Då vi med lantbrefbäringen icke få värdebref eller postanvisningar första posttur utan blott anvisningsblanketten, kunna vi icke utan stor olägenhet åtnöja oss med mindre antal postdagar än nu. Då vi därjämte behöfva större delen af socknens post forslad till Odensjö kyrkoby och alltsedan järnvägens öppnande fått aflöna och underhålla med vedbrand en särskild person på kommunens bekostnad till expedierande af sockenposten, få vi slutligen härmed vördsammast göra följande framställning:
att posten såsom hittills befordras med häst och åkdon från Åsen till Unnaryd genom Odensjö socken sex dagar i veckan eller om detta ej kan beviljas att landtbrefbäring från Åsen till Önne vid Odensjö sockengräns anordnas 4 eller 5 dagar i veckan och att postanstalt inrättas i Odensjö kyrkoby".

Med skrivelsen fanns bifogat ett intyg från poststationsföreståndare S J Brandt i Åsen att han under årets första tre månader lämnat frankotacken för 120 kronor till "postnederlaget i Odensjö" samt ett erbjudande från skollärare C A Ahlgren att förestå en poststation i Odensjö mot en avlöning av fem kronor i månaden.

När frågan om poststation två år tidigare varit på tal i Odensjö kunde Ahlgren "till följd af tjänstgöring vid flyttande folkskola" inte åta sig uppgiften som poststationsföreståndare. Nu hade skolan blivit fast och

sedan nyåret 1905 hade Ahlgren skött "postnederlaget". Den person som tidigare hade haft den uppgiften hade inte köpt erforderliga frimärken i Åsen. Därför kunde poststationsföreståndaren inte tidigare vitsorda att det gick många brev från Odensjö.

Med postnederlag förstås den funktion som inrättades redan 1878—1880 på många håll i landet såsom ersättning för de poststationer som drogs in när lantbrevbäring inrättades. "Nederlagen" motsvarade de oavlönade kommunombuden. Uppgifter på kommunombud infordrades av poststyrelsen i samband med omregleringarna 1878—1880 bland annat för att lantbrevbärarna skulle veta officiellt till vem de skulle lämna posten. På turen, som lantbrevbäraren gick utan nämnvärda avvikelser från "brefbäringsstråten" var det inte många kunder han kom i kontakt med.

Eftersom frågan om återinrättandet av poststationen i Odensjö var beroende av lösningen på det komplicerade ärendet om ändring av postgången i Unnaryd dröjde det länge innan avgörandet kunde falla.

Poststationsföreståndaren i Unnaryd tillstyrkte framställningen om postföring sex dagar i veckan mellan Lidhult och Unnaryd och ansåg att lantbrevbäring borde anordnas fyra dagar i veckan mellan Åsen och Odensjö. Poststationsföreståndaren i Åsen ansåg däremot att någon förändring av postföringen inte borde vidtas. Mellan raderna skymtar man hans rädsla för lägre status på den förenade poststationen, om sidoposterna föll bort.

I Lidhult tyckte poststationsföreståndaren att det vore lämpligt med åkande lantbrevbäring mellan Lidhult och Unnaryd. Kronolänsmannens åsikter präglade däremot nödvändigheten av sparsamhet och farhågor för att postavgifterna från nytillkommande lantbrevbäringskunder inte skulle bli tillräckliga för att täcka kostnaderna för en turökning.

Tf postinspektör Olof Thormark sände i sin framställning den 3 september 1905 med en kostnadskalkyl, enligt vilken "ett utbyte af den nuvarande postlinjen Åsen — Unnaryd mot en linje Lidhult — Unnaryd och anordnandet af landtbrefbäring fyra gånger i veckan å en linje Åsen — Karsnäs samt inrättandet af poststation i Odensjö skulle medföra en besparing för Postverket af 70 kronor per år". Beträffande den begärda poststationen i Odensjö menade han att den "synes behöflig för att gifva korrespondenterna en ersättning för den förlust, som uppkommer genom postföringens inskränkning dit från sex till fyra veckoturer".

Den 26 september 1905 beslöt poststyrelsen i stort sett enligt postinspektörens framställning och från den 1 januari 1906 hade odensjöborna sålunda åter fått en poststation. Förutom med folkskollärare Ahlgren tecknades nya kontrakt med de lantbrevbärare som påverkades av förändringen. Algot Bengtsson från Åker i Södra Unnaryd skulle sålunda mot en ersättning av 1:75 per tur fullgöra lantbrevbäring tre gånger i veckan och Axel Bengtsson från samma ort och mot samma ersättning tre gånger i veckan på linjen Lidhult — Unnaryd. De delade alltså upp åtagandet lika. Petter Magnus Bengtsson i Karsnäs skulle fyra gånger i vec-

kan fullgöra lantbrevbäring på linjen Åsen — Odensjö — Önne — Karsnäs för två kronor per tur. Lantbrevbäringen innebar också postföring till Unnaryd resp Odensjö. Genom omorganisationen miste Carl August Johannesson i Nickelsbo och Samuel Justus Johannisson i Hult sina kontraktanställningar som lantbrevbärare.

Pressen oroade sig för den planerade förändringen, och Nya Vexiöbladets korrespondent försökte påverka opinionen och därmed också utgången genom att på ett tidigt stadium bland annat få följande infört i sin tidning:

"Vinsten för Unnaryd med hela den föreslagna förändringen, om den kommer till verklighet, torde bli att möjligen få posten en timme tidigare om dagen, hvilken vinst nog blir mindre angenäm genom den oröda, som måste uppkomma af att vid tidningsprenumeration stå i beroende af två stationer".

Adresseringsproblemet var i verkligheten inte så stort och snart nog visste hushållen utmed de olika lantbrevbäringslinjerna vilken poststation som var deras rätta postadress, vare sig den var Unnaryd, Lidhult, Åsen eller Odensjö.

Efter andra världskriget kunde poststationen i Odensjö med fördel ersättas av bilåkande lantbrevbäring. Den förändringen ägde rum den 1 november 1957. Ordinarie föreståndare vid poststationen var efter Carl Alfred Ahlgren lagerchefen Axel Edvin Nilsson 1931—1951 och därefter fru Vilma Johanna Lundqvist.

Odensjö—Killeberg.									
M. Th.	—	6,0	f. m.	1,5	Odensjö poststation	O. S.	2,0	—	f. m.
M. Th.	8,0	8,30	f. m.	1,1	Lidhults d:o	T. L.	11,45	12,0	natt.
M. Th.	10,0	10,15	f. m.	1,6	Vrå d:o	T. L.	9,45	10,15	e. m.
M. Th.	12,15	12,45	e. m.	1,4	Ränte d:o	T. L.	7,15	7,45	e. m.
M. Th.	2,30	3,0	e. m.		Gunghults d:o	T. L.	5,0	5,30	e. m.
M. Th.	4,0	—	e. m.}	0,9	Traheryds d:o	T. L.	3,30	4,0	e. m.
T. S.	—	5,0	f. m.}	1,3	Göteryds d:o	T. L.	1,30	2,0	e. m.
T. S.	6,30	7,0	f. m.	1,3	Hallaryds d:o	T. L.	11,30	12,0	midd.
T. S.	8,30	9,0	f. m.	1,3	Killebergs d:o	T. L.	—	10,0	f. m.
T. S.	10,30	—	f. m.	10,4					

Odensjö var den nordliga ändpunkten för en helt ny postlinje, när kronobrevbäringen upphörde i Kronobergs län från den 1 januari 1874.

Frimärken stämplade i Odensjö under poststationens första period 1874-1879 värderas av samlare mycket högre än de som stämplats i Odensjö 1906-1957.

Boaryd

Om poststationen i Boaryd berättas tidigare under rubriken Ryssby (sid 30—32), eftersom det var i Boaryd som Ryssby socken fick sin första poststation. Det finns anledning att också beröra den ursprungliga poststationen i Boaryd under egen rubrik.

Ofta kan det råda tveksamhet om poststationernas ursprungliga belägenhet och i förvarade handlingar är denna sällan angiven. Man kan ibland sluta sig till att en poststation låg i prästens, klockarens eller skollärarens bostad, ibland i en gästgivaregård. Men dessa hus finns kanske inte kvar. I många fall har det gått ett sekel sedan något utrymme i dem använts till poststationslokal.

Den muntliga traditionen visar sig ofta vara en osäker grund att bygga på om man vill precisera läget för en poststation. Så mycket roligare är det då att vid forskning i gamla handlingar kunna få en exakt uppgift och därefter höja upptäckarglädjen genom att på ort och ställe finna byggnaden bevarad.

Detta hände mig i Boaryd. Muntlig tradition ville antyda, att poststationen möjligen legat i någon av affärerna utmed huvudvägen mellan Ljungby och Vislanda. Det var emellertid känt att major Ramberg, som var den förste poststationsföreståndaren i Boaryd, ägde en fastighet några hundra meter söder om landsvägen och det kunde antas att han haft poststationen inrymd där.

Under en av mina posthistoriska upptäcktsfärder en vintrig aprilsöndag knackade jag på i denna fastighet, nu ägd av Allan Wiesel. Han visade intresse för att jag ville veta mer om posten i Boaryd. Sedan vi diskuterat möjligheten av att den ursprungliga poststationen kunde ha varit inrymd i Allans fastighet och jag fotograferat den, begav jag mig till Växjö för att gå igenom några av de anteckningar jag gjort om Sunnerbo vid tidigare besök i postens centralförvaltnings arkiv.

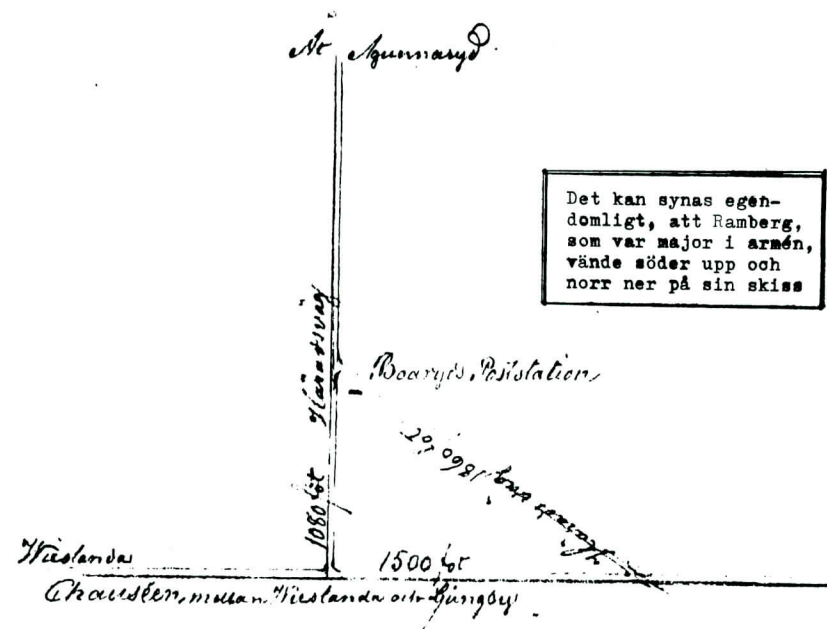
Jag fann då en hänvisning till ett ärende som jag kunde få låna från Stockholm och detta visade sig innehålla svaret på vad jag sökte, ett exakt preciserande av läget för den första poststationen i Boaryd.

Upprinnelsen till det ärende som jag fick låna från Stockholm var en skrivelse undertecknad den 18 februari 1874 av diligenskuskens Carl Johan Svensson i Lyngsåsa. I denna anför han, att postmästare Palme ålagt honom att avvika 1.740 fot på svår och dålig väg från den vanliga färdvägen till en nyanlagd poststation och tillägger bl a: "Så får jag som entreprenör för påstens fortskaffande emellan Ljungby och Vislanda an-

föra klagomål. Om så är att postvärdet åläger mig att köra till nemde poststation att jag måtte få nöjaktig ersättning, i annat fall bestrides det samma”.

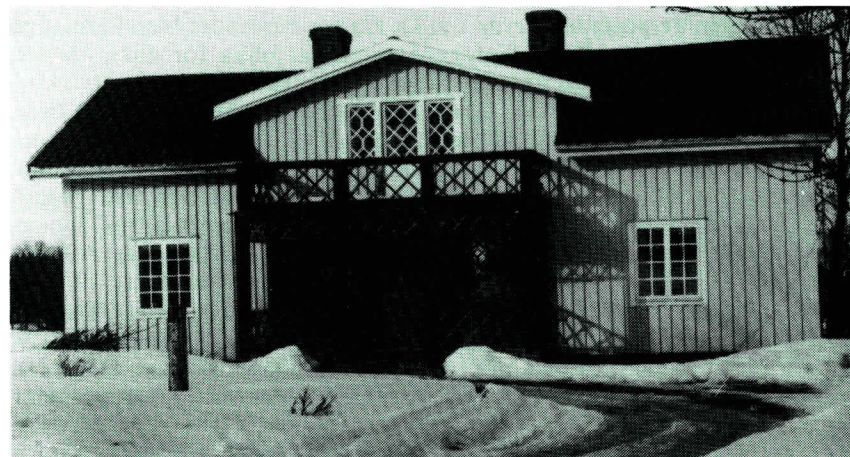
Från major Ramberg inforrades ett yttrande, vars färgstarka innehåll jag anser kan vara värt att delvis återge:

”Uti mitt kontrakt med Kongl. General Poststyrelsen att vara postföreståndare vid nämnde poststation har jag icke tillförbundit mig att såsom en postbärare stå ned vid chausséen och utväxla post och kan inte föreställa mig att jag dertill kan åläggas eller att Kongl General Poststyrelsen skulle sätta något sådant i fråga derför att några krångliga bönder klaga öfver att de skola köra till stationen, som ligger så obetydligt från chausséen och utmed Häradsväg och får jag härjemte foga en liten groquis som utwisar poststationens läge samt afståndena å de olika linerna som nu blifwit med kjedja uppmätta”.

Major Ramberg ville söka mota Olle i grind genom att i samma skrivelse framhålla svårigheten att själv forsla posten mellan bostaden och "chausséen", d v s den väg som i folkmun kallas "linjen".

"Wid denna poststation till hvilken och från hvilken så många försändelser ankomma och afgå sex gånger hvarje wecka, wore omöjligt mången gång medhinna passa på då Diligensen kommer, synnerligast som ej någon tid är bestämd och icke gerna kan bestämmas, dels för vägnarnes olika godhet och dels andra möjligen påkommande hinder".

Poststationen i Boaryd var inrymd i denna fastighet åren 1874 - 1878.

Ärendet avgjordes vid föredragning i poststyrelsen den 7 april 1874. Däri finner man föredragandens blyertsanteckning om beslutet: "För omvägen vid anläpande af Boaryds poststation må till den nuvarande skjutskontrakterade utgå en ersättning af 36 Rd för år räknadt, hvarom skrifs till Halmstads och Ljungby postanstalter".

Att postkontoret i Ljungby skulle underrättas om beslutet var självklart. Orsaken till att även postmästaren i Halmstad fick beskedet var, att han svarade för betalningen av skjutslegan till de postbönder som forslade diligensen mellan Wislanda och Halmstad.

Ett liknande ärende om behov av en extrasväg för diligensen när den passerade Vrå avgjordes på ett litet annorlunda sätt och omtalas i avsnittet om Vrå (sid 62-63). En annan fråga för Ramberg, som i sin första personaluppgift, daterad den 16 februari 1874, uppgav sig vara "fattig Major i Arméen", var arvodets storlek.

Han skrev i denna angelägenhet den 17 oktober 1874 bland annat följande till generalpoststyrelsen:

"Då jag åtog mig att blifwa Postföreståndare, war jag helt och hållit främmande för de göromål, som wid en sådan befattning förekomma och trodde icke att de skulle upptaga så mycken tid som de göra, till följe af att Boaryds Poststation omgifwès af flerre Herregårdar och att Diligensen som går mellan Wislanda och Halmstad passerar denna Station sex gånger uti hvarje wecka och medförande en mängd bref, tidningar och paketter som wid Stationen skall utdelas och den stora correspondence som kringboende ståndspersoner föra; ty har under de tre qvartal som nu förflutit, här wid Boaryds Station expidierats 400 st värdeförsändelser, 80 exemplar tidningar, något öfver 6 000 wanliga bref, samt afsatts frimärken för en 200 Rd, hvilket ej skett wid någon annan Station inom Häradet som dock en del tillhöra första klass".

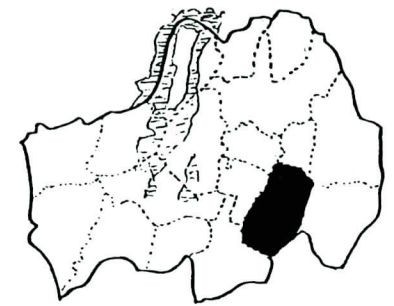
Indelningen av poststationerna i olika klasser baserades bland annat på den beräknade posttrafiken. Befogenheterna var olika för olika klasser, men i 1873 års instruktion för poststationerna delades de bara in i två klasser med mycket liten skillnad. Den enda väsentliga olikheten avsåg befogenheten att utväxla paket. Stationer av andra klass kunde ta emot och lämna ut paket om högst två skålpund, en gräns som inte fanns för stationer av första klassen, såvida inte posten dit utväxlades med gående bud. Ett skålpund var vid övergången till metersystemet år 1878 noga räknat 0,425076 kilo. Enligt 1855 års stadga delades skålpund i 100 ort och ort delades i 100 korn. 100 skålpund motsvarade en centner.

Den 1 februari 1876 började poststationerna delta i utväxling av postanvisningar, till en början på högst fem kronor. År 1878 höjdes beloppet och nu blev det dags att dela in poststationerna i flera klasser, Ia, Ib, II och III. Graderingen gjordes bland annat med hänsyn till befogenheten att förmedla värdepost och postanvisningar.

I fortsättningen av sin skrivelse med begäran om högre arvode anförde major Ramberg följande:

"Genom dessa göromål som förekomma vid denna befattning upptages större delen af min tid och genom tvånget hindras att på annat sätt söka förtjena något uti dessa dyra tider, hvilket wore serskilt behof för mig som har flere barn att uppfostra. Att befattningen med postgöromålen är högst maktpåliggande och ansvarsfulla har jag funnit, hvarför det då väl icke kan synas obilligt att man härför erhåller hälften af hvad en vanlig dagakarlar får per dag och derfor anhåller att lönen måtte höjas till Tre hundra kronor".

När postmästare Palme fick detta ärende på remiss från huvudstaden, hade han att ta ställning till flera andra liknande ansökningar. En från komminister Bomgren berörs under avsnittet Prästnäs, medan flera andra har förbigåtts i denna bok. Alla framhåller de hur ringa ersättningen är i förhållande till det arbete postsysslorna förorsakar. Det skulle också visa sig när ärendet avgjordes, att flertalet av de poststationsföreståndare som gjorde sig påmind fick högre ersättning. Major Ramberg fick dock inte det dubbla belopp han begärt i förhållande till det ursprungliga men från och med år 1875 kunde han kvittera ut ett årsarvode av 200 kronor.

Boarp

Det var vanligt vid kronobrevbäringens upphörande att de nya poststationerna fick namn efter församlingen och ofta förlades de till närheten av sockenkyrkan. I många fall blev klockaren den som fick fortsätta med sitt gamla bestyr som postvärdare fast nu i egenskap av föreståndare med åtminstone någon betalning. Men det finns en stor variation på yrken representerade i 1874 års poststationsföreståndarekår. Vid samrådet mellan kronobetjäningen och länsstyrelsen under 1873 om hur postgången skulle ordnas när kronobrevbäringen upphörde kom det fram förslag på lämpliga poststationsföreståndare, namn som sedan oftast accepterades av postförvaltarna och poststyrelsen vid de fortsatta underhandlingarna.

I ljunbyområdet finns det en god provkarta på olika yrken vid val av föreståndare för de nya poststationerna, t ex major, gästgivare, handlande, kronolänsman, verkmästare, kyrkoherde och hemmansägare. Den utsedde föreståndarens bostad blev oftast identisk med poststationslokalen och därmed var alltså poststationens läge i socknen avhängigt av vem som skulle förestå den. Därför blev läget kanske ibland mindre bra geografiskt sett för en stor del av sockeninwånarna, och detta återspeglades i sin tur i efter hand uppkommande önskemål om poststationers förflyttning.

Även namnet på poststationen blev ibland beroende av läget. Det var nämligen inte alltid självklart att poststationen skulle bära socknens namn. Hade man följt en sådan princip strikt, då skulle man ha fått åtskilliga poststationer med samma namn. Denna lilla malör inträffade ändå just åren 1874 och 1875, när de många poststationerna inrättades utan samordning mellan olika landsändar vid namnvalet. Något sådant exempel inom Ljunby kommun kan inte nämnas, men poststationen i Ås i det närliggande Västbo på andra sidan sjön Bolmen är ett av stämpelsamlade filatelister omtyckt fall. När den poststationen hade ett år på nacken döptes en poststation i Halland till samma namn. Det misstaget rättades till från den 1 januari 1876 genom att det småländska Ås döptes om till Vestbo Ås (senare Västboås). Om hur tre olika poststationer fick namnet Torpa berättas i början av avsnittet om Rante.

Vid valet av plats för poststationen i Södra Ljunga socken fastnade man för Boarp, där handlanden Johan Ludvig Andersson var villig att åta sig föreståndarskapet. Hans årsarvode blev 50 kronor, en summa som överensstämde väl med de flesta andra poststationsföreståndares arvoden i omgivningen, t ex i Pjätteryd och Agunnaryd (Prestnäs). Betydligt bättre

		Vislanda—Halmstad.			
		(Diligens)			
M. O. F.	—	9,0	f. m.	1,0	Vislanda poststation
M. O. F.	10,30	10,30	f. m.	1,8	Holmborna gästgivaregård
M. O. F.	1,0	2,0	e. m.	1,0	Boaryds poststation
M. O. F.	3,15	3,15	e. m.	1,1	Ljunby postexpedition
M. O. F.	4,30	4,45	e. m.	1,1	Trollestorps gästgivaregård
M. O. F.	6,45	7,0	e. m.	1,0	Skrens poststation
M. O. F.	8,15	8,15	e. m.	1,0	Vrd do
M. O. F.	9,30	9,45	e. m.	1,1	Hilleskults gästgivaregård
M. O. F.	12,0	—	natt.	1,8	Breareds poststation
				10,5	Halmstads postkontor

Denna tidtabell tillämpades 1875. på måndagar möttes den öst- och västgående diligensen i Boaryd.

re hade grannen i nordost det, för major Ramberg i Boaryd fick sitt arvode fastställt till 150 kronor om året från början. Ännu bättre var det för kronolänsman Måns Böös i Hamneda (Horn), som fick hela 200 riksdaler.

När det gällde namnet för poststationen i Ljunga, som socknen hette fram till 1886, gick man helt på poststationens belägenhet. Den fick alltså heta Boarp, ett namn som sedan höll sig kvar i nära 58 år.

Postgångarna lades upp och längden mättes med hänsyn tagen till poststationernas belägenhet och det gick alltså inte att utan vidare flytta en poststation, om dess innehavare t ex skaffade sig en ny bostad. Låg den inte utmed postförarens färdväg kunde det ju bli tal om förlängning av sträckan för postförslingen och därmed nya kontrakt för postföraren. Systemet med tilläggsanteckningar på det ursprungliga kontraktet utvecklades inte förrän långt in på det nya seklet.

För handlanden Andersson i Boarp blev det emellertid inga komplikationer, när han i maj 1875 flyttade sin handelsrörelse. Han begärde i en skrivelse till postexpeditionen i Ljungby att få flytta poststationen cirka 1.400 fot. Philip Palme tillstyrkte, varefter generalpoststyrelsen beslöt om bifall i en skrivelse undertecknad av generalpostdirektör Wilhelm Roos personligen den 18 maj 1875.

Poststationen låg utmed postföringslinjen Bolmstad — Liatorp, en linje, som snart blev föremål för uppmärksamhet genom att tidtabellen anslöt sig dåligt till andra postföringar. Genom anslutningen till postföringslinjen Odensjö — Killeberg via diligenslinjen mellan Halmstad och Vislanda var det viktigt att en sådan tidtabell lades upp att man kunde få snabbast möjliga befordran med utnyttjande av veckans två postdagar. För Philip Palme var detta ett problem under en stor del av hösten 1875. En extra kommunalstämma med Ljunga församling den 10 januari 1875 med A J Petersson som ordförande tog upp frågan om att "vidtaga åtgärder för vinnande af förändring i tiden för postbefordringen mellan Ljungby postkontor och härvarande poststation, emedan afgangen från förstnämnda postanstalt icke står i förbindelse med posternas ankomst till densamma". Löjtnant W Sandberg utsågs att föra församlingens talan och gjorde det i en tre foliosidor lång skrivelse den 30 januari. Den ledde så småningom till en förbättring i postgången.

Postmästare Palme fick senare ett annat problem med poststationen i Boarp och måste i en skrivelse den 22 november 1883 anmäla, att poststationsföreståndare Andersson "blifvit i konkurstillstånd försatt". Folk-skollärare Frans Emil Petersson blev förordnad att förestå poststationen.

Den 26 februari 1884 kunde postmästare Palme underrätta poststyrelsen om att det i Anderssons egenskap av gäldenär inte hade förekommit "någon anmärkning af beskaffenhet att böra föranleda till poststationsföreståndarebefattningens fortsatta öfverlemnande till annan person".

Men postmästaren tillade att Andersson till följd av sjukdom tidtals hade varit urståndsatt att sköta tjänsten och dessutom "visat stor lik-

nöjdhet för poststationens skötande". Han föreslog därför att Frans Emil Petersson skulle få fortsatt förordnande att förestå poststationen i Boarp mot ett till 150 kronor förhöjt årsarvode.

Andersson reste till Amerika utan förvarning och utan att lämna någon uppgift om hur han skulle kunna nås. Poststyrelsen fann då skäligen förklara det tidigare kontraktet med Andersson "till all kraft och verkan upphäfdt" och från och med den 1 juni 1884 gällde ett kontrakt med Frans Emil Petersson.

Den 18 september 1901 fattade Frans Emil pennan i ett för honom angeläget ärende. Eftersom det återspeglas i några dokument, som på ett ovanligt sätt belyser inte bara en liten poststations utveckling utan också den byråkratiska tågordningen vid sekelskiftet, har jag valt att redovisa det tämligen utförligt.

Petersson gör inledningsvis framställning om högre arvode och erinrar om att han oavbrutet sedan den 1 juni 1884 har bestritt befattningen som poststationsföreståndare mot en årlig gottgörelse av 150 kronor, ett belopp som ansågs skäligt 17 år tidigare men som inte kunde "anses motsvara det betydligt ökade arbete härvarande poststation numera kräver af sin föreståndare".

Därefter gör han en jämförelse mellan trafiken år 1885 och år 1900 och finner att under 1885 hade från Boarps poststation avsänts 199 rekommenderade och 100 assurerade försändelser samt 28 postanvisningar, tillsammans 327 bokförda försändelser. Några postförskotts försändelser eller paket förekom inte år 1885. Under år 1900 var motsvarande siffror 335 rekommenderade och 154 assurerade försändelser samt 131 postanvisningar. Dessutom hade under det året från Boarp skickats 15 postförskott och 23 vanliga paket, tillsammans 658 bokförda försändelser, nära nog en exakt fördubbling jämfört med 1885.

Fortsättningen av Peterssons framställning återspeglar andra intressanta fakta:

"Redan på grund af dessa siffror lär man vara berättigad att antaga, att rörelsen vid härvarande poststation under de 17 år, jag haft Kongl. Styrelsens förtroende att förestå densamma, mer än fördubblats, något som emellertid ännu tydligare framträder, om man tager i betraktande den år från år stadigt fortgående tillväxten af tidningsgöromålen, hvilka, ensamt de, numera taga lika mycken tid i anspråk som hela arbetet med poststationens handhavande vid den tid, då jag af Kongl. Styrelsen antogs till föreståndare. Jag vill exempelvis nämna, att vid stationen för närv. utdelas 514 exemplar tidningar och tidskrifter under hvarje vecka samt att beloppet af inbetalade afgifter för tidningar, som här skolat utdelas innev. år, utgör 396 kronor och 32 öre".

Poststationsföreståndarna tillmätte tidningarna stor betydelse. Det var ändå förhållandevis få exemplar som de förmedlade. Enligt fögderiets kronofogdearkiv fanns det i hela häradet år 1876 bara 1.509 prenumeranter på tidningar och tidskrifter, men de ökade markant under de följande åren.

Vid postkontoret i Ljungby fanns år 1876 prenumeranter på 104 publikationer. Vid de övriga av häradets postanstalter var Svenska Veckobladet den mest spridda tidningen med 266 ex, medan Svenska Posten hade 101 prenumeranter, Arbetarens vän 48, Smålandsposten 35 och Fäderneslandet 25. Om vi från dessa totalsiffror sorterar bort dem för de dåvarande poststationerna i Göteryd, Hallaryd, Hinneryd, Markaryd, Pjätteryd och Traryd, som inte låg inom Ljungby kommuns nuvarande gränser, och ser på fördelningen vid olika poststationer, får vi denna tabell över de mest frekventa tidningarna.

Tidningsprenumerationer vid poststationer år 1876

	Boarp	Boaryd	Dörarp	Hanneda	Lidhult	Odensjö	Prestnäs	Prestorp	Ränte	Skeen	Vrå	Summa
Allehanda för folket	10	10	2	2	1	1	10	11	9	5	4	65
Arbetarebladet									5	1	14	20
Arbetarens vän		3	8				9		2	15		37
Fäderneslandet		2	1		2		2		3	2	2	14
Hemvännen		1			4	2			2		4	13
Nya Posten	1			11				10	5	1		28
Smålandsposten	3	9	1			1	4	1	1	6		26
Sv Familj Journal					2		5		7		13	27
Svenska Posten	1	7	13				9	22	3	26	7	88
Svenska Veckobladet	10	7	11	11	17	23	6	13	40	32	11	181
Sv Veckobl:s bilaga	10		8		17	24	6	16	38	24	11	154
Wernamo Tidning			6					5				11
Summa	35	39	50	24	43	51	51	78	115	112	66	664

Vi finner bland annat att Värnamo Tidning spreds så långt söderut som till Berga kommun, där Smålandsposten hade svagare fotfäste. Västerut gick Smålandsposten långt och hade abonnenter i Odensjö och Skeen. Det förhållandevis stora antalet prenumeranter vid Skeens poststation förklaras av att även nöttjaborna prenumererade på tidningar där. Förmodligen har även poststationsföreståndaren i Ränte delat ut tidningar till prenumeranter från Nöttja och kanske även från byar i någon annan grannförsamling, där avståndet till Ränte var bekvämt i förhållande till den egna socknens poststation. De höga siffrorna för Ränte verkar eljest förbryllande. Jag förmodar att sammanställningen kan analyseras på olika sätt av intresserade läsare.

Poststationsföreståndare Petersson i Boarp stödde sin framställning inte bara på uppgifter om antalet försändelser och tidningar utan visade även på merarbetet genom ökad frekvens i postturerna och poststationens betydelse genom stor frimärksförsäljning:

"Den allt lifligare posttrafiken har ock nödvändiggjort en ökning af postturerna från och till Boarps station. År 1884 försiggick utväxlingen af post härstädes medelst två turer i veckan, hvilket antal år 1889 ökades till tre turer fram och åter. Från och med den 16 juni 1899 sker emellertid postföringen genom fyra turer hvarje vecka fram och åter.

Att jemväl fördubblingen af antalet postturer bidragit att högst väsentligt öka göromålen, torde knappt behöfva omnämnas. Huru mycket frimärksförsäljningen vid stationen ökats sedan mitt tillträde till föreståndarebefattningen inses lätt deraf, att det belopp jag hade att till Kongl. Postkontoret i Ljungby för 3dje kvartalet 1884 redovisa, uppgick till omkring 44 kronor, medan kvartalsredovisningen för närvarande i regel uppgår till 130 å 150 kronor.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt vågar jag hos Kongl. Styrelsen värdsammast hemställa, att mitt årsarfvode såsom föreståndare för poststationen i Boarp måtte från och med ingången af nästa kvartal höjas till 250 kronor".

I sitt överlämnande till postinspektionen av Peterssons långa skrivelse vitsordade tf postmästare Victor Theorin i Ljungby dennes uppgifter, ansåg sökandens sätt att handha postgöromålen som synnerligen gott och förordade bifall.

Under postinspektörens frånvaro blev det Olof Thormark som sände ärendet vidare från Malmö till Stockholm. Men han höll på tågordningen och åberopade det gällande kontraktet "med hemställande ödmjukast att ansökan ej för närvarande måtte bifallas".

I den situationen fann Petersson för gott att den 30 september 1901 säga upp sitt kontrakt med utgången av det året. När den handlingen kom till Malmö, expedierades den av kontrollör Fredrik Lundman den 8 oktober utan någon annan kommentar än ett åberopande av postinspektionens skrivelse två veckor tidigare.

Poststyrelsen återremitterade hela ärendet den 11 oktober med anmodan till postinspektionen att "vidtaga vederbörliga förberedande åtgärder för avslutande af kontrakt om poststationens i Boarp skötande från nästa års början samt resultatet af dessa åtgärder hos Kongl. Styrelsen anmäla".

Slutet på visan blev att kontrollör Lundman i en skrivelse två månader senare anmälde att ordföranden i kommunalnämnden hade meddelat att det inte fanns någon lämplig person som kunde överta bestyret som poststationsföreståndare i Boarp. Han tillade:

"Då poststationen, som ligger på ett afstånd af 0,5 nymil från Kåna poststation, ej för närvarande synes böra indragas, vågar postinspektionen härigenom ödmjukast hemställa, att arfvodet för poststationens handhavande måtte från och med den 1 januari 1902 tills vidare få utgå med ett till 250 kronor förhöjdt årligt belopp".

Detta blev också poststyrelsens beslut två dagar senare. Mycket väsen för en bagatell, kunde man kanske säga. Betydligt mindre byråkrati blev det kring höjningarna av årsarvodena för föreståndarna vid de förenade post- och järnvägsstationerna, där man hade vissa riktlinjer och normer att gå efter i förhållande till uppnådda trafikciffror. Några sådana fall redovisas under avsnittet om bandelen Värnamo — Åstorp.

I det avsnittet nämns också att postföringen till Boarp fick Kånna som utgångspunkt den 16 juni 1899 och att den i samband med framställning om högre ersättning åter ändrades att utgå från Ljungby. Entreprenör blev Sven Klint från Ramsagård mot en blygsam ersättning. I en skrivelse till postinspektören i Malmö den 24 januari 1902 menade han att han dyrt fått erfara att ersättningen var alltför ringa. Han begärde höjning till kr 2:50 per tur med häst och åkdon och kr 1:50 per tur till fots. Litet oförsiktigt slutade hans skrivande medhjälpare framställningen på följande sätt:

"Skulle emot förmodan denna min billiga och värdsamma hemställen icke bifallas, nödgas jag, fastän motvilligt, upphöra med postens ifråga fortskaffande och Kongl. Postverket har att under sådana förhållande se sig om efter annan postförare".

Tf postmästare Victor Theorin i Ljungby var inte sen att ta fasta på de sista orden och formulerade själv avskedsansökan, som Sven Klint skrev under den 12 februari. Postinspektionen i Malmö redovisade ärendet till poststyrelsen den 28 februari. Därvid anmälde den bl a att lantbrukaren Edvard Alfrid Björkman i Boarp erbjudit sig att fullgöra postföringen mot en ersättning av 1:75 för varje kärrposttur och 1:25 för varje gångposttur, vilket i första fallet motsvarade 55 öre milen och i senare fallet 39 öre milen.

En återgång till Kånna som utgångspunkt för postföringslinjen hade också varit på tal, men om detta skrev postinspektionen:

"Postmästaren har dessutom andragit, att posten å linien Ljungby - Boarp nu passerar byarne Össjö och Mjäryd, att tvänne lösväskor för Össjö är befordras å linien samt att samma linie vore för orten mera fördelaktig än en ifrågasatt linie Kånna - Boarp".

Intressant är också postinspektionens argumentering före slutframställningen till poststyrelsen:

"Då någon indragning af den nuvarande postföringslinien icke synes böra ifrågakomma, och då Björkmans anbud icke kan anses oskäligt högt, vågar postinspektionen, med hänsyn särskildt dertill, att Klint är mindre bemedlad, värdsammast hemställa, att Klint måtte med nästinstundande mars månads utgång frikallas från förenämnda med honom gällande kontrakt samt att bemälde Björkman måtte få utgöra samma postföring från och med den nästkommande april mot den af honom fordrade ersättningen".

På den linjen gick poststyrelsen i sitt beslut den 4 mars. Om Sven Klints vidare öden tycks intet finnas i postala handlingar.

Den 1 juli 1908 övertogs poststationen i Boarp av förre handlanden Fritiof Emil Petersson, som förestod den under 30 år och två månader. Nä-

ra nog höll han emellertid på att mista befattningen år 1921 till "följd av intriger, riktade mot nuvarande poststationsföreståndaren af vissa personer, som göra allt hvad i deras förmåga står (i löndom) för att få posten bort från Boarp". Citatet är ordagrant, även med den inlagda parentesen, hämtat ur kyrkoherde H Sjöfors' brev till postdirektionen i Malmö den 3 december 1921 med anledning av den höstens händelser, som här skall beröras kortfattat.

En extra kommunalstämma hade hållits med Södra Ljunga kommun den 2 september 1921 med C Aug Andersson som ordförande. De sista raderna i protokollets första paragraf har följande lydelse:

"Hvad slutligen angår poststationen beslutade stämman med 24 röster mot 10, att poststationen bör flyttas till Mjäryds by och förläggas söder om Mjäryds åbro, såsom varande mest lämplig plats för poststationen inom socknen".

Orsaken till att en extra stämma hölls var att man hade fått en skrivelse från postdirektionen med vissa förslag på ändring av lantbrevbäringen från Ljungby samt förflyttning av poststationen. Tanken baserades på en rapport som postmästare Axel Hult hade sänt till postdirektionen den 1 juni med bl a följande iakttagelse:

"Poststationen i Boarp ligger, efter tillkomsten av lantbrevbäringslinjen Hanneda - Haganäs, i utkanten av postområdet. Om poststationen, när så lämpade sig, flyttades till Mjäryds by, komme den att ligga mera centralt och dessutom förkortades linjen Ljungby - Boarp med 3 kilometer, vilket åter borde hava inverkan på postföringslegan".

Inte minst de sista raderna tog postdirektionen fasta på, sedan poststyrelsen i en skrivelse den 25 april hade animerat ansvariga postledare att söka nedbringa ersättningen till lantbrevbärarna. Ett försök i denna riktning vore att minska postföringen till Boarp från fyra till tre gånger i veckan och förkorta avstånden genom att flytta poststationen tre kilometer norrut. För den förra delen av en sådan omorganisation var det bäddat, sedan den gående lantbrevbäraren P M Carlsson på linjen Ljungby — Boarp hade sagt upp sitt kontrakt. Däremot kunde en flyttning av poststationen inte äga rum med mindre Emil Petersson gick med på detta frivilligt eller också blev uppsagd från sitt kontrakt. Sedan detta blivit fört på tal, svarade han den 20 november bland annat: "Det förvånar mig att Postdirektionen vill så behandla en gammal Poststationsföreståndare som i 13 1/2 år till allas belåtenhet skött poststationen".

Han stöddes som tidigare nämnts av kyrkoherde Sjöfors, men postmästare Hult var envis. Han hade redan den 28 september till postdirektionen skickat "tvenne ansökningar om poststationens i Boarp handhavande från resp kommunalnämndsordföranden Axel Andersson i Södra Ljunga och handlanden Albert Lindgren i Mjäryd, vilka båda anses vara lämpliga för befattningen".

Postdirektionen var emellertid tveksam till förändringen och lät poststyrelsen pröva frågan. Vid föredragningen där den 23 december 1921

”ansåg Styrelsen ej skäl föreligga att för närvarande flytta poststationen i Boarp till Mjäryds by”.

Några år senare blev det ändå flyttning, men på ett betydligt kortare avstånd än till Mjäryd. I en skrivelse till poststyrelsen den 12 februari 1925 anmälde nämligen postdirektionen i Malmö att poststationen i Boarp från den 17 januari samma år hade inrymts i en lokal strax intill Södra Ljunga kyrka. Därigenom hade lantbrevbäringslinjen Ljungby — Boarp förkortats från 16 till 15 kilometer.

Med förflyttningen av poststationen var det egentligen bäddat för namnändring. En sådan kom ändå inte till stånd förrän fem år senare men blev då helt odramatisk. I en skrivelse den 2 september 1930 till poststyrelsen anhöll hemmansägaren Margareta Oldevig i Hultsåkra att poststationens namn skulle ändras till Södra Ljunga.

Hon anförde att ”det måste anses såsom ganska meningslöst att postkontoret, som är beläget i Södra Ljunga kyrkoby tätt intill kyrkan, uppkallats efter en liten, avsides belägen och å de flesta kartor ej utsatt by”.

Ett bifogat utdrag från protokoll vid sammanträde den 27 augusti med kommunalfullmäktige med Noac Andersson som ordförande bestyrkte önskan om namnändringen. Postmästare Axel Hult fann i sitt remissyttande det helt naturligt att sockennamnet skulle bli namnet på den ”i Södra Ljunga kommunalhus inrymda poststationen”.

När postdirektionen återställde ärendet till poststyrelsen föreslogs att namnet skulle skrivas i ett ord, sålunda Södraljunga. Motiveringen till detta var följande:

”Vid av två ord bestående benämning å en postanstalt förekommer det ofta, att det förra ordet skrives på en rad och det andra på en senare, vilket får till följd namnlighet och förväxling. I förevarande fall skulle Ljunga lätt kunna förväxlas med Ljung, då bokstaven a helt visst ofta komme att framträda otydligt”.

Poststationsföreståndare Emil Petersson anslöt sig också till namnförändringen och föredraganden i poststyrelsen gjorde konceptanteckningen ”ortnamnskommittén torde väl ej behöva tillfrågas i detta fall”.

Beslutet fattades i poststyrelsen den 5 november och från den 1 december 1930 tillämpades namnändringen. De båda orden blev dock inte — som postdirektionen föreslagit — hopskrivna.

Emil Peterssons efterträdare blev kyrkvaktare Gustaf Robert Wallin från den 1 september 1938. Han avgick som föreståndare för poststationen den 1 oktober 1961, varefter befattningen hölls vakant till indragningen den 1 november 1962. Som vid de flesta poststationsindragningar på den tiden möttes planerna med kraftigt motstånd från lokalbefolkningen. När planerna blev kända, utlystes ett opinionsmöte. Postdirektör Lars Rune Skogmar i Malmö ansåg mig tydligen kvalificerad nog att biträda postmästaren i Ljungby vid det tillfället. Jag var därför närvarande vid opinionsmötet och fick liksom vid åtskilliga andra tillfällen under min tid som medarbetare på postdirektionen sitta ”på de anklagades

bänk” under redovisningen av postens planer. De kunde genomföras så småningom och sedan gick det inte länge förrän många kunder var beredda att lovorda lantbrevbärings fördelar framför en liten poststation.

Tillfälliga datumstämplar är en vanlig företeelse numera. Antalet sådana har ökat mycket under 1960- och 1970-talet och uppgår till omkring 300 per år. Tidigare var de mera sällsynta och Södra Ljunga var en av de förhållandevis få poststationer, där en sådan kom till användning tidigt. Det hände under Robert Wallins tid som föreståndare, då invigningen av Per Henrik Lings fädernehem Linggården manifesterades med en tillfällig datumstämpel den 6 augusti 1939.

Ehuru indragen fick poststationen sitt namn i en datumstämpel ännu en gång. Det graverades nämligen in i en tillfällig stämpel som postkontoret i Ljungby använde den 30 maj 1976 i samband med firandet av 200-årsminnet av Per Henrik Lings födelse.

Det är mycket ovanligt att en så liten ort som Södra Ljunga hedrats med två minnespoststämplar.

Prästnäs

Den poststation som med namnet Prästnäs inrättades den 1 januari 1874 ett stycke söder om Agunnaryds kyrka, blev inte ifrågasatt till indragning, när omorganisationsplanerna i anslutning till lantbrevbäringens införande i Kronobergs län diskuterades på landskansliet i Växjö den 25 september 1877. Detta är en av orsakerna till att poststationen fick vara kvar i modern tid. Den skiljer sig ändå från de få poststationer inom Ljungby kommuns nuvarande gränser som inte blev ersatta med gående lantbrevbärare och oavlönade kommunombud förhållandevis tidigt. En skillnad ligger i att den i motsats till exempelvis poststationen i Räfte så småningom fick socknens namn.

Den första poststationsföreståndaren i Prästnäs, som namnet då stavades, var församlingens präst Gustaf Fredrik Bomgren. Han anställdes mot ett årsarvode av 50 kronor från den 1 januari 1874. Ett halvt år senare lät han höra av sig i ett brev till generalpoststyrelsen i vilket han bland annat anför följande:

"Då denna poststation öppnades hade jag icke någon idé hvarken om de göromål eller vidden af det ansvar, som med dess skötande woro förenade, utan trodde att afsigten med densamma var blott att emottaga och fortskaffa kronoposten en gång i veckan. Under de sex månader som jag förestått Prästnäs poststation har jag haft 4 poster hvarje vecka, hvarjemte poststationen hållits öppen för den corresponderande allmänheten 4 timmar hvarje dag och har jag derunder wunnit den erfarenhet, att jag icke kan sköta denna poststation under ett årligt arvode af 200 Riksdaler riksmünt, och detta så mycket mer som häradets prostexpedition är belägen inom denna stations område och i följd deraf dels en mängd försändelser afgå härifrån till myndigheterna dels ankomma hit från Häradets 23 församlingar".

Postmästare Philip Palme fick skrivelsen på remiss från poststyrelsen liksom en rad framställningar från andra poststationsföreståndare som begärde höjning av sina arvoden. Han avvaktade tredje kvartalets utgång för att kunna lämna statistiska uppgifter till poststyrelsen och anmälde den 29 oktober, att till Prästnäs' poststation hade under de tre första kvartalen kommit 30 assurerade, 75 rekommenderade och ca 1.400 vanliga försändelser samt 42 tidningar. Frimärken hade sålts för 120 riksdaler men någon uppgift om storleken av den post som hade sänts från Prästnäs kunde han inte lämna.

Vid föredragning av ärendet den 4 januari 1875 i generalpoststyrelsen beslöts att arvodet till poststationsföreståndare Bomgren fr o m 1875 års ingång skulle höjas till 100 kronor, d v s till hälften av vad han hade begärt.

De andra poststationsföreståndarna inom postmästare Palmes revir fick också finna sig i att arvodesbeloppen inte höjdes så mycket som de hade begärt. Etthundra kronor om året blev arvodet till J L Andersson i Boarp, J Andersson i Bolmstad och Sanna Rydeman i Odensjö, medan O Ohlsson i Dörarp fick 150 kronor och C M Ramberg i Boaryd 200 kronor. Den sistnämndes arvodesförhöjning berörs mera i det särskilda avsnittet om Boaryd.

Nya kontrakt utväxlades med de poststationsföreståndare som fick arvodena höjda. I kontrakten ingick bland annat följande passus: "...åtager sig härigenom att bestrida befattningen såsom föreståndare för poststationen, vårda och förvara dess inventarier och öfriga tillhörigheter och att i sådant afseende ställa sig till noggrann efterrättelse de föreskrifter som i gällande instruktion och öfriga postförfattningar innehållas eller som särskildt i vederbörlig ordning meddelas".

Som vikarier för komminister Bomgren på befattningen som poststationsföreståndare i Prästnäs fungerade under någon tid Anna Josefina Löfgren och Anders Peter Svensson, men från den 1 april 1883 övertogs rodret av prästens syster Karolina Bomgren, som fick uppleva att årsarvodet höjdes till 150 kronor, även detta belopp i underkant, som vi skall finna av det följande. Poststationen ingick då inte längre i Ljungby förvaltningsområde utan Älmhults.

Sju år senare blev komminister Johan Wieslander poststationsföreståndare sedan Karolina sagt upp sig. Karolina stavade ibland sitt förnamn med C, men i de flesta handlingar med K, varför denna stavningsform används i det följande.

Orsaken till uppsägningen, kallad villkorlig i postinspektör Winroths skrivelse till poststyrelsen den 20 december 1889, är klart utsagd i Karolinas brev två dagar tidigare:

"Då jag nu i 7 års tid förestått postanstalten Prästnäs i hopp om att min ringa lön skulle något ökas, men detta mitt hopp allt hitintills blifvit gäckadt och då, oaktadt den största sparsamhet, det innevarande årliga arvodet 150 kr omöjligen kan räcka till vivre, hyra, vedbrand m m, samt då jag här på orten genom de betydligt på senare åren ökade göromålen vid postanstalten, som skall vara öppen för allmänheten hvar tredje timma på dagen, icke kan förtjena något extra, som i nämnvärd grad förökar mina inkomster, ser jag mig nödsakad att begära entledigande från min befattning här den 1 nästkommande April, för att å annan plats söka min utkomst såvida icke vederbörlige ville förbinda sig att från sistnämnda dato betala mig i årligt arvode 200 kr, då jag gerna efter bästa förstånd och samvetsgrannhet fortfarande önskar sköta tjensten".

Generalpoststyrelsen skrev på nyårsaftonen till landshövdingen i Kronobergs län och bad om förslag på lämplig ersättare för Karolina Bomgren. I svaret en månad senare, underskrivet av G H Spens, meddelas, att handlanden N Nilsson i Ryd förklarar sig villig och att han var lämplig för befattningen. Nilsson var en av de många personer, med vilka tecknades kontrakt om postföring, när kronobrevbäringen upphörde med

1874 års ingång. Ett kontrakt om poststationsföreståndareskapet i Prästnäs upprättades den 5 februari 1890 men blev bara underskrivet av den ena parten, medan Nilsson själv åtrade sig. Detta berodde bland annat på att kyrkoherde W P Löfvander lät honom och andra veta sin mening. Även postinspektören fick veta kyrkoherdens åsikt och det i ett brev daterat den 25 februari 1890. Han påpekade,

"att, ifall ombyte af person och lokal kommer att göras, denna senare blir så central som möjligt. Kyrkan med dess närmaste omgifning är i alla hänseenden församlingens centralpunkt, hvilken skulle blifva alldeles förfelad, om poststationen förlades t ex i Ryd eller på någon annan från kyrkan och de allmänna stråkvägarne mera aflägsen plats. För såväl pastorexpeditionen, hvilken har den ojemförligt största korrespondensen, som äfven för den äldre största delen af församlingen vore detta i hög grad olämpligt, hvadan, om så skulle ske, vi genast nödgades besvara med ansökan om ändring i arrangementet".

Kyrkoherde Löfvander avslutade sitt brev med att till postlokal föreslå "nära kyrkan belägna komministerbostället Prestnäs, der nu tillförordnade föreståndaren komminister J Wieslander på ett noggrannt och ordentligt sätt och till allmänhetens tillfredsställelse sköter nämnde sin befattning".

I Stockholm skrev man ut ett nytt kontraktsexemplar och från den 1 april 1890 var Johan Wieslander ordinarie poststationsföreståndare i Prästnäs.

Det var inte bara Karolina Bomgren som ansåg sig ha för dåligt betalt. Två dagar efter hennes "villkorliga uppsägning" skrev kronofjärdingsmannen och postföraren Peter Isaksson sitt namn under en av orgelnisten C G Lagerstedt avfattad ansökan om ersättningsförhöjning för Isaksson. Dess första stycke låter så här:

"Som undertecknad öfver 4 års tid fortskaffat posten å linien Liatorp - Prestnäs, nemligen från Prestnäs poststation till Liatorps poststation samt från Liatorps poststation åter till Prestnäs tvenne gånger i veckan, en väglängd af öfver 33 kilometer för hvarje gång och som ersättning, enligt kontrakt af den 28 Januari 1885, erhållit 1 krona 17 öre; men posten år efter år ökats, så att befattningen kännes alltmera ansträngande, så vågar jag hos Kongliga Generalpoststyrelsen ödmjukligen härmed anhålla att få ersättningen förhöjd med 33 öre åt gången, så att för hvarje färd från Prestnäs till Liatorp och åter från Liatorp till Prestnäs poststationer mig måtte tillerkännas 1 krona 50 öre".

Postföringen var ett betingsarbete och enligt rutinen bjöds den ut på entreprenad. Sedan tiden gått ut fick postinspektör Winroth meddela poststyrelsen att "af antaglig person ej afgifvits lägre anbud än nu förevarande samt den sålunda förslagsvis kontrakterade ersättningen äfven måste anses jmförelsevis billig".

I Peter Isakssons tidigare kontrakt fanns en formulering som band honom vid den låga ersättningen till 1890 års utgång, varför han inte kunde komma i åtnjutande av den begärda högre ersättningen förrän den 1 januari 1891.

Noteras bör att efter höjningen blev Isakssons ersättning 44 öre per nymil, medan genomsnittsansättningen för sådan postföring på samtliga gångpostlinjer i södra postdistriktet då var 53 öre per nymil.

Johan Wieslanders tid som poststationsföreståndare i Prästnäs var kort. Från den 1 maj 1892 finner vi åter Karolina Bomgren som ordinarie innehavare av befattningen. Från hennes andra period som poststationsföreståndare kan arkivet visa upp en intressant handling med hennes handskrift. Det var den 26 november 1894 som hon inledde ett brev till generalpoststyrelsen på följande sätt:

"Enär undertecknad vederfarits en oangenäm överraskning, som tyder på att försvåra mina tjensteåligganden såsom poststationsföreståndare, så, för att om möjligt förekomma ett sådant tilltag, dristar jag vördsammast ingifva följande meddelande.

Agunnaryds församling beslöt å kommunalstämma den 27 sista oktober att, utan giltiga skäl, söka namnförändring på den poststation, som jag har äran att förestå, hvadan densamma skulle komma att heta Agunnaryd i stället för Prestnäs".

I fortsättningen av sitt brev utgår Karolina Bomgren från att det plötsligt fattade beslutet snart skulle komma under poststyrelsens prövning och "bönfaller att poststationen må behålla sitt gamla namn Prestnäs, enär densamma, mig veterligen, icke under 20 års tid förverkat sin rätt därtill".

Av allt att döma kom den väntade framställningen från Agunnaryds kommun inte till Stockholm under den tid poststyrelsen höll ärendet öppet, och den 31 december 1894 blev det lagt ad acta. Namnförändringen till Agunnaryd kom inte till stånd förrän den 1 oktober 1924 och Karolina Bomgren hade då avgått från sin befattning som poststationsföreståndare tio år tidigare.

Dessförinnan hade hon emellertid haft några andra skäl att korrespondera med sin arbetsgivare. Ett var när hon den 20 december 1898 gjorde en ödmjuk hemställan om "en tillökning till min knappa lön, 150 kronor, i proportion till det sedan den 1 september d.å. ökade antalet postdagar. Dessa utgjorde förut två i veckan, nu tre. Någon biförtjänst genom posten finnes lika litet nu som förut".

Utan att kunna dokumentera det med en handling i arkivet kan man utgå från att Karolina Bomgren vid detta tillfälle hade hyrt en liten lägenhet i ett hus i Bråna och därmed fått poststationen flyttad dit. Detta bestyrks inte bara av samtal med Agunnaryds siste poststationsföreståndare Richard Magnusson utan man kan också läsa det mellan raderna i fortsättningen av hennes hemställan.

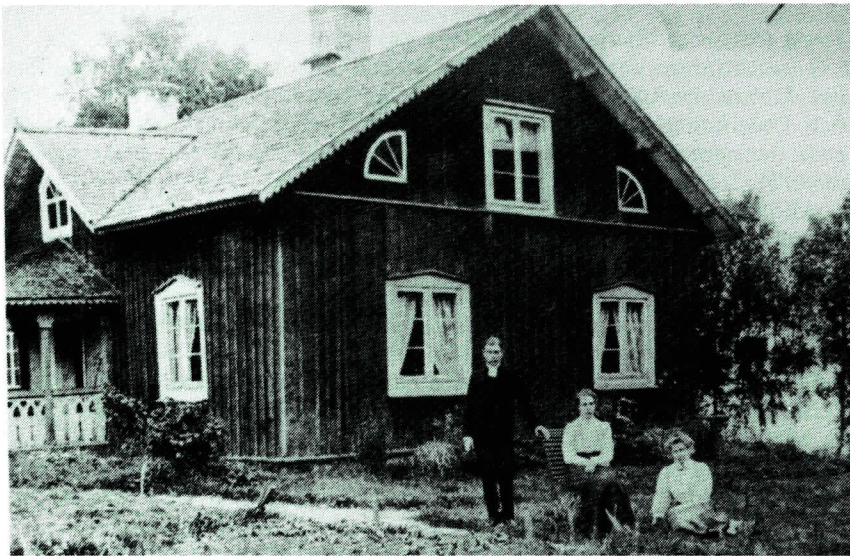
Däri framhöll hon nämligen också att hon efter sin brors frånfälle var tvungen betala särskild hyra för postlokalen. Hon nämnde också att hon tidigare haft möjlighet att genom arbete på annat område förtjäna vad hon behövde mer för sitt livsuppehälle än det posten gav henne. Nu hade arbetet ökat så mycket att posten tog all hennes tid i anspråk.

Postinspektör Melander var obeveklig. När han skickade framställningen vidare till poststyrelsen föreslog han att den inte skulle bifallas

”då med fröken Bomgren kontrakt finnes avslutadt”. Föga hjälpte det att ordföranden i kommunalstämman och -nämnden E O Magnusson tillsammans med kyrkoherde Löfvander, komminister Herrlin och sparbankskamrer Lagerstedt intygade, ”att hennes tillämnade ansökan om löneförbättring af oss anses vara högeligen välbefogad”.

Nu måste Karolina tillgripa det formellt riktiga. Den 25 mars 1899 sade hon upp sitt kontrakt och Melander anmälde den 18 maj till poststyrelsen ”att någon lämplig person ej kunnat anskaffas, som är villig att mot lägre ersättning än 225 kronor om året från och med den 1 nästkommande juli handhafva Prästnäs' poststation”.

Därmed hade Karolina uppnått sin andra löneökning, men denna gång utan att för en tid frånträda befattningen, som fallet hade varit tio år tidigare, då Wieslander för en tid hade övertagit rodret.

Poststationen i Prästnäs fick sitt namn efter det ursprungliga läget i komministerbostället och hette Prästnäs i ett kvarts sekel efter flyttningen till Bråna.

För tiden fr o m den 1 augusti 1904 tillerkändes fröken Bomgren ett månatligt belopp av fem kronor för ”aflönande af biträde”. Inte bara statistiska uppgifter om omsättningen vid poststationen utan också ett intyg från pastor Richard Norlén om att hon mönstergillt förestått poststationen bidrog till det positiva beslutet. Postinspektionen tillfogade i sin framställning till poststyrelsen, att arvodet borde ha utgått med 360 kronor om året ”efter de grunder, som gälla vid bestämmande af arvoden åt järnvägspoststationsföreståndare”. Nu fick Karolina Bomgren alltså bara 285 kronor inklusive biträdesersättningen.

En liten sammanfattning av löneutvecklingen för poststationsförestån-

dare är kanske på sin plats, sedan jag flera gånger uppehållit mig vid deras kamp för att få kontrakt med drägliga villkor.

Poststationsföreståndarna rekryterades ursprungligen bland sådana som kunde ha befattningen som bisyssla, eftersom avlöningen knappast var så stor att någon kunde leva enbart på den. Längre baserades lönen på lagen om tillgång och efterfrågan. Ibland hände det — som vi också ser inom ljungbyområdet — att en framställning om inrättande av poststation var åtföljd av anbud om att sköta stationen utan ersättning.

Enligt gällande bestämmelser var från 1874 det högsta belopp som kunde utgå till föreståndare för lantpoststation 600 kronor. Vid förenade post- och järnvägsstationer betalades enligt ett kungligt brev den 23 februari 1872 lägst 10 och högst 40 kronor i månaden. Från 1866 gällde regeln, att då post- och trafikgöromål kunde skötas av en och samma person på en järnvägsstation, dennas föreståndare var skyldig att jämväl förvalta poststationen.

Men för lantpoststationerna gällde lagen om tillgång och efterfrågan i fråga om lönesättningen. 1874 års bestämmelser blev oförändrade till 1910. År 1874 var medelbeloppet för årsarvodet 163 riksdaler. Från 1910 höjdes det då 36 år gamla maximibeloppet från 600 till 900 kronor om året. För årsarvodet skulle poststationsföreståndaren fortfarande även bekosta postlokal, uppvärmning, belysning och renhållning.

Världskrigets dyrtid medförde en reglering av arvodet till poststationsföreståndarna. Vid en reglering år 1918 upphävdes den tidigare bestämmelsen om att 900 kronor skulle vara maximibelopp och man tog vid lantpoststationerna även hänsyn till vissa särskilda faktorer. Utöver fast avlöning kunde det utgå sidopostanslag, nattpostanslag och posttransportanslag. En veckas avlöning betalades varje år ut som semesterbidrag. På det fasta arvodet utgick också dyrtidstillägg, till en början med 25 %.

Ännu en ny lönestat för poststationerna genomfördes 1924. Därvid infördes tre ålderstillägg i varje löneklass samt semesterbidrag och expensanslag. Det är först från och med 1924 som poststationsföreståndarens avlöning utgör ersättning för arbetet och inte bara är det lilla restbelopp som återstår sedan utgifterna för lokal och uppvärmning m m kunnat betalas.

Om vi mot denna lilla bakgrund ser på förhållandena i Prästnäs finner vi att poststationsföreståndarens årsersättning var 360 kronor från den 1 maj 1917, 450 kronor från den 1 januari 1918 och 720 kronor från den 1 april 1919. Efter 1924 blev den 630 kronor plus 20 kronor som semesterbidrag, från den 1 januari 1925 var den totalt 822 kronor och från den 1 januari 1930 1.212 kronor. Den 1 januari 1936 sjönk den till 897 kronor för att från den 1 januari 1939 utgå med 1.404 kronor.

Postföringen till Prästnäs ägde länge rum med gående bud från Liatorp. Ibland vägde posten mer än 17 kg, den då fastställda maximivikten för gångpostföring. Det visade sig emellertid att Johan August Magnusson från Martinslund i Rönnäs, som efter Peter Isaksson hade kontraktet

om denna postföring, ibland fick bära större bördor än så. Under andra hälften av februari 1900 vägdes posten varje postdag, varvid den post som förelåg vid avgången från Liatorp varierade mellan 12 och 15 kg vid fyra vägningsstillfällen. Vid ett tillfälle vägde den 19 kg och vid två tillfällen uppgick den till 20 kg.

Nu ackorderade man med Johan August som förmåddes att acceptera en höjning av ersättningen med bara 10 öre för varje dubbel tur. Han fick därefter kr 1:55 för turen fram och tillbaka med skyldighet att forsla post till en vikt av sammanlagt 25 kg åt gången. Den postföringskostnaden motsvarade 46 öre milen, fortfarande en bit under medelersättningen för gångpostföring vid den tiden.

Det tidigare delvis citerade dokument, som återspeglar Karolina Bomgrens oro inför en förmodad namnändring 1894, är litet gåtfullt och kan måhända initiera någon hembygdsforskare att närmare studera upprinnelsen i socknens originalhandlingar.

Däremot finns det inga frågetecken kring det ärende som föranledde poststationens namnförändring till Agunnaryd från den 1 november 1924. Den 13:e paragrafen i protokollet vid den ordinarie kommunalstämman den 27 december 1923 talar för sig själv:

"Stämman beslöt hemställa till Kungl. Generalpoststyrelsen, att namnet på den i Agunnaryds kyrkoby belägna postanstalten Prästnäs, måtte ändras till Agunnaryd, så att namnet på socknen, postanstalten och den intill postanstalten liggande telefonstationen bleve detsamma.

Likaledes beslöt stämman hos Kungl. Generalpoststyrelsen hemställa, att posten måtte befordras från Liatorp järnvägsstation till Prästnäs' postanstalt fem dagar i veckan i stället för som nu fyra dagar i veckan.

At riksdagsman E O Magnusson i Tumhult uppdrogs, att till Poststyrelsen framföra dessa stämmans önskemål".

Föreståndare för poststationen med namnet Prästnäs var nu Johan August Magnusson. Han hade tidigare varit postförare och efterträtt Isaksson år 1897 som postförare tills han övertog poststationen efter Karolina Bomgren år 1914. Nu fick han på hösten 1924 ärendet om namnfrågan för poststationen på remiss från poststyrelsen via postdirektionen och postmästaren i Älmhult.

Magnusson intygade att namnändring var församlingens gemensamma önskemål men att ökningen av postgången till fem turer i veckan endast uttryckts av pastorsexpeditionen på grund av att brev norrifrån någon gång blivit försenade. Detta kunde avhjälpas, menade Magnusson "ifall postföraren inväntade tåget som kommer norrifrån vid 3-tiden". Han skulle ändå hinna fram före stängningsdags eftersom han körde bil. Avslutningsvis framhöll Magnusson: "För övrigt är befolkningen här mycke väl belättna som det nu är".

Det just delvis citerade dokumentet återger ett av de få fall under 1920-talets första hälft för vilka jag haft tillfälle att i småländska handlingar vid postens centralarkiv finna bekräftelse på att bil använts som transportmedel för post. Jag besökte Johan August Magnussons son Richard en

sommarsöndag för att få veta mer om denna tidiga bilpostföring och hade glädjen att inte bara stöta på hembygdsföreningens ordförande och Agunnaryds siste poststationsföreståndare i en och samma person utan också en man som hade mina intressen och var glad över att få dela med sig av sina kunskaper om flydda tider. Den bandinspelning jag gjorde med honom ligger nu väl förvarad men ändå lättillgänglig i mitt arkiv. I Richards familjealbum finns en bild från början av 1920-talet, tagen framför poststationen, där postförare Karl Elof Salomonsson håller med sin bil.

Vi återvänder till namnändringsfrågan. Postmästare Edvard Hedberg i Älmhult tillstyrkte i vad det gäller nytt namn på poststationen men ansåg inte skäl föreligga för utsträckning av postföringen från fyra till fem veckoturer. Det gjorde inte heller Karl Martinell i Malmö som på postdirektörens vägnar yttrade sig till poststyrelsen den 19 september 1924:

"De i orten mest spridda tidningarna utkomma allenast fyra gånger i veckan. Så nyligen som från och med den 1 sistlidne februari omreglerades den dittillsvarande postföringen med en gångpostförings- och tre kärrpostföringsturer per vecka till åkande lantbrevbäring (automobil) med fyra veckoturer (Gps dnr I b 134/24), och utredningen i samband därmed påvisade icke något behov av turökning. Postdirektionen har icke heller nu funnit något egentligt sådant behov förefinnas. Den person som enligt uppgift mest ivrat för turökningen, kyrkoherden M F N Bexell, är numera död".

Namnändring av en postanstalt var inte bara en sak för posten. Före beslut tillskrevs järnvägsstyrelsen, telegrafstyrelsen och ortnamnskommittén, vilka alla nära nog omgående svarade att de för sin del inte hade något att erinra.

Poststyrelsens beslut i ärendet daterades den 21 oktober. Det innefattade också uppgiften "gjord hemställen om turökning å lantbrevbäringslinjen Liatorp — Prästnäs har icke ansetts böra föranleda någon generalpoststyrelsens åtgärd".

Postförare Karl Elof Salomonssons postföring med automobil var kombinerad med lantbrevbäring, varigenom åbor längs färdvägen kunde vända sig till honom med postärenden i stället för att besöka poststationerna i Agunnaryd eller Liatorp.

När namnändringen från Prästnäs till Agunnaryd ägde rum hade den ursprungliga motståndaren, Karolina Bomgren, sedan länge lämnat sin post. Johan August Magnusson övertog postföreståndaresysslan vid 50 års ålder från den 1 oktober 1914 och efterträddes den 1 januari 1934 av sonen Richard Magnusson. Under fem års tid var Richard också lantbrevbärare på en linje över Älmtåsa, som sedan övertogs av brodern Axel.

Med den ökade bilismen efter andra världskriget var Agunnaryd en av de många poststationer som effektivt kunde ersättas med bilåkande lantbrevbäring. Detta ägde rum den 1 oktober 1972. På dagen tio år tidigare hade poststationen i Agunnaryd åter överförts från Älmhults till Ljungby förvaltningsområde.

Hamneda

Knappt elva år efter inrättandet av Hamneda sockens första poststation skrev postmästare Janne Lagerström i Växjö den 25 oktober 1884 en tre foliosidor lång inlägg till generalpoststyrelsen och föreslog att "Hamneda poststation måtte antingen indragas eller förflyttas till närheten af Hamneda kyrka, der stationen blefve till någon nytta för allmänheten".

Bakgrunden till denna tanke var det faktum att poststationsföreståndaren i Hamneda, kronolänsman Måns Böös, hade avlidit och kronolänsmansexpeditionen flyttats från orten, dvs från "enstaka gården Horn", där poststationen hade öppnats i samband med kronobrevbäringens upphörande den 1 januari 1874.

Postmästaren påtalar bland annat i sin framställning, att det var på grund av Böös' tjänst som poststationen hade placerats i Horn och att den varit obetydligt anlitad av andra korrespondenter. Dessa hade i stället haft sin postutväxling genom postväskor, som hade forslats mellan Ljungby och gästgivaregården i Hamneda en halv mil norr om Horn.

För att ge eftertryck åt sin framställning skrädde Lagerström ingalunda orden. Han hade ett stort revir att göra jämförelser inom. Han kunde utan omsvep tala om att poststationen under de tio gångna åren skötts slarvigt — "såsom ofta är fallet med de poststationer, som förestås af länsmän". Tyvärr hade inte heller den hastigt inträdande vikarien, länsmansänkan Julie Böös, gjort bättre ifrån sig. Hon hade "uraktlåtit bokföra behandlade värdeförsändelser helt och hållet och icke haft breflåda tillgänglig för allmänheten".

Den nyinrättade Postsparbanken skulle representeras i Horn,

"men någon insättning hade ej förekommit, hvilket är lätt förklarligt, dels af poststationens läge, men mest deraf att stationsföreståndaren ej hade en aning om huru vid insättningar skall tillgå och ej heller vid mitt besök der syntes ens vilja få reda derpå".

Lagerströms anmälan föranledde en skrivelse från poststyrelsen till landshövdingen i Växjö med förfrågan om det fanns någon i Hamneda kyrkby bosatt person, som kunde bli poststationsföreståndare. Landshövdingen föreslog kronolänsmannen i Sunnerbo Härads sydöstra länsmansdistrikt Axel Rooth, som från den 1 februari 1885 beräknades bosätta sig på Sunnerborg, ca 1,5 km från kyrkbyn.

Kronofogde Fagerholm i Ljungby hade blivit hörd dessförinnan och avstyrkt indragning av poststationen men uttalat att poststationen med ny innehavare lämpligast borde förläggas vid Hamneda kyrkby.

Axel Rooth meddelade emellertid att "Sunnerborg befunnits vara såsom bostad för mig olämplig" och att han inte kunde överta poststationsföreståndarebefattningen i Hamneda. I stället föreslog han att poststationen skulle förläggas till gästgivaregården och att handlanden J Nylén skulle förordnas till föreståndare.

Svaret expedierades via postmästare Philip Palme i Ljungby, som inte var någon större ivrare för poststationers bevarande. Han hade t ex år 1880 avstyrkt en framställning om att poststationen i Prestorp skulle återinrättas.

Nu förklarade Palme att han inte ansåg Nylén lämplig som poststationsföreståndare och hemställde att Hamneda poststation, "som visat sig icke vidare vara af behovet nödvändig, måtte indragas". Han framhöll särskilt, att allmänheten inom Hamneda socken "utan olägenhet och utan att trafikera poststationen erhållit sin post, dels genom lösväska, dels direkte med postiljonen och dels genom att personligen afhämta den å postkontoret i Ljungby".

Denna gång fann Philip Palme inte förståelse i poststyrelsen, som beslöt flytta poststationen till gästgivaregården och låta teckna kontrakt med Nylén om att förestå den mot ett årsarvode av 120 kronor.

Folkskolläraren i den fasta skolan vid kyrkan, M Landegren, som kände väl till att det ofta var skolläraren eller organisten som blev föreståndare i sådana fall då poststationen förlades till kyrkbyn, fick på omvägar veta att det var aktuellt att flytta poststationen från Horn så snart det då gällande kontraktet med änkefru Böös kunde upphöra. Han skyndade sig därför att anmäla sig som sökande till poststationsföreståndarebefattningen.

Men han var för sent ute och vid föredragningen den 2 april 1885 blev hans ansökan försedd med påteckningen "då föreståndare för ifrågasvarande poststation redan blifvit antagen mot billigare ersättning än här nedan åskade, ansågs framställningen icke fin böra till afseende föranleda".

Det skulle gå knappt fem år innan ett förslag om poststationens förflyttning ännu en gång togs upp. Vid kommunalstämman i Hamneda den 26 oktober 1889 föreslog löjtnant C E Edelström från Sunnerborg att få poststationen förflyttad till "någon plats vid den Nya Kyrkan. Svarades enhälligt af Stämmans närvarande ledamöter att det voro deras största önskan och uppdrog stämman åt Herr löjtnant C E Edelström att å församlingens vägnar ingå till Kongl. Generalpost-Styrelsen med skrivelse härutinnan".

Framställningen var förbunden med en önskan att under seglationstiden få daglig postgång genom ångbåtspostexpeditionen no 137 på linjen Ljungby — Hamneda.

Efter en omfattande utredning, som återspeglar hur församlingens önskemål i själva verket gick isär, fann poststyrelsen att framställningen inte kunde bifallas. Beslutet fattades sedan postmästare Palme avstyrkt, varvid han bl a hade åberopat argumenten från motståndarläget, däribland v komminister I B Ohlander.

Skulle Konge Generalpoststyrelsen vilja gäta afseende vid de önskingar, Hamnedas församling härmed uttryckt, samt de skäl, jag skrivit anför, för dessa önskingars ernående, för jag på samma gång vordammast föreslå till poststationsföreståndare i Hamneda, dels ångbåtsföraren Carlsson, boende invid ångbåts tilläggsplats och stora landvägen, dels folk skolhållaren Petersson, vars bostad är skollhuset invid nya kyrkan och torde Konge Generalpoststyrelsen själv utvälja dem för befattningen lämpliga och person. Ångbåtsföraren Carlssons skriftliga medgifvande att emottaga poststationsföreståndare befattningen har jag äran bifoga.

Hamnaborg, Hamneda den 9 December 1889.

C. E. R. de Leth
Postmäst vid Konge Horn
Skänks Vaf. Regt.

Detta är avslutningen i den skrivelse som löjtnant Edellström fick kommunalstämmandes uppdrag att utforma.

Johan Alfred Nyléns fader, kantor Johan Nylén, hade sedan 1878 ett kontrakt om postföring två gånger i veckan mellan postkontoret i Ljungby och poststationen i Traryd via Hamneda skjutsstation, ett kontrakt som Johan Alfred övertog vid faderns död 1889. Kontraktet avsåg posten i riktning från Hamneda, medan Anders Peter Petersson hade ett kontrakt sedan 1878 om postföring till Hamneda från Ljungby.

Under år 1892 beslöt man rationalisera postföringen på linjen mellan Ljungby och Klippan och i november fick samtliga postföringsentreprenörer på hela sträckan sina kontrakt uppsagda. Ett av syftena var att förbättra postgången så att postföraren gick eller körde fram och åter samma dag på varje delsträcka.

Från Ljungby skulle en lantbrevbärare fyra gånger i veckan befördra posten med häst och åkdon till Hamneda och till fots från Hamneda över Hornsborg till Horns by. Så ordnades turerna under vintermånaderna "eller under den del af året, då regelbunden ångslupsförbindelse mellan Ljungby och Hamneda icke eger rum".

Under övrig del av året skulle posten befördras med gående lantbrevbärare sex gånger i veckan mellan Hamneda och Horns by, medan posten på den norra delen av sträckan sändes dagligen med ångslupen.

Poststationsföreståndare Johan Alfred Nylén fick kontraktet om postföring och lantbrevbäring under vintermånaderna, medan husägaren Salomon Svensson i Horns Gummesgård skulle utföra lantbrevbäring mellan Hamneda och Horn under sommarmånaderna. För posttransporterna mellan Hamneda poststation och ångslupens tilläggsplats skulle Nylén svara.

Nylén hade tagit på sig väl mycket, eftersom han också var handlare. Även om han lejde ut postföringen, kunde han inte sköta allt till belåtenhet. Kunderna klagade över postförhållandena och postinspektören i Malmö påpekade vid granskning av poststationen med biträde av tf postmästare Axel Victor Theorin i Ljungby sådana brister att Nylén själv bad att få bli frikallad från befattningen som poststationsföreståndare. Ångbåtsförman Jonas Karlsson insattes då i Nyléns ställe mot samma årsarvode som Nylén haft, d v s 120 kronor.

Nylén frånträdde med november månads utgång också sitt kontrakt om postbefordran och lantbrevbäring under vintermånaderna på linjen Ljungby — Hamneda — Horns by, för vilket han haft en ersättning av kr 3:35 för var tur fram och åter. Efterträdare på detta åtagande blev arrendatorn Magnus Danielsson i Horn Gummesgård men mot betydligt lägre ersättning, nämligen kr 2:20 för var tur.

Jonas Karlsson var inte nöjd med sin ersättning på 120 kronor om året som poststationsföreståndare. I en skrivelse den 21 september 1894 sade han upp sitt kontrakt men erbjöd sig att förlänga det om han fick 170 kronor om året i stället. Tf postmästare Theorin tillstyrkte, enär "Karlsson under den gångna tiden till allmän belåtenhet skött poststationen", men fick efter ingripande av postinspektionen Karlsson att gå med på 150 kronor, att gälla från den 1 januari 1895.

Ett knappt år senare fick Victor Theorin, som ända sedan 1893 uppehållit Philip Palmes postmästarebefattning i Ljungby under dennes långa förordnande i Nyköping, åter ett problem att knäcka i Hamneda. Magnus Danielsson arrenderade en gård i Ryssby och måste sluta som postförare och lantbrevbärare. Hans kontrakt överläts på hemmansägaren Karl Alfred Karlsson i Elinge, men Theorin ansåg i sin anmälan till postinspektionen "det vilkor böra utfästas, att kontraktet icke må af Karlsson uppsägas att upphöra före utgången af år 1897". Theorin hade uppenbarligen hunnit tröttna på de många bytena i Hamneda. Förslaget accepterades och Karl Alfred Karlsson tecknade kontraktet på de villkoren.

Nya ändringar blev det emellertid några år senare, nu genom att järnvägen Värnamo — Åstorp byggdes. Redan i augusti 1898 blev bl a Jonas Karlsson tillfrågad om han var villig,

"att utan föregående uppsägning, vid den tidpunkt då postbefordran vidtager å jernvägssträckan Strömsnäs' bruk - Värnamo, frånträda kontraktet om poststationens i Hamneda handhavande och kontraktet om postexpeditionen af andra klassen ombord å ångfartyget Ljungby".

Det sistnämnda kontraktet hade han i egenskap av ångbåtsbefälhavare tecknat i maj 1887. Det avsåg en ersättning av 25 kronor för varje seglationsperiod.

På de villkoren gick Jonas Karlsson med och Ljungby södra Kanalaktiebolag sade å sin sida upp kontraktet om postbefordran med ångslupen "Ljungby" med 1898 års utgång. Nu hade posten fria händer att ordna postgången så att den kunde baseras på den nya järnvägen. Den togs i bruk den 16 juni 1899 och då flyttades poststationen i Hamneda till stationshuset, där den bara hölls kvar i två decennier. Några uppgifter om den perioden lämnas i avsnittet om järnvägen Värnamo — Åstorp.

Vid skilsmässan från järnvägen den 1 januari 1922 blev handlanden Alfred Hemberg poststationsföreståndare. Han efterträddes den 15 februari 1930 av Torvald Kristian Hemberg.

Omorganisationer som medförde att poststationer ersattes med lantbrevbäring bidrog till att poststationen i Hamneda såsom centrum i ett mindre lantbrevbäringsnät upphöjdes till postexpedition från den 1 november 1962. Med dagens terminologi finns det ett lokalpostkontor i Hamneda med Tore Meiby som föreståndare. Hembergs affär lades ner 1973.

Lokalpostkontoret i Hamneda fyller inte kraven som självständigt postkontor, eftersom direktbetjäningssunderlaget bara består av ett 50-tal hushåll.

Det kan i detta sammanhang finnas anledning att se på bakgrunden till de små "öar" i det postala organisationsnätet som finns på sina håll i stil med postkontoret i Hamneda, där det s k direktbetjäningssunderlaget är långt under det antal hushåll, som enligt normerna krävs för att ett postkontor skall finnas på orten.

När jag i slutet av 1950-talet fick postdirektör L R Skogmars uppdrag att utarbeta ett förslag till trafikplan för landsbygdens postanordningar i södra distriktet, var den första kommunsammanslagningen ungefär fem år gammal. Jag fick arbeta med då kända fakta om enheternas uppbyggnad. Inom nuvarande Ljungby storkommun fanns förutom Ljungby stad Lidhults, Annerstads, Berga, Hamneda och Ryssby kommuner, vardera omfattande tre eller fyra socknar. Målsättningen var att behålla en poststation eller postexpedition inom varje landsbygdskommun. Även om hushållsantalet var lågt på den ort, där poststationen låg, kunde den vara berättigad som stödjepunkt för lantbrevbäringen inom de socknar kommunen omfattade.

När jag föredrog mina skisser för närmaste chefen, dåvarande överkontrollör Lorentz Bjurman, gjorde jag detta kommunvis för de fem sydliga länen och vann i allmänhet gehör för förslagen. En så detaljrik redovisning blev det inte fråga om för postdirektören, som nöjde sig med de stora dragen, innan ärendet gick på remiss till berörda postmästare. Det fanns då ett 30-tal förvaltningsområden med landsbygdspost inom distriktet. Ett exempel på tankegångarna bakom den nya rationaliseringspla-

nen redovisades dessutom vid postmästarmötet i Simrishamn.

Vid det tillfället kände jag inte till att man inom poststyrelsen skisserade en så genomgripande centralisering av lantbrevbäringen, att en tomkörningssträcka av ca 20 kilometer från utgångspunkten skulle kunna accepteras, innan postutdelningen började. Det hade varit svårt att lojalt följa så radikala anvisningar. De hade kunnat resultera i att med indragning av en poststation 20 kilometer från en postexpedition eller ett postkontor skulle flera lantbrevbärare dagligen köra 40 kilometer vardera samma vägsträcka utan postutdelning i stället för att en av dem skulle transportera posten till den ursprungliga utgångspunkten. Med den tilltagande energikrisen och de ökade bensinpriserna var det många år senare svårt att utan kostnadskalkyler bli övertygad om att ett sådant tänkesätt var riktigt.

I Annerstad löste man så småningom det problemet genom att inrätta ett s k kombinerat postställe vid poststationens indragning. Bara en av de tre lantbrevbärarna färdas nu transportsträckan mellan Ljungby och Annerstad. De båda andra inställer sig vid den ännu förhyrda postlokalen och bearbetar där liksom den hämtande lantbrevbäraren sina andelar av posten, innan de ger sig ut på sina respektive distrikt. Det fungerar bra.

Hur problemet skall lösas i Hamneda återstår att se.

En mera vittgående rationaliseringsplan utarbetades på postdirektionen i Malmö ca 15 år efter den ovannämnda och redovisades i skrivelser till kommunstyrelserna den 1 oktober 1973. Enligt denna skulle man undersöka lönsamheten och lämpligheten av att på sikt byta ut postanstalterna i Annerstad och Hamneda mot lantbrevbäring från Ljungby samt med bibehållande av postexpeditionerna i Lagan och Ryssby centralisera postutdelningen där till Ljungby.

I en samtidigt utsänd skrivelse till pressen meddelade postdirektionen bland annat följande uppgifter:

"Den inriktning som kännetecknar den nya långsiktiga planeringen av landsbygdens postförhållanden är ingalunda ny. Sedan slutet av 40-talet har sammanlagt över 430 mindre postanstalter i Södra postdistriktet bytts ut mot lantbrevbäring eller liknande. Omläggningar av den andra typen togs mera allmänt upp under 60-talet och har hittills realiserats i drygt 45 fall i Södra distriktet. Den därvid genomförda centraliseringen av postutdelningen har utfallit förhållandevis väl.

I Södra postdistriktet finns för närvarande totalt drygt 410 postanstalter av olika slag. De ingår i 290 adressområden. Om alla planerade utredningsprojekt mot förmodan skulle genomföras skulle antalet postanstalter komma att reduceras till 350 och antalet adressenheter till 145".

Bolmstad

Post adresserad till Bolmstad lades före 1874 i en lösväska som expedierades av postkontoret i Ljungby. I postens handlingar kan man inte spåra namnen på dem som transporterade väskan — de vidtalades och fick sin betalning av den som höll väskan. Troligen skickades den samtidigt med andra bud till och från köpingen.

Postutväxlingen med landsbygden ägde rum under 1800-talets första hälft i stor utsträckning genom lösväskor som hölls av dem som hade behov av någorlunda omfattande korrespondens. Genom ett kungligt brev den 2 oktober 1857 bestämdes vissa avgifter som korrespondenterna skulle betala till postförvaltarna för bestyren med lösväskorna och samtidigt medgavs att flera korrespondenter eller en hel socken fick förena sig om en och samma lösväska. En bestämd person bland korrespondenterna skulle ansvara för väskan. Den avgift som betalades till postförarna för väskan baserades på fri överenskommelse, men år 1863 fastställdes ett minimibelopp av tre kronor om året. Dessförinnan hade man bestämt att inkomsten av varje lösväska skulle fördelas lika mellan de postförare som tog befattning med den.

Antalet lösväskor har varierat mycket. Med befolkningstillväxten och läs- och skrivkunnighetens framåtskridande tack vare folkskoleväsendet blev kommunikationen livligare mellan olika bygder. År 1863 fanns 4.057 lösväskor antecknade. Mellan 1870 och 1900 växlade antalet mellan 3.500 och 4.000.

Från 1872 kunde poststyrelsen efter en bestämd taxa fastställa avgiften för en lösväska, om någon överenskommelse inte kunde träffas mellan korrespondenterna och postkontoret. När sportlersystemet började avvecklas 1910, gällde postmästarens inkomstminskning också lösväskor. Däremot skulle poststationsföreståndare fortfarande få behålla avgiften för deras bestyr med lösväskor.

Det fanns inte särskilt många lösväskor inom det område som nu motsvarar Ljungby kommun. Det rörde sig bara om ett 30-tal under åren närmast före kronobrevbäringens upphörande trots att 17 av de 19 socknarna då var utan poststationer. Sju av socknarna samt några egendomar, boställen eller byalag utnyttjade genom lösväskor möjligheten till kollektiv postgång med postkontoret i Ljungby eller någon av de fåtaliga andra postanstalterna på rimligt avstånd.

De socknar som höll lösväska med Ljungby enligt år 1872 tillgängliga uppgifter var Berga, Bolmsö, Hamneda och Tannåker. Agunnaryds

sockens lösväska utväxlades med poststationen i Liatorp och lösväskan i Odensjö utväxlades med poststationen i Skeen, medan ryssbybornas sockenväska gick till och från poststationen i Vislanda.

Enligt samma källa hade följande sockensamfälligheter inga egna lösväskor: Angelstad, Dörarp, Kånna, Lidhult, Ljungby, Nöttja, Torpa, Tutaryd, Vittaryd och Vrå. Var och en som ville skicka brev eller som väntade post måste själv eller genom bud besörja befördran på sträckan mellan bostaden och postanstalten, vare sig den låg i Ljungby, Skeen, Unnaryd, Värnamo, Moheda, Vislanda, Liatorp eller Älmhult. Om man bodde i en by som hade egen lösväska kunde man utnyttja den. De som bodde i Bolmstad hade sålunda en fördel som inte kom sockenborna i Angelstads kyrkby till del.

De som bodde utmed en postföringslinje kunde i många fall utnyttja den för att skicka och få lösbrev med postbäraren eller diligensen.

Bland byar eller gårdar som höll lösväska med postkontoret i Ljungby år 1872 kan förutom Bolmstad nämnas Bräkentorp, Elinge, Grimmarp, Horn, Prestorp, Roen och Toftaholm. Den sistnämnda orten höll också en lösväska på Värnamo.

Ryssby socken hade många lösväskor, av vilka de flesta utväxlades med poststationen i Vislanda (Boaryd, Skede, Strättö, Sunnerå, Tranhult och Ugglandsryd). Fylleskog hade sin post genom en lösväska på poststationen i Moheda (inrättad den 1 juni 1864).

I Agunnaryds socken fanns förutom den egna sockenväskan också lösväskor i Mälensås, Ryd, Vedåsa Lid och Vedåsa Östregård, vilka alla expedierades till och från Liatorp.

Erikstad i Vittaryds socken utväxlade sin lösväska med Värnamo, men några åbor i Erikstad hämtade och lämnade också brev i Ljungby utan att använda lösväska. Poststationsföreståndare Hulda Andersson i Skeen expedierade en lösväska till Kanarp förutom sockenväskan till Odensjö.

Lösväskan i Bolmstad kunde avvecklas med 1873 års utgång, för vid planeringen av organisationen vid kronobrevbäringens upphörande förlades Angelstads sockens poststation till Bolmstad. Avtal tecknades med verkmästaren J Andersson att han skulle ha hand om poststationen mot ett årsarvode av 50 kronor. Men poststationen var så ocentralt belägen i förhållande till en stor del av socknens bebyggelse, att placeringen snart nog blev kritiserad.

När man bestämde sig för att lägga Angelstads sockens poststation i Bolmstad tog man varken hänsyn till att såväl kommunalnämndsordföranden och organisten J M Andersson fanns i kyrkbyn eller till att fjäringsmannen Andreas Persson bodde i Näglinge. Men säteriet i Bolmstad som hållit lösväska, hade vägt tungt i vågskålen, tungt nog för att inrätta poststationen på ett så stort avstånd från kyrkbyn.

Olägenheterna insågs genast och med skolläraren Fredrik Fagerström som pennförelare sände man den 27 februari 1874 till generalpoststyrelsen en skrivelse, undertecknad av 37 personer, för att söka få rättelse till

stånd. I denna framhöll man sig "älska tro det", att förslaget om kronobrevbäringens upphörande till den senast samlade riksdagen hade föranletts av "å en del orter rådande svårigheter om den enskilda postutvexlingen".

Med angivande av tre noggrant specificerade skäl anhöll man "att den postanstalt som blifvit inrättad i Bolmstad, måtte genast blifva förflyttad till Angelstad kyrkoby". Ett skäl var att kronoposten intill årsskiftet 1873/74 hade avlämnats och mottagits vid Angelstads kyrka, medan fjärdingsman och andra tjänstebrevsberättigade nu måste uträtta postärenden "tre kvarts mil från kyrkan i en af socknens nära nog utkanter, med direkta bud eftersom ingen trafik af betydighet passerar det hållet, och är det här i orten lönlösa fjärdingsmansbestyret härmed blifvit ytterligare betungande".

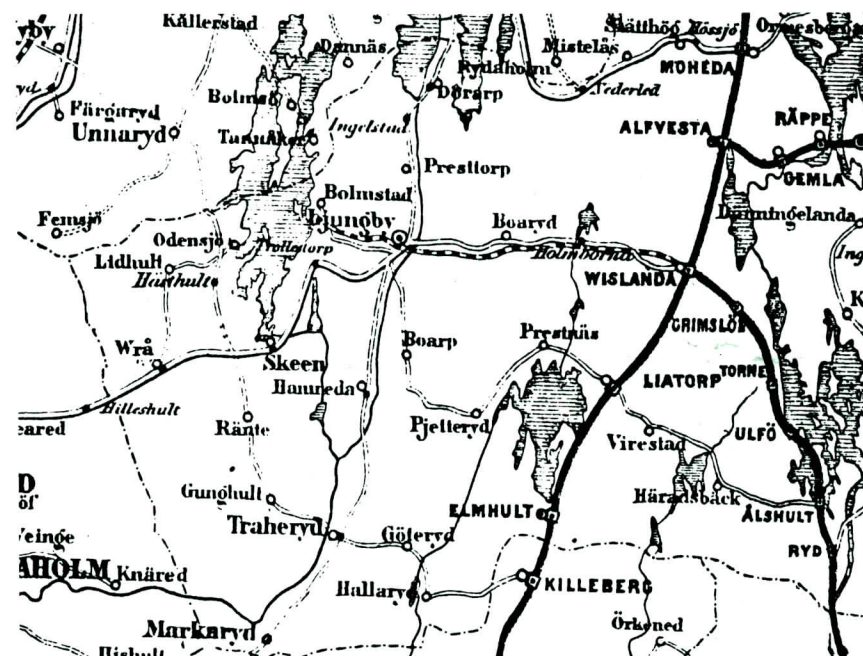
Vidare poängterade skrivelsen att man tidigare kunnat lämna, hämta och efterfråga brev vid postkontoret i Ljungby, till vilken köping all socknens trafik gick och att man på grund av läget för den nya poststationen hade skada i stället för gagn av densamma. Litet elakt tillades att eftersom Bolmstad "endast är ett säteri om blott 3 mantal, kan icke gården eller stället vara lämpligaste platsen inom socknen".

De klagande gick till och med så långt att de erbjöd sig att "kostnadsfritt för Kongl Postverket med gångbud afhämta och aflemna all den post som emellan Ljungby och Angelstad samt tvärtom intill innevarande års slut kommer att afsändas, såväl krono- som enskild post". Avslutningsvis nämns att anledningen till att man lade så stor vikt vid bifall till ansökan var att de flesta av undertecknarna hade anförvanter vid de många järnvägsbyggnaderna inom Sverige "samt utomlands uti Danmark, Tyskland och Amerika". Arbetsvandring och emigration hade tydligen satt sina spår. Möjligheten att bli rallare runt om i landet hade tagits väl till vara av arbetslösa sunnerboiter.

Frimärken stämplade i Bolmstad hör till samlarnas rariteter.

Kartan på nästa sida: I 1874 års postkarta har den förmodade sträckningen av den planerade järnvägen angivits så, att banan skulle sluta vid Bolmstad (jämför med 1880 års karta på sid 118).

Med anledning av framställningen begärde generalpoststyrelsen yttrande från landshövdingen i Växjö, som i sin tur lät kronofogden i Sunnerbo härad uttala sig. Denne ställde sig överraskande nog inte bakom angelstadsbornas klart motiverade önskan utan framhöll att de som bodde i södra delen av socknen kunde "hemta sin post å Skeen en half mil från sockengränsen belägna poststation. I öfrigt torde böra tagas i betraktande att egaren af Bolmstad har mer än tio gånger så stor post som hela den öfriga socknen".

När man läser dokumentet ställer man sig gärna frågan hur kronofogde Sällberg visste det utan att kunna åberopa någon statistik. Man funderar kanske också litet över hur det var med objektiviteten, när han tillade att han inte kunde finna något annat motiv för ansökningen än ovilja mot ägaren av Bolmstad.

Kronofogde Sällbergs skrivelse är daterad den 9 maj 1874 och innehåller bl a också följande passus: "Egentliga orsaken till poststationens förläggande vid Bolmstad är, att en järnväg blifvit projekterad mellan Wislanda och Bolmstad". Uttalandet är kanske inte så säreget för den som tar del av en karta från 1874, enligt vilken den planerade järnvägen från Wislanda faktiskt slutar blint i Bolmstad, men något starkt argument för att lägga poststationen där 1874 var det knappast på grund av sådan planering. Kronofogden framhöll också att gångpost mellan Ljungby och Angelstad vore osäkrare än den redan inrättade kärrposten mellan Bolm-

stad och Ljungby. Till synes helt oriktigt tillade han att "i Angelstads by icke finnes någon person, som är tjenlig till Stationsföreståndare".

I avslutningen påyrkar kronofogden "ogillande af Angelstads socknemäns ansökan och att Bolmstad måtte bibehållas som poststation, åtminstone tills frågan om den omnämnde jernvägens sträckning hunnit afgöras".

Landshövdingen var av samma uppfattning och föreslog generalpoststyrelsen att lämna ansökan utan avseende. Det visade sig några år senare att den planerade järnvägen inte kom till Bolmstad. Poststationen där drogs in samtidigt som lantbrevbäring inrättades mellan Ljungby och Angelstad vid halvårsskiftet 1878. Några månader senare drogs även lantbrevbäringen in, eftersom Angelstad fick sin efterlängtrade poststation i järnvägens byggnad, när tågen började gå från och med den 5 oktober. Därmed blev lantbrevbäringen Ljungby — Angelstad en av de mest kortlivade i postverkets historia. Den skulle emellertid återuppträda i modern form, när den förenade poststationen i Angelstad blev indragen den 1 april 1966.

Ett försök att återfå poststationen i Bolmstad gjordes utan framgång 40 år efter att den dragits in. Den 1 juli 1918 instämplades i generalpoststyrelsen en skrivelse från en rad åbor i Biskopsvara, Rataryd, Hylte och Bolmstad med den kortfattade texten "Undertecknade få härmed vördsamt anhålla att poststation måtte upprättas i Bolmstad i Angelstad socken av Kronobergs län". Bland de översta namnen på listan fanns en rad fastighetsägare i Biskopsvara, S A Zeysner, O Ljungbeck och Lars Jönsson.

Av den postala utredning som blev en följd av framställningen framgick att omkring 350 personer skulle få gagn av den begärda poststationen, personer som då betjänades av lantbrevbäraren på linjen Ljungby — Bolmsö eller av poststationen i Angelstad. Postmästare Axel Hult i Ljungby meddelade i sitt remissvar, att lantbrevbäraren på linjen Ljungby — Bolmsö avlämnade och tog emot post "under varje färd fram och åter vid handelsbutiken i Bolmstad, varest korrespondenterna hava sitt postnederlag". Han tillade:

"Då poströrelsen enligt bifogade uppgift synes vara allt för ringa för att en poststation inrättas, men likväl betydlig nog för att vålla innehavaren av nämnda handelsbutik ganska mycket arbete och besvär, vore önskligt om han från postverket under någon form kunde erhålla ersättning för detta sitt arbete".

Även postdirektör Olof Thormark i Malmö avstyrkte framställningen och berörde inte postmästarens förslag om ersättning till butiksägaren för hans besvär med posten men tillade att han "intresserat vederbörande för anordnandet av ett slags amerikanska fack å platsen". Därmed menade han att lantbrevbäraren skulle kunna sortera upp den vanliga posten i boxar för avhämtning av de personer som inte själva hade någon kontakt med lantbrevbäraren. Vid slutföredragning den 1 augusti 1919 i Stockholm avslog poststyrelsen framställningen om poststation i Bolmstad.

Missgynnade socknar 1874

Nöttja

Riksdagens rekommendation vid beslutet år 1873 om kronobrevbäringens upphörande att en poststation skulle inrättas i var socken "om så behöves" tillämpades olika. Men Sunnerbo blev tämligen väl lottad i detta fall och vid 1874 års ingång var det bara fyra socknar i hela nuvarande Ljungby kommuns område som inte hade en egen poststation.

En av dessa socknar var Nöttja, där man snart nog märkte vad det innebar att kronobrevbäringen hade upphört. Frågan togs upp vid den ordinarie kommunalstämman i sockenstugan den 23 februari 1874.

Därvid påtalades att man nu enligt kronobetjäningens order varje lördag måste avhämta kyrkoposten jämte andra expeditioner utan ersättning å närmaste postanstalt, Räfte, "hvilken väglängd utgör öfver en mil, helt ofarbar vintermånaderna, då den öppna landsvägen måste anlitas, hvilken längd utgör minst 2 mil".

Stämman beslöt enhälligt att "genom kommunalordföranden Joh. Nylander hos Kongelig General-Post-Styrelsen ödmjukast inkomma med ansökan".

Nylander fullgjorde sitt uppdrag i en skrivelse redan den 25 februari men föreslog därvid så genomgripande förändringar av postföringen inom stora delar av häradet, att postmästare Palme i Ljungby inte besvarade poststyrelsens påtecknade remiss förrän den 29 oktober. Och det svaret, som bland annat innehöll följande rader, var för stunden till föga nytta för Nöttja:

"Ifrågasatt förändring af såväl poststationer som postlinier inom häradet, äfvensom det förhållande, att denna fråga, innan dess slutliga afgörande, torde böra göras till föremål för samtliga kommuners och öfrige vederbörandes hörande, hindrar postanstalten från att nu afgifva slutligt yttrande i denna sak".

Ett drygt år senare gjorde sig Nylander påmint och erbjöd sig i en skrivelse den 29 december 1876 att sköta poststationsföreståndarebefattningen i en blivande poststation för 150 kronor per år samt att dessutom föra posten mellan Skee och Nöttja två gånger i veckan. Han företedde sin skrivelse för kronofogde Granquist, vilken gjorde följande påteckning: "Till förestående ansökan får jag vördsammast tillstyrka bifall. Ljungby å Sunnerbo härads kronofogdekontor den 19 Januari 1877".

Denna gång besvarade sig emellertid generalpoststyrelsen inte ens med att remittera ärendet. Vid föredragning i Stockholm den 9 februari 1877 blev det blankt avslag och Nylanders skrivelse försågs med den vanliga påskriften "ansågs ej för närvarande böra till vidare åtgärd föranleda".

Det skulle nu gå ytterligare nära fem år utan att postförhållandena i Nöttja ändrades. Smälänningarnas tålmod var stort och man kan nästan förundra sig över att de nöjde sig utan att ens få svar på framställningen.

Vid en extra kommunalstämma i Nöttja den 11 april 1881 togs postfrågan upp och "beslut fattades att vidtaga de åtgärder som möjligtvis kan föranleda åstakommandet af att en postanstalt, eller ett postbud måtte ordnas inom Nöttja församling".

Denna gång utsågs Johan Gustaf Johansson i Bolmaryd att å församlingens vägnar ingå med ansökan "till höga vederbörande auktoriteter".

Han framhöll i sin skrivelse till generalpoststyrelsen den 15 juli 1881, att församlingen sedan kronobrevbäringens upphörande fått vidkännas kostnader för att fjärdingsmännen själva måste hämta sin post i Skeen eller Räfte. Även allmänheten hade behov av ordnad postgång, menade Johansson, som i slutet av skrivelsen kom med en upplysning som bidrog till att generalpoststyrelsen tog den mera på allvar än några år tidigare:

"Derest Kongl General Poststyrelsen skulle bifalla denna ansökan, så förbinder sig församlingen att utan ersättning föranstalta lämplig - och om så erfordras, af vederbörande kronolänsman antaglig person som emottager och aflämnar post".

Postmästaren i Ljungby fick ärendet på remiss med anmodan att höra uppfattningen vid poststationerna i Skeen och Räfte. Hulda Andersson berättade i sin skrivelse den 1 augusti 1881 bland annat, att den post till Nöttja, som i lösväska hämtades från Skeen onsdagar och lördagar i medeltal uppgick till 20 brev i veckan. Hon avslutade med följande rader:

"Nekas kan icke att en fördel beredes Nöttja församling, om Kongl General-poststyrelsen finner för gott att uprätta poststation derstädes, men i anseende till det ringa brefantalet som der kommer att befordras, måste Postverket vidkännas förökade utgifter".

Poststationsföreståndare Pontén i Räfte, som också var kronolänsman, gick rakt på sak:

"Denna ansökan har stort skäl för sig, synnerligast som kronofjerdingsmännen nödgas att antingen i Skeen eller Räfte poststation afhemta tjänstepost, och likaså aflemna dylik, utgörande 1,3 mil, hvarigenom Nöttja kommun drabbas med årlig utgift, hvarförutan densamma är i mistning af de förmåner hvarje kommun inom häradet är till deles".

Pontén hade tydligen gjort sig underrättad om att principen "en poststation inom var socken" hade tillämpats i Sunnerbo, men han blundade för det faktum eller var kanske ovetande om att vittarydsborna också blivit styvmoderligt behandlade, samt att de små annexsocknarna Kånna och Tutaryd inte heller hade egna poststationer. Dessutom hade flera av 1874 års poststationer hunnit bli indragna genom omorganisationer 1878 och 1879, varför det var lätt att gå till angrepp mot Ponténs slutmening.

Denna möjlighet utnyttjade också postexpeditör Sven Forssén från Stockholm, som under tre månader uppehöll postmästarebefattningen i Ljungby. När han den 20 augusti 1881 avgav sitt yttrande, hemställde han

"att den gjorda framställningen af Kongl Generalpoststyrelsen lemnas utan afseende, äfven på den grund, att ett bifall till densamma skulle hafva till följd att flera församlingar inom Sunnerbo härad som äro i saknad af poststation, exempelvis Prestorp eller Berga, Lidhult eller Odensjö, skulle komma att ingå till Kongl Styrelsen med liknande ansökningar som Nöttja och hvad Prestorp eller Berga beträffar, med mycket större fog än denna".

Troligen hade vid denna tidpunkt postmästare Philip Palme samma uppfattning som sin vikarie. Trots att Forsséns remissvar försågs med påteckning i Stockholm den 29 augusti 1881 om att den inte skulle föranleda till vidare åtgärd, blåste man liv i den några månader senare. På nyåret fick Palme en skrivelse från poststyrelsen som föranledde en extra kommunalstämma i Nöttja sockenstuga den 31 januari 1882.

Ur protokollets fjärde paragraf kan man hämta följande:

"Stämman beslöt enhälligt bekosta arvode till föreståndare för en postanstalt i Nöttja i händelse en sådan kommer att inrättas. Kantor J Nylander utsågs till föreståndare för en poststation i Nöttja, och förklarade sig villig utan ersättning från Postverket, åtaga sig föreståndarebefattningen".

I en skrivelse till landshövdingen den 13 maj 1882 intygade kronofogde F H Sandberg i Ljungby behovet av en poststation i Nöttja och tillade att postföringen lämpligast borde "anordnas med två turer i veckan fram och åter emellan Nöttja och Räfte poststationer, alldenstund länsmanskontoret är förlagt till Räfte poststation samt två tredjedelar af Nöttja socken äro belägna närmare Räfte än Skeen, men icke något hemman i Nöttja socken å vägen emellan Nöttja och Skeen".

Nu lossnade det och från den 1 juli 1882 inrättades en poststation i Nöttja med organisten Nylander som föreståndare. En hembygdsforskare kan troligen ur stämmoprotokoll utläsa, vilken avlöning församlingen tänkt bestå honom. Men en sådan utgift slapp man ändå dras med i Nöttja, för Nylander insåg att församlingen var fattig. Detta framgår av en skrivelse från Nylander till generalpoststyrelsen den 23 februari 1887:

"Nöttja församling förnekar ej att underhålla poststationsföreståndare; oaktat detta har jag under perioden af min befattning som poststationsföreståndare 4 1/2 års tid ännu ej affordrat någon ersättning, af den anledning, att församlingen har att vidkännas ganska dryga utskylder dels som amorteringslån och dels andra öfverdrifna utskylder till Stat och Kommun.

Detta har gifvit mig anledning våga i största ödmjukhet anhålla Kongl Generalpoststyrelsen täktes bevilja Nöttja poststation lön åt poststationsföreståndaren i likhet med de mindre poststationsföreståndarnas aflöning i Riket".

Även om postmyndigheten nu bevekades, dock först genom formellt uppsägningsförfarande efter ännu ett avslag den 5 mars, var det inte länge som den åldrige Nylander kunde njuta av upprättelsen. Från 1888 års ingång fick han enligt ett kontrakt den 3 december 1887 ett årsarvode på 75 kronor. Han efterträddes redan den 1 oktober 1889 av soldaten och småbrukaren Anders Johan Isaksson Lidell, född 1860.

Från sekelskiftet höjdes Lidells årsarvode från 75 till 120 kronor. Frimärksförsäljningen var 258 kronor 1896, 294 kronor år 1897 och 297 kronor år 1898. När Lidell den 16 december 1906 begärde en ytterligare höjning till 180 kronor om året, lämnade postinspektionen i Malmö ett motförslag på 150 kronor, som fastställdes från den 1 april 1907. Från den 1 januari 1913 blev årsarvodet 250 kronor jämte ett särskilt tilläggsarvode på 50 kr.

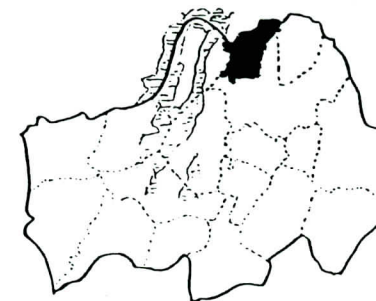
Lidells skrivelse i samma ärende ett år senare började på följande sätt: "På grund af postgöromålens ständiga ökning af alla slag både afgående och ankommande, samt fordringarne för ens existens gör att jag nödgas vända mig till Kungl. Generalpoststyrelsen med en ödmjuk anhållan, att jag måtte tillerkännas ett förhöjt arvode med minst 100 kr från den 1 januari 1914".

Efter redovisning till poststyrelsen av uppbördens fortsatta uppgång konstaterade postdirektionen den 28 februari, att ersättningen borde ha utgått med 420 kronor, "om poststationen i Nöttja varit förenad med järnvägsstation", samt hemställde, "att arvodet med bibehållande av det särskilda tilläggsarvodet måtte, med hänsyn jämväl till sökandens långa tjänstetid som poststationsföreståndare, höjas från 250 till 360 kronor per år". Detta blev poststyrelsens beslut för tillämpning från den 1 april 1914.

I släkten behölls poststationen till indragningen med utgången av år 1964. Emma Lidell efterträdde fadern den 1 januari 1927 och sex år senare övertogs poststationen av Signe Astrid Lidell, sedermera gift Andersson. Hennes make var lantbrevbärare.

I närheten av Nöttja kyrka hade man väntat sig att få en poststation år 1874 men fick kämpa i åtta år innan önskan blev uppfylld.

Vittaryd

När kronobrevbäringen upphörde såg invånarna i Vittaryds församling med oblidla ögon att de hade missgynnats i förhållande till grannförsamlingarna Berga, Dörarp, Dannäs och Tannåker. Vittaryd hade nämligen inte fått någon egen poststation och socknen var en av blott fyra inom Ljungby kommuns nuvarande gränser där man inte hade följt riksdagens rekommendation "en poststation i var socken".

Drygt tre veckor efter den stora postala omorganisationen höll man extra kommunalstämma med Vittaryds församling under Magnus Carlssons ordförandeskap. Stämman uppdrog åt komminister Johan Emil Ydström i Feringe att å församlingens vägnar ingå till generalpoststyrelsen med anhållan om att få en poststation.

I ett brev, daterat "Dörarp och Feringe den 10 februari 1874" påtalar komminister Ydström för generalpoststyrelsen att Vittaryds kommuns fjärdingsman har blivit ålagd att hämta kommunens post vid Dörarps poststation på ett avstånd via den allmänna vägen av en och tre kvarts mil. Visserligen fanns det en "tvertomsväg" på 0,5 mil, men vintertid hölls den inte öppen och den gick dessutom "öfver Lagaån vid dess utlopp ur sjön Widöstern medelst en flottbro, hvilken vid storm, isbeläggning och islossning är lifsfarlig att passera".

I fortsättningen av skrivelsen framhåller Ydström, att Vittaryd huvudsakligen har sina affärer och korrespondens söderut och att poststationen Presttorp (i skrivelsen stavad med två t) är belägen på vägen mellan Vittaryd och Ljungby med blott en mils avstånd till Vittaryd. Avslutningsvis framhålls, att kommunen helt och hållet går miste om den förmån som andra kommuner kommit i åtnjutande av vid kronobrevbäringens upphörande, varför man anhåller att en poststation inrättas i Vittaryd och att posten skall befordras med ett gående bud mellan Presttorp och Vittaryd.

Det var inte fråga om några större utredningar på den tiden. Brevet kom till Stockholm den 17 februari 1874 och blev sex dagar senare försett med påteckningen "anm i Kongl Generalpoststyrelsen. Ansågs ej f n böra till vidare åtgärd föranleda".

Den förmån som invånarna i Berga socken hade i förhållande till vittarydsborna blev inte så långvarig. Redan med utgången av 1879 blev poststationen i Presttorp nämligen indragen. Dörarp fick fortsätta att vara hämtningsort för post till Vittaryd.

Postverkets hårt ansträngda ekonomi var kanske den främsta orsaken till att så många av de små poststationerna blev indragna blott några år

efter att de kommit till. Men olägenheterna med slopandet av en förmån, som man i Berga socken fått ha under sex år, påtalades kraftfullt och från den 1 juli 1893 fanns det åter en poststation i Prestorp, nu med namnet Lagan.

Framgången i Berga väckte förhoppningar i den grannförsamling som hade kommit i skymundan vid kronobrevbäringens upphörande 20 år tidigare. Den 19 mars 1894 skrev kyrkoherde Johan Magnus Lindstam i Vittaryd till poststyrelsen och bad att få en postlinje mellan Lagan och Tannåker samt en poststation i Vittaryd. Han framhöll bl a att pastors-expeditionen för Vittaryd, Berga och Dörarps församlingar med tillsammans mer än 4.600 personer var belägen i Vittaryd. Denna lilla församling var ännu betungad med kyrkopostföringen, vilken borde överflyttas till postverkets ansvar. Flera andra starka argument framfördes och som poststationsföreståndare föreslogs folkskolläraren Karl August Svensson.

Vid en extra kommunalstämma den 10 februari 1895 förklarade sig Vittaryds kommun villig att under tre år avlöna föreståndaren för en blivande poststation under villkor att postverket bekostade postföringen mellan Vittaryd och Dörarp tre gånger i veckan.

Den ersättning K A Svensson fick av kommunen för sitt bestyr med posten blev 50 kronor per år och från den 1 augusti 1895 var poststationen i Vittaryd ett faktum.

När treårsperioden närmade sig sitt slut beslöt man vid den ordinarie kommunalstämman den 22 mars 1898 att ordföranden Salomon Larsson i Feringe och patron John Lidholm i Johanneshus på kommunens vägnar skulle "ingå till Generalpoststyrelsen med anhållan att postverket från och med den 1 juli detta år aflöna Poststationsföreståndare".

De båda fullgjorde sitt uppdrag i en skrivelse, daterad den 16 april och framhöll att "ungefär lika stora, ja t o m till hemmantal och folkmängd mindre kommuner haft poststationer med af postverket aflönade föreståndare, och vidare Hvittaryd kommun såsom villkor för poststationens öppnande förelades att *tills vidare* aflöna föreståndare för stationen som väl sannolikt blott skedd i syfte att utröna i hvad mån poststationen skulle komma att sjelf bära sina omkostnader".

Därefter visade man i en enkel kalkyl att postens inkomster av frimärken m m under den dittills gångna tiden hade varit kr 1.172:85, "under det att postverkets väsendtliga utgift för Hvittaryd poststation under samma tid, nämligen befordringsavgift för posten från Hvittaryd till Dörarp och åter tillsammans 416 gånger å 60 öre för gång belöper sig endast till kr 249:60." Slutligen föreslog man i skrivelsen att K A Svensson skulle få ett årsarvode på 125 kronor.

Självt hade Svensson drygt tre veckor tidigare bäddat för en ändring genom att i en skrivelse till poststyrelsen anhålla att från halvårsskiftet bli befriad från poststationsföreståndarebefattningen. Postinspektör Victor Melander i Malmö anmälde i en aktpåskrift till poststyrelsen den 17 maj att Svensson erbjudit sig att stanna kvar vid sin befattning mot 150 kro-

nors arvode och att det inte hade gått att få något lägre bud från annan lämplig person. Han ansåg inte att det begärda ersättningsbeloppet var oskäligt men tillade

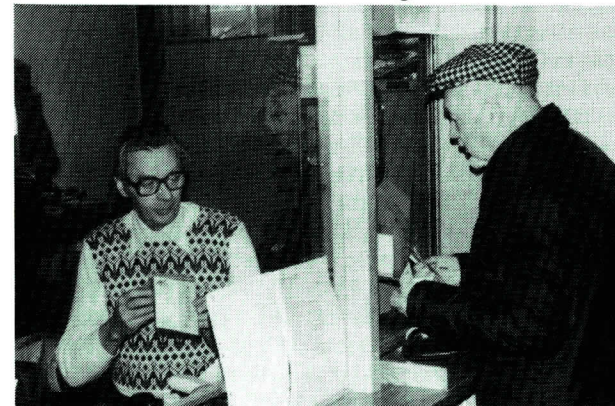
"att Skåne-Smålands jernväg kommer att framgå genom Hvittaryds socken med station i närheten af Hvittaryds kyrkoby. Vid tidpunkten för jernvägens och jernvägsstationens öppnande, hvilket lär komma att ega rum under instundande höst, synes poststationen i fråga böra förläggas till jernvägsstationen å platsen, hvarföre i förslagskontraktet äfven intagits bestämmelse derom, att detsamma skulle blifva gällande allenast intill den dag, postbefordran viddtager å jernvägslinien Ljungby - Vernamo och jernvägsstation öppnas i närheten af Hvittaryds kyrkoby".

Det blev bifall enligt poststyrelsens beslut den 20 maj. Svensson hann nästan få ett helt årsarvode, räknat från den 1 juli 1898, för det var den 16 juni 1899 som järnvägen togs i trafik och den förenade post- och järnvägsstationen öppnades i Vittaryd.

Den var vid indragningen den 30 april 1979 den sista förenade post- och järnvägsstationen i Kronobergs län. Gert Eliasson tjänstgjorde som föreståndare vid det tillfället. Som alltid vid poststationsindragningar visade pressen stort intresse för händelsen.

Såsom förenad post- och järnvägsstation hade poststationen i Vittaryd fått vara kvar även efter nedläggningen av persontrafiken på järnvägen mellan Värnamo och Åstorp. Efter omorganisationen i Vittaryd återstod bara åtta förenade post- och järnvägsstationer i hela landet, vilka enligt överenskommelse med en av de fackliga organisationerna skulle vara avvecklade vid halvårsskiftet 1979.

Den lantbrevbärare som ersatte poststationen i Vittaryd vid indragningen gör vid varje tur ett fast uppehåll i Sara-Gretes cafeteria, där samhällets invånare och andra som kan ha problem med postärenden får fullständig betjäning. Erfarenheten har emellertid visat att de allra flesta utnyttjar lantbrevbäraren under dennes färd och det s k lantbrevbäringspoststället i cafeterian har inte någon nämnvärd funktion att fylla.

Gert Eliasson expedierar en av de sista kunderna, Olle Tinghäll, i Vittaryds postlucka indragningsdagen den 30 april 1979.

Tutaryd och Kånna

Förutom Vittaryd och Nöttja fanns två församlingar i Ljungbyområdet som blev utan poststationer vid kronobrevbäringens upphörande år 1874. Målsättningen för omorganisationen då var bland annat postgångar i postverkets egen regi och fasta poststationer, "en i var socken om så behövdes".

Tutaryd var vid det tillfället en annexsocken i Ryssby pastorat och för Kånna var status densamma ehuru i Annerstads pastorat. Man kan med fog påstå att behov av egna poststationer i dessa små församlingar inte förelåg enligt 1874 års betraktelsesätt. De blev aldrig ens ifrågasatta i det utkast som landshövdingen i Kronobergs län överlämnade till generalpoststyrelsen den 20 november 1873 med fögderiernas förslag på platser där poststationer ansågs erforderliga.

Det fanns vid den tiden knappt 600 invånare i Tutaryd medan Kånna hade drygt 800. Av de båda andra socknarna som blev "missgynnade" hade annexsocknen Nöttja 800 invånare medan modersocknen Vittaryd hade något färre. Lägst invånarantal av alla 19 socknarna inom Ljungby kommuns nuvarande gränser hade då Tutaryd.

Där fick man ändå en egen poststation några år senare, när järnvägen Vislanda — Bolmen togs i bruk. Även Kånna kunde, ehuru betydligt senare, tillgodogöra sig fördelen med att posten samarbetade med järnvägsföretagen vid kommunikationsnätets utbyggnad.

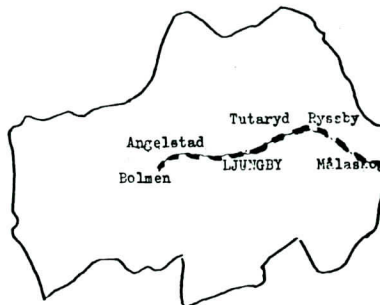
Poststationen i Tutaryd fanns under 82 år och den i Kånna under 61 år. Fler uppgifter om dem lämnas i avsnitten om järnvägen Vislanda — Bolmen resp Värnamo — Åstorp.

Tutaryd var en av de orter som fick egen poststation när järnvägen mellan Vislanda och Bolmen togs i trafik 1878.

Bolmen—Vislanda.

(Från den 5 oktober 1878.)

+		⊖			
N:r 5.	N:r 7.	Denna spalt läses nedifrån och uppåt.			
9,56 f. m.	3,20 e. m.	<i>Bolmen</i>	5,1 e. m.	11,36 f. m.	
10,11 "	3,86 "	<i>Angelstad</i>	4,51 "	11,25 "	
10,45 "	4,12 "	<i>Ljungby</i>	4,22 "	10,56 "	
11,8 "	4,54 "	<i>Tutaryd</i>	3,52 "	10,26 "	
11,31 "	4,56 "	<i>Ryssby</i>	3,28 "	10,4 "	
11,51 "	5,15 "	<i>Målaskog</i>	3,9 "	9,44 "	
12,25 e. m.	5,60 e. m.	<i>Vislanda</i>	2,30 e. m.	9,6 f. m.	
			N:r 6.	N:r 8.	
			+	⊖	

Förenade poststationer

Järnvägen Vislanda — Bolmen

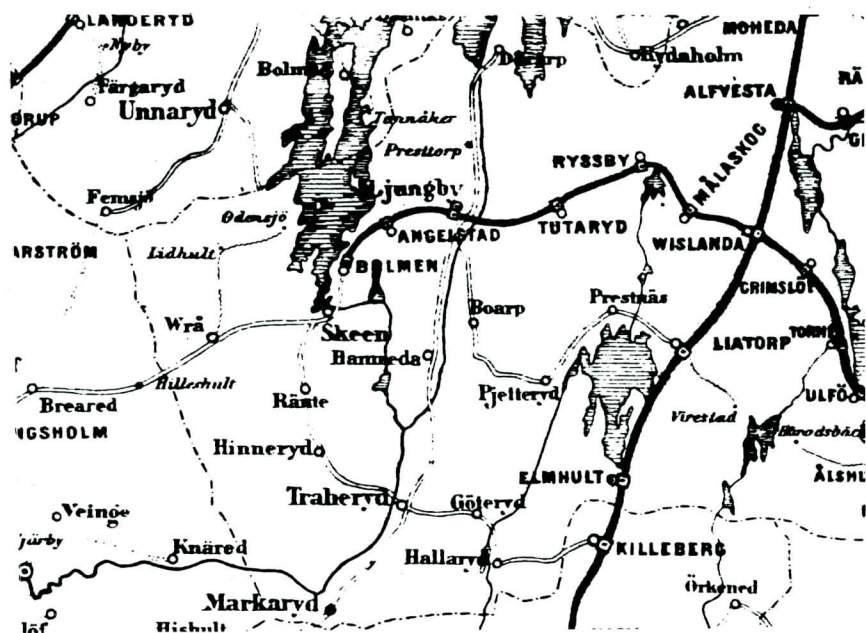
I det föregående har två socknar berörts som genomlöptes av en av landets äldsta personförande smalspårsjärnvägar, Angelstad och Ryssby. Förutom genom Ljungby gick det numera upprivna spåret också genom Tutaryds socken. De förenade post- och järnvägsstationer som tillkom samtidigt med att poststationen i Boaryd drogs in var, österifrån räknat, Målaskog, Ryssby, Tutaryd, Angelstad och Bolmen.

De som bodde på rimligt avstånd från de nya järnvägsstationerna fick därmed en väsentlig förbättring i postgången och kunde, om de så önskade, dagligen efterfråga post i biljetluckan. Liksom på många andra håll i landet blev de minsta förenade poststationerna bara av lokalt intresse och de har inte satt särskilda spår i de postala dokumenten annat än i undantagsfall. För ortstämpelsamlare har några små poststationer blivit särskilt intressanta på grund av deras korta livstid.

Så är inte fallet med de här nämnda poststationerna. Bland de äldre dokument som berör dem kan nämnas en skrivelse den 16 september 1878 från styrelsen för järnvägen Vislanda—Bolmen, som hade sitt säte i Växjö. I den skrivelsen föreslår man generalpoststyrelsen att de blivande stationsföreståndarna i Ryssby och Bolmen skall få en årslön på 360 kronor och att de i Målaskog, Tutaryd och Angelstad skall få 240 kronor. Ersättningen i Ryssby prutades till 300 kronor.

Intressantare från posthistorisk synpunkt är egentligen avvecklingen av de förenade post- och järnvägsstationer som inte hade trafikunderlag nog att överleva som fristående postala enheter. Den avvecklingen blev en naturlig åtgärd efter hand som den bilåkande lantbrevbäringen effektiviserades så att den kunde göra skäl för namnet "rullande postkontor" och fullgjordes på ett så utbredd vägnät att alla hushåll kunde nås.

Genom en så effektivt anordnad lantbrevbäring har hushållen på landsbygden inte behov av att besöka något fast postkontor. För berörda orter har dessa förändringar inträffat gradvis i takt med lantbrevbäringens utbyggnad och poststationer har bevarats länge, även om det antal hushåll som varit hänvisade dit efter hand blev lågt. Det var den 30 juni 1960 som poststationen i Tutaryd drogs in, medan de i Angelstad och Bolmen rönte samma öde den 31 mars 1966. I Målaskog dröjde sig poststationen kvar till det sista tåget gick på banan, den 30 september 1966, en dag som uppmärksammades mycket i bygden.

I 1880 års postkarta har sträckningen av järnvägen mellan Vislanda och Bolmen angivits någorlunda riktigt (jämför med 1874 års karta på sid 107). Lantbrevbäringslinjerna har markerats med svagt krusad linje, t ex Vrå — Odensjö. Indragna poststationer har angivits med kursiv stil, t ex Tannåker.

Vid tillkomsten av järnvägen 1878 ville bolaget att en postkupé skulle "begagnas i de tåg som stå i förbindelse med stambanans upp- och nedgående snälltåg, helst antagligt är, att icke ringa postutvexling kommer att ega rum såväl emellan stationerna å bolagets järnväg som emellan dessa samt Wexjö, Carlshamn, Malmö och en mängd andra orter".

Önskemålet om en postkupé med sorteringspersonal fick inte något gensvar vid järnvägens tillkomst. Postinspektör Westman i Malmö anmälde den 26 december 1878, att "för postbefordring å Wislanda — Bolmens Jernväg allt sedan järnvägens öppnande den 5 sistlidne oktober blifvit användt ett fack om 20 kubikfots rymd och befunnits motsvara behofvet".

Postkupéfrågan återupptogs framgångsrikt elva år senare, när öppnandet av bandelen Bolmen — Halmstad kunde medge genomgående trafik

från västkust till östkust. Det var efter denna förlängning som järnvägen blev effektiv och kunde spela en avgörande roll för samhällsutvecklingen i området.

Det kan vara värt att ägna någon uppmärksamhet åt de problem som mötte den tidens ansvariga inom postledningen när det gällde att ta ställning till hur den nya kommunikationsleden skulle utnyttjas. Till frågorna år 1878 hörde den om hur postföringen skulle ordnas landsvägsledes mellan Halmstad och banans slutpunkt i Bolmen. Något av detta har berörts under avsnittet om Annerstad.

Diligenslinjen mellan Växjö och Halmstad hade ändrats att utgå från Vislanda sedan södra stambanan blivit färdig och järnvägen mellan Växjö och Alvesta hade öppnats för trafik. Nu tänkte sig postmästare Janne Lagerström i Växjö att det var lämpligt att efter den första järnvägssträckans tillkomst västerut låta diligensen utgå från Ljungby.

I en skrivelse till generalpoststyrelsen den 16 augusti 1878 lade han fram en plan på hur denna diligenslinje kunde organiseras så billigt som möjligt med hänsyn till nödvändiga skjutsbyten m m. Han gjorde en kalkyl och skickade ett utkast till tidtabell för diligenslinjen efter dess avkortande, en tidtabell "hvars antagande säkerligen skulle föranleda ganska betydlig besparing för postverket, kanske mera än 3.000 kronor för år".

Generalpoststyrelsen bestämde emellertid att det inte skulle bli någon diligenslinje alls. Den post som var avsedd för orterna väster om stationen i Bolmen, där järnvägen slutade blint under åren mellan 1878 och 1889, skulle i stället befordras med häst och vagn av personer som fick entreprenad på sådan befordran. Någon persontrafik skulle inte längre förekomma och de sk postiljonsbeskickningarna ansågs inte behövliga.

Kontrakten med de bönder och gästgivare som svarat för diligensens forslande mellan Vislanda och Halmstad blev uppsagda. Postmästaren i Halmstad fick generalpoststyrelsens uppdrag att inte bara säga upp samtliga gällande kontrakt om sådan befordran utan också utbjuda "forsling af kærpost till hugade skjutsande" och göra upp förslagskontrakt med dem. De som skjutsat mellan Vislanda och Ljungby miste helt sin extrainkomst, eftersom tågen tog över, men väster om Ljungby var erfarna postbönder med och tävlade.

Det kom in 17 anbud från personer som var intresserade av att få kontrakt. Buden varierade mellan 1 krona och 40 öre och 3 kronor per mil inklusive häst, åkdon och seldon. Bland dem som bjöd för sträckan mellan Skeen och Hilleshult fanns Maria Johansson i Vrå. Hon hade haft ett tidigare kontrakt angående skjutsning av den diligens som nu skulle dras in. Hennes bud låg på en ersättning av 2 kronor 25 öre för varje postförd mil med tillägget:

"Och som jag under 13 års tid utan anmärkning låtit befordra Diligensposten emellan Hilleshult och Skeen så föranlåter jag våga hoppas att denna min anmälan och detta mitt erbjudande måtte af Kongl. Styrelsen beaktas framför någon annans".

Men så lätt gick det inte, för Sven Peter Andreasson i Åkerbergshult erbjöd sig i brev den 14 september 1878 att göra samma jobb för 1 krona 50 öre per mil. Detta kom till Maria Johanssons kännedom och den 23 september skrev hon bl a följande till postkontoret i Halmstad:

"...och får jag härjämte erbjuda mig att under instundande skuttsperiod skutta kärreposten från Skeen till Hilleshult för en ersättning af En (1) krona, fyrtioåtta (48) öre för milen, eller 2 öre mindre än den minstbjudande, och erinras att borgens förbindelse är förut åt mig insänd. Som jag under flera år skuttsat Postdiligensen å ifrågavarande linie, och för densamma håller fyra (4) hästar, är det obilligt att på så kort tid realisera så dyra djur".

Bönen hörsammades och i ett brev till generalpoststyrelsen den 7 oktober sände postmästare Pyhlsson i Halmstad ett kontraktsexemplar med Maria Johanssons underskrift. De övriga som kontrakterades för kärreposten mellan Bolmen och Skeen blev hemmansägarna Johannes Jonasson i Skäckarp och Per Bengtsson i Hilleshult samt gästgivaren C G Andersson i Breared. Sven Peter Andreasson fick så småningom arbete som lantbrevbärare i Vrå.

En annan följd av järnvägens tillkomst blev den att lantbrevbäringslinjen mellan Ljungby och Angelstad drogs in. I stället inrättades en poststation i Angelstads stationshus med Jöns Jönsson som poststationsföreståndare.

Lantbrevbäringslinjen mellan Ljungby och Angelstad var då inte gammal — den hade tillkommit vid halvårsskiftet. Timmermannen Carl Andersson Lagerbjelke — det stod så i handlingarna men han skrev själv Charl Anders Lagerbjälke — blev genom brev från postmästare Janne Lagerström i Växjö den 27 september uppsagd från sitt kontrakt.

Denna linje torde ha varit en av de mest kortlivade lantbrevbäringslinjerna i postverkets historia. En annan kortlivad linje började i Svinstad öster om Linköping den 20 november 1878 med kontraktuppsägning efter några månader av andra skäl — posten var för tung för en gående lantbrevbärare.

Ännu en kontraktsuppsägelse hade den nya järnvägen i sitt släptåg. Lantbrukaren Knut Carlheim-Gyllensköld, bl a ägare till Väraboda ångbränneri, hade i februari 1878 efterträtt majoren C N Ramberg som föreståndare för poststationen i Boaryd, inrättad den 1 januari 1874. Behov av en poststation i Boaryd ansågs inte finnas, när det nu skulle bli en poststation i stationshuset i Ryssby. Dessutom drogs, som nyss nämnts, postdiligensen mellan Vislanda och Halmstad in, den diligens som betjänade bl a poststationen i Boaryd. Knut Carlheim-Gyllensköld blev sålunda skild från sitt kontrakt som poststationsföreståndare i Boaryd efter blott ett halvt år. Jag har förgäves sökt efter dokument som visar var poststationen i Boaryd låg den korta tid, då Carlheim-Gyllensköld var dess föreståndare. En intresserad hembygdsforskare kan kanske lösa det lilla problemet.

Den gamla järnvägsbron över Lagan, färdigbyggd 1878, har förvandlats efter järnvägens nedläggning till en promenadväg i Ljungby.

Även om föreståndarna för de förenade poststationerna inte var posttjänstemän i egentlig mening kan det vara på sin plats att nämna några av de många som under årens lopp kom att betjäna kunder med postärenden. I **Målaskog** tjänstgjorde från 1890 Lars Olsson. Han efterträddes 1911 av C A Gustafsson, som i sin tur efterträddes 1915 av Oskar Vilhelm Johansson, medan Gunnar Edvard Alm tog vid år 1944. Slutligen finner vi från 1960, när Alm förflyttades till Byholma, Signe Julia Eugenia Lundqvist som poststationsföreståndare i Målaskog.

Det var under Lars Olssons tid som en lantbrevbäringslinje inrättades i Målaskog. Vid en extra kommunalstämma med Agunnaryds församling den 13 december 1902 togs frågan om lantbrevbärning till Lammakulla upp. I framställningen till poststyrelsen, underskriven den 2 januari 1903 av handlanden E Stenberg och riksdagsmannen E O Magnusson framhölls bland annat att de flesta hemman inom östra delen av Agunnaryds socken hade ungefär en mil till någon av de närmaste postanstalterna, Målaskog, Prestnäs och Liatorp. Erfarenheten hade visat "att behovet af en ordnad och pålitlig postgång icke kunnat tillfredsställas medels budskickning och s k lösväskor, som från orten på posttrafikanternas egen bekostnad afgått till ofvanskrifne postanstalter". I två av de gårdar som berördes av den önskade lantbrevbäringslinjen bodde "ordföranden i Agunnaryds sockens kommunalstämma och kommunalnämnd samt ordföranden i den nämnd som har att för församlingen anskaffa hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot, och för hvilka det är af högsta vikt att stå i snabb och pålitlig postförbindelse med Konungens Befallningshafvande i länet".

Det var ett ovanligt rent ärende och man finner inte någon tillstymmelse till komplikationer innan postinspektionen i sin skrivelse till poststyrelsen den 29 juni 1903 med bifogande av ett kartklipp föreslog att hemmanen Peter Andersson från Lammakulla skulle bli lantbrevbärare mot en ersättning av kr 1:10 per tur. Det blev bifall.

Poststationen i Målaskog ersattes med lantbrevbäring från Ryssby den 1 oktober 1966, då 1903 års ursprungliga linje också kunde inlemmas i ett större sammanhang.

Gunnar Alm var stins och postchef i Målaskog 1944 - 1960.

Albrecht Kraak blev den första poststationsföreståndaren sedan järnvägen kommit till **Ryssby**. Vid seklets början hade Anders Magnus Was-
tensson den befattningen. Han efterträddes 1908 av Nils Mortimer Schön-
beck, som hade varit föreståndare vid den förenade stationen i Tutaryd. Poststationen i Ryssby skildes från järnvägen den 1 juli 1919 och tio år senare övertogs den av Nils Mortimers dotter Ester Schönbeck. Hon hade dessförinnan sysslat med postgöromål i sex år och fick tillgodoräkna sig tiden från den 1 september 1923 för ålderstilläggsberäkning.

Samma år som poststationen i Ryssby skildes från järnvägen förekom ett ärende som medförde en väsentlig förändring av lantbrevbäringen därifrån. I en skrivelse den 2 januari 1919 till postdirektionen i Malmö meddelade innehavaren av lantbruksskolan i Stensjöholm Sv Müller att

han haft samråd med poststationsföreståndare Schönbeck om organisationen av lantbrevbäringen efter den beslutade nedläggningen av lantbruksskolan från den 1 april.

Man hade därvid kommit till det resultatet "att lantbrefbärelinien Ryssby — Stensjöholm efter 1ste nästk. April näppeligen kommer att löna sig för Kungl. postverket fortsätta med". De båda ansåg också "att Stensjöholm efter kontraktets slut med postföraren Forsberg mycket väl kan sortera under Prestnäs, dit det ju är 4 gånger post i veckan och ej mera än 3 km emellan".

Müller tillade: "I förbigående vill nämna, att Forsberg endast åtog sig postbefordran, därest han kunde få 3:50 för hvarje gång, hvarför jag privatim beviljade honom 75 öre i veckan och oftast ett mål mat".

Det är oklart om det var vetskapen om att Müller skulle flytta och den extra veckopengen på 75 öre därigenom försvinna som gjorde att hemmansägare Frans Gustaf Larsson Forsberg från Tuna Bengtsgård i en skrivelse den 12 november 1918 till postdirektionen hade begärt att snarast möjligt bli löst från kontraktet om lantbrevbäring på linjen Ryssby — Stensjöholm.

Postmästaren i Ljungby föreslog med anledning av att lantbruksskolan skulle upphöra att linjen Ryssby — Ugg-lansryd skulle slås samman med linjen Ryssby — Stensjöholm. Poststationsföreståndare Schönbeck kunde inte biträda det förslaget utan ansåg att posten skulle bli för tung att bära och att korrespondenterna skulle bli missbelåtna.

Postdirektionen föreslog i sin framställning till poststyrelsen att man skulle gå på den linje som företräddes av Müller och Schönbeck gemensamt och hemställde om indragning av lantbrevbäringen Ryssby — Stensjöholm i avvaktan på en närmare utredning om postförhållandena.

Denna utredning resulterade i ett förslag från kommunen om en 26 km lång åkande postföring Ryssby-Boaryd-Stensjöholm-Boaryd-Ugg-lansryd-Sunnerå-Strättö-Ryssby. Innan beslut fattades blev lantbrevbärare Forsberg vidtalad att efter frånträddandet av sitt kontrakt uppehålla postföringen Ryssby — Stensjöholm på förordnande mot en ersättning av kr 4:25 per dubbel tur. Han var nu intresserad av att fortsätta sitt arbete i postens tjänst, och eftersom lantbrevbäraren på linjen Ryssby — Ugg-lansryd sade upp sig till den 1 oktober 1919, kunde de båda linjerna slås samman utan att någon blev tvångsvis friställd. Forsberg åtog sig åkande post på den sammanslagna linjen för 8 kronor turen, till vilken Stensjöholms gård förband sig att bidra med 50 öre turen. Så blev också poststyrelsens beslut och någon flyttning av Stensjöholm över sockengränsen i adresseringshänseende genomfördes inte då, som Müller och Schönbeck föreslagit.

En traditionsbärare i Ryssby, Ivar Arvidsson, har varit vänlig att berättat ett barndomsminne om lantbrevbärare Forsberg. Ivars far hade lånat häst av Forsberg, när de skulle fara till Rydaholm. Vid varje postlåda utmed vägen stannade hästen.

Ryssby järnvägsstation år 1915. Nils Mortimer Schönbeck, som var föreståndare där 1908 - 1929, står på plattformen.

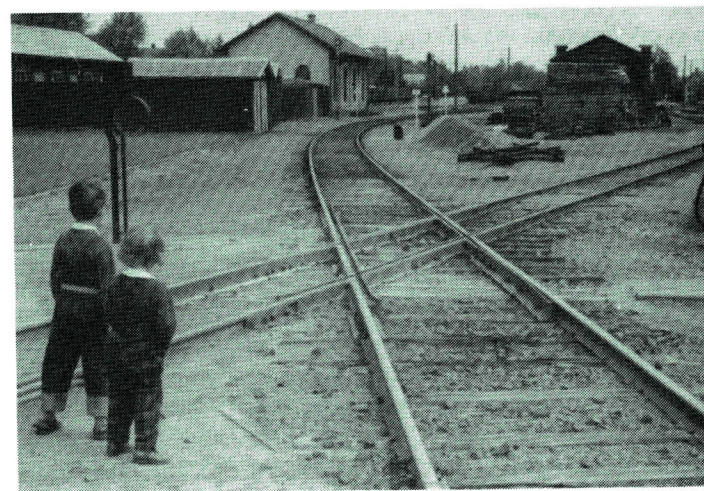
Poststationen i Ryssby skildes från järnvägen ett kvartal innan den sammanslagna lantbrevbäringen blev ett faktum. Den 1 april 1950 höjdes poststationens status till postexpedition med den tidens terminologi. Ester Schönbeck övergick nu från avtalsanställning till löneplansanställning och fick titeln stationsmästare. Hon efterföljdes av Ingvar Anderberg (1954-1959) och Valborg Karlsson (1959-1973).

Nu finns i Ryssby ett lokalpostkontor enligt postens nya terminologi. Den lokale postchefen är Lars-Gösta Grahn, son till framlidne lantbrevbärare Torvald Grahn i Gemla. Den tidigare affärsfastighet vid "linjen", i vilken Lars-Gösta bor, har enligt muntlig tradition varit poststation. Troligt är att affären fungerade som inlämnings- och hämtningsplats för vanlig post sedan poststationen i Boaryd blivit indragen.

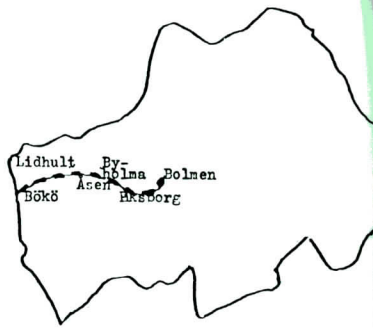
I Tutaryd blev Carl August Sundqvist poststationsföreståndare, när Schönbeck flyttade till Ryssby 1908. Efterträdare år 1932 blev K G Möller, som åtta år senare överlämnade rodret till Marta Möller. År 1948 blev Signe Julia Eugenia Lundqvist föreståndare. Hon fick befattningen i Målaskog, när Tutaryds poststation ersattes med lantbrevbäring från Ljungby den 1 juli 1960.

I bokens avsnitt om Bolmstad har tillkomsten av den förenade poststationen i **Angelstad** berörts. Ett par av föreståndarna har namngetts under avsnittet om Annerstad i anslutning till båtpostföringen på sjön Kösen med ångslupen "Ebbe", däribland Magnus Sundberg. Han hänvisade i en begäran om högre postarvode den 12 oktober 1886 till arbetsökning på grund av "stor transitpost under hela seglationstiden alla dagar utom söndagar, af såväl karterad som lös post". Hans arvode var då 240 kronor per år och han begärde 420 kronor. I sin framställning till poststyrelsen den 28 oktober föreslog postinspektör Winroth, att arvodet skulle höjas till 300 kronor, vilket också blev poststyrelsens beslut.

År 1916 övertog Johan Herman Svensson den förenade poststationen i Angelstad och 1943 blev Anders Gustaf Magnusson föreståndare. Därefter har befattningen innehaft av Edith Marianne Bengtsson (1951—1956), Ingrid Ros-Marie Johansson (1956—1963) och Kjell Roland Eriksson tills poststationen ersattes med lantbrevbäring från Ljungby den 1 april 1966. Poststationen i **Bolmen** drogs in samtidigt, varefter kunderna betjänades genom en lantbrevbäringslinje från Annerstad. Den första poststationsföreståndaren i Bolmen var troligen S F Lengqvist. Under hela 30 år efter 1915 hade Knut Albert Hentz den befattningen och de tre sista föreståndarna var Erik Agnér (1945—1947), Knut Johan Holm (1947—1956) och Erik Valter Karlsson (1956—1966).

När jag tog denna bild 1953 på korsningen i Ljungby mellan smalspåret från 1878 och normalspåret från 1899, anade jag inte att det äldsta spåret skulle rivas upp tretton år senare.

Järnvägen Bolmen — Halmstad

Förlängningen av järnvägen på sträckan mellan Bolmen och Halmstad närmade sig sin fullbordning under andra halvåret 1889. Postinspektör Hugo Winroth i Malmö kunde i en skrivelse till poststyrelsen den 9 augusti rapportera om sina iakttagelser under en "resa i de trakter hvilka af järnvägen genomlöpes" samt föreslå vissa preliminära åtgärder.

Av intresse är därvid bland annat namnfrågan för de planerade poststationerna. Winroth föreslog att poststationer skulle inrättas i Skedala gård, Marbäck, Skallinge, Bygget, Bökö, Lidhult, Åsen, Byholma och Peksborg. I samband därmed nämnde han att Skallinge skulle bli namnet på den poststation som först avsetts få namnet Mörkaveka och att det tidigare namnet Fettjesundet blivit ändrat till Peksborg.

Årsarvodet till de blivande poststationsföreståndarna föreslogs bli 300 kronor i Lidhult, 240 kronor i Marbäck, Åsen och Peksborg samt 180 kronor till de övriga, "hvilket belopp emellertid för den händelse biposter skulle komma att anknytas till poststationerna i Bygget och Byholma, torde böra för resp stationsföreståndare ökas till 240 kronor".

Postinspektören begärde också bemyndigande av poststyrelsen att underrätta entreprenörerna av postföringen på linjerna Bolmen — Halmstad och Vrå — Odensjö att deras kontrakt skulle komma att upphöra samt att få infordra anbud och göra upp förslagskontrakt för postföring mellan Lidhult och Vrå samt mellan Åsen och Odensjö. Dessutom önskade han fria händer att föreslå ändring av postföringen mellan Skeen och Nöttja i anslutning till att en tänkt ny postföring mellan Peksborg och Skeen inrättades.

Bland övriga planer som postinspektör Winroth redovisade i sin skrivelse den 9 augusti 1889 kan nämnas postföring mellan Bygget och Femsjö med indragning av de dåvarande postförbindelserna mellan Unnaryd och Femsjö samt mellan Färgaryd och Femsjö, vidare utsträckning av lantbrevbäringen från Odensjö fram till Unnaryd, varigenom Unnaryd skulle få "en å orten länge efterlängtat och af förhållandena mycket påkallad bättre postförbindelse".

Winroth ville också anknyta poststationen i Räfte till Byholma med samtidig omreglering av postföringen Killeberg — Skeen. Som ett viktigt argument i sitt förslag framhöll han att han "tagit noga hänsyn till att krono- och kyrkoposterna icke skulle erhålla mindre snabb befordran än som med den nuvarande postbefordringen är dem tillförsäkrad, på sam-

ma gång postbefordringen för den stora allmänheten skulle blifva högst väsentligt bättre ordnad".

Av en senare skrivelse från Winroth den 27 oktober framgick bland annat att den beräknade årliga kostnadsminskningen för den del av ärendet som berörde ändrad postföring mellan Killeberg och Skeen uppgick till 508 kronor. Han fick gehör för sitt förslag, varigenom det blev delvis ny bemanning på en rad postföringslinjer. I norr märktes detta genom att ordföranden i kommunalstyrelsen i Odensjö Peter Magnusson i Hästhult miste sitt kontrakt om lantbrevbäring mellan Åsen och Odensjö, medan hemmansägaren Petter Magnus Bengtsson i Karsnäs blev lantbrevbärare "med begagnande af häst och åkdon" mellan Åsen och Unnaryd.

Postföringen mellan Peksborg och Skeen, som till en början gjordes med häst och vagn, ersattes från den 1 april 1890 med gångpostföring, varigenom torparen Salomon Andersson också miste sitt kontrakt. Som framgår av avsnittet Annerstad blev nya kontrakt tecknade med godsägare Frithiof Sandberg och (från 1894) med handlanden Karl Isak Johansson i Skeen Brogård. Båda lejde ut arbetet till andra. Vid Sandbergs kontraktsuppsägning begärdes nya anbud in bland annat genom att pastor Ekstrand läste upp en kungörelse därom i Annerstads kyrka den 17 och 24 september 1893.

Det finns jämförelsevis få dokument i arkiven om utvecklingen under åren närmast efter att järnvägen tagits i bruk. Jag tyder detta som "hålsan tiger still" och övergår till att nämna något om varje station inom häradet längs järnvägssträckan västerut.

I **Peksborg** begärde poststationsföreståndare Axel Nilsson i en skrivelse den 26 september 1893 arvodesökning med 60 kronor om året och åberopade därvid det merarbete som uppkommit sedan gångposten Peksborg — Annerstad blivit daglig. Postinspektör Victor Melander framhöll dock för poststyrelsen, att "göromålen vid poststationen ingalunda kunna anses vara af synnerlig omfattning" och avstyrkte framställningen. På den linjen gick också poststyrelsen i sitt beslut den 29 december 1893.

Det skulle också visa sig att omslutningen i Peksborg var så liten, att den poststationen föll för geddesyxan tidigare än de andra på den småländska sidan av bandelen Bolmen — Halmstad. Den byttes ut mot "stationär lantbrevbäring" (ett postombud) redan den 1 oktober 1949. Efter Axel Nilsson hade postgöromålen skötts av Petter August Burman (1899—1921), Gustaf Richard Krook (1921—1922), Carl Albin Persson (1922—1925), Peter Aron Eliasson (1925—1939), Signe K Larsson (1939—1943), Gunborg Carlsson (1943—1945) och slutligen Berta Larsson (1945—1949).

I **Byholma** tjänstgjorde från den 1 november 1917 Carl Arthur Andersson, efterträdd den 1 juni 1929 av Gustaf Richard Krook, som hade varit föreståndare i Peksborg 1921—1922 och i Åsen 1922—1929. Från den 10 juli 1936 var Carl Albin Persson poststationsföreståndare i Byholma, följd 1941 av Axel Georg Gullberg, som fick tjänst i Backaryd 1949. De följande föreståndarna i Byholma var Erik Svante Melker Holmberg

(1950—1956), Gunnar Wilhelm Olsson (1956—1960) och slutligen Gunnar Edvard Alm, som hade varit föreståndare i Målaskog 1944—1960. Poststationen ersattes med lantbrevbäring den 1 februari 1966.

En ort i Uppland med namnet Byholma har haft ett postkontor med av kungen tillsatt chef under en tid. Ehuru den inte på något sätt har med ljunbypostens historia att göra vill jag nämna den som ett kuriosum. Postuppsyningsmannen i Väddö, där postbönderna svarade för postbefordringen över Ålands hav, bodde i "gamla Grisslehamn, ett par mil söder om nuvarande Byholma" enligt posthistorikern Teodor Holm. Troligen var postuppsyningsmannen där identisk med den förste postmästaren i Grisslehamn Göran Rimius (1686—1695). Posthuset i Grisslehamn lades i aska natten till den 20 december 1754, varefter postkontoret enligt ett kungligt brev den 3 juni 1755 flyttades till Byholma utan att få namnet ändrat. Filatelister får alltså förgäves leta efter andra avtryck av stämpeln BYHOLMA än de som lämnats av föreståndarna vid den sunnerboitiska poststationen.

Åsen hörde också till de poststationer utmed järnvägen som fick bestyr med s k sidoposter. Postlinjen mellan Åsen och Unnaryd utökades från 1894 års ingång till att fullgöras fem gånger i veckan. I en framställning den 15 december 1893 återopade poststationsföreståndare Sven Johan Brandt den förestående ändringen och anhöll om löneförhöjning med fem kronor i månaden. Han försökte gardera sig mot avslag på framställningen genom följande tillägg:

"Wisserligen kan det på grund af frimärksförsäljningen synas, som om ej expeditionen vore så stor, men icke desto mindre är så förhållandet, ty de flesta breven befodras med landtbrefbäraren och förses af honom med frimärken, alldenstund postanstalten här ligger vid socknens ena ända. När härtill lägges den stora samling tidningar, som hit ankommer, torde man med fog kunna hoppas att ofvanstående begäran bifalles".

Såväl postmästaren i Ljungby som postinspektören i Malmö tillstyrkte och från den 1 juli 1894 tillämpades poststyrelsens beslut att arvodet vid poststationen i Åsen skulle vara 300 kronor per år.

Postföraren på linjen mellan Åsen och Unnaryd via Odensjö, Petter Magnus Bengtsson i Karsnäs, var nära att mista sitt kontrakt genom att man vid ökning av turantalet infordrade anbud. Hans ersättning var kr 3:50 för varje tur fram och åter, men när nya anbud kom in, erbjöd han sig att sänka sin ersättning till kr 2:90. Ett nytt kontrakt tecknades då för tillämpning från den 1 april 1896, varvid han skulle använda häst och åkdon på hela linjen. Tidigare hade en mindre sträcka fullgjorts som gångpostföring.

Från den 1 april 1899 blev Carl August Johannesson från Nickelsbo i Södra Unnaryd lantbrevbärare på denna linje. Hans ersättning blev då kr 3:25 för var tur fram och åter. I kontraktet fanns inskrivet "rätt för Johannesson att, vid landtbrefbäringens utgörande, för egen räkning fortskaffa resande och deras effekter".

Vid återinrättandet av poststationen i Odensjö i samband med att postgången till Unnaryd ändrades att utgå från Lidhult blev Petter Magnus Bengtsson lantbrevbärare och postförare på linjen Åsen — Odensjö — Karsnäs (1906). Han överlät 1909 sitt hemman till mågen Algot Svensson och kunde därefter inte hålla häst. Han begärde då att Algot Svensson och Josua Magnusson i Småöja skulle få överta kontraktet. Detta beviljade poststyrelsen den 24 april och från den 1 maj 1909 fullgjorde de båda nya lantbrevbärarna två veckoturer vardera.

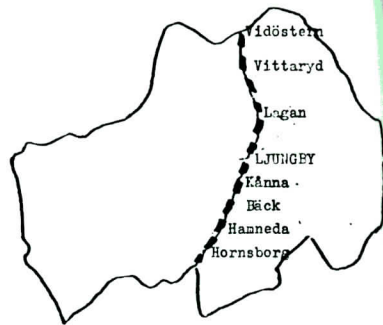
Vid poststationen i Åsen efterträddes Sven Johan Brandt den 1 oktober 1922 av Gustaf Richard Krook. Från den 1 januari 1929 övertog Lilly Angela Eliasson poststationen och var kvar till dess den kunde ersättas med bilåkande lantbrevbäring från den 1 november 1957.

Poststationen i **Lidhult**, som under tiden 1889—1925 var förenad med järnvägen, berörs i ett särskilt avsnitt.

Länets västligaste förenade post- och järnvägsstation var den i **Bökö**. Magnus Werner var postchef där, följd 1916 av Carl August Helander, som under sin tid som banvakt i Älmås sökte verka för att få en poststation inrättad i Älmås. År 1923 övertogs poststationen i Bökö av Adolf Håkansson, 1932 av Hulda Håkansson och därefter har den föreståtts av Anna Krook (1937—1940), Ingrid Karlsson (1940—1949) och slutligen Astrid Linéa Dahlberg till indragningen den 1 oktober 1953.

Orterna utmed bandelen Bolmen — Halmstad har upplevt åtskilliga ändringar i den postala organisationen, men med järnvägens nedläggning 1966 skapades den organisation, till stor del uppbyggd på ett effektivt lantbrevbäringsnät, som förefaller bli bestående lång tid.

Järnvägen Värnamo — Åstorp

Principen att förlägga poststationerna i närheten av socknarnas kyrkor tillämpades framför allt från 1874, då beslutet om kronobrevbäringsens upphörande började genomföras successivt. Det samtidigt allt mer framväxande järnvägsnätet kunde inte ofta förgrenas så att järnvägen drogs genom kyrkbyarna. Järnvägsstationerna blev i stället kommunikationscentra i den nya eran och posten och järnvägen kunde gå samman om gemensam föreståndare. Poststationerna i närliggande kyrkbyar drogs in och kunderna hänvisades till de förenade poststationerna för att utträta sina ärenden i den mån en eventuellt inrättad lantbrevbäringslinje inte kunde betjäna dem.

När man planerade organisationen i anslutning till den nya järnvägen mellan Åstorp och Värnamo, hade lantbrevbärning funnits i omkring 20 år, men efter en plötslig uppblomning 1878—1880 hade antalet lantbrevbäringslinjer inte ökat så värst mycket. Totalt fanns det vid 1880 års ingång 232 sådana linjer i Sverige. Under de närmast följande åren var antalet i stort sett oförändrat, omkring 250 linjer. Först vid sekelskiftet ökade utbyggnadstakten och den accelererade kraftigt under de tre följande decennierna. Under avsnittet om Dörarp har antytts att exempelvis postmästare Carlanders uppfattning om den tidens lantbrevbärning inte var särskilt positiv.

Lantbrevbärningen var på sina håll inte mycket bättre än postföring, kombinerad med utdelning av tidningar och vanliga brev till dem som bodde utmed själva postföringsvägen. Detta bidrog till att man ibland behöll en poststation som annars kunde ha ersatts med lantbrevbärning från en inte alltför avlägsen nyinrättad förenad post- och järnvägsstation.

När postinspektör Victor Melander i Malmö efter omfattande utredning avgav sitt förslag till poststyrelsen om ny organisation från den tidpunkt, då järnvägen Värnamo — Åstorp skulle tas i bruk, föreslog han bland annat att poststationer skulle öppnas vid trafikstationerna i Hornsborg, Hamneda, Bäck, Kånna, Lagan, Vittaryd och Vidöstern, samt att de redan befintliga poststationerna i Hamneda, Lagan och Vittaryd skulle dras in. Det postala årsarvodet föreslogs i Hamneda och Lagan till 240 kronor samt i Hornsborg, Bäck, Kånna, Vittaryd och Vidöstern till 180 kronor.

När nu järnvägen skulle utnyttjas i största möjliga utsträckning, blev det också förändringar i postgången på landsväg. Sålunda föreslog Melander att dra in kärrepostföringen på linjen Värnamo — Ljungby och post-

föringen på en rad sidolinjer, däribland Ljungby — Boarp, Ljungby — Hamneda — Horns by och Annerstad — Nöttja.

Med utnyttjande av mera närliggande utgångspunkter skulle i stället postföring anordnas mellan Kånna och Boarp och mellan Hamneda och Nöttja. Nya kontrakt fick tecknas, för postföringen mellan Kånna och Boarp med soldaten Sven Klint mot 145 kr 60 öre per år, och för postföringen mellan Hamneda och Nöttja med soldaten Anders Johan Isaksson Lidell i Vesterhult mot 210 kr 60 öre per år. Den sistnämnde var poststationsföreståndare i Nöttja sedan 10 år.

Föreståndarna för de poststationer som flyttades till järnvägen, ångbåtsföraren Jonas Karlsson i Hamneda, handlanden Johan August Wahrborg i Lagan och folkskolläraren Karl August Svensson i Vittaryd blev av med sina inkomster från posten, sedan de "förklarat sig villiga utan föregående uppsägning frånträda de med dem avslutade kontrakt om resp poststationers handhavande". För de postförare som inte kunde få nya kontrakt eller som fick ändrade kontrakt gällde en stående formulering i tidigare avslutade kontrakt:

"För övrigt skall kontraktet, utan föregående uppsägning, upphöra, om och när, i följd af järnvägsanläggning antingen å sjelfva postlinjen eller i dess närhet, tillfälle beredes att få ifrågavarande post, vare sig i sin helhet eller till mindre väglängd, å för allmän trafik öppnad jernbana befordrad".

KONGL. TELEGRAFVERKET.									
Årtal	Postnummer	Stad	Ordn	Da	Datum	St	Öm	St	Öm
1881	1731	Helsingborg	47	9	15	9			
<p><i>1885</i></p> <p><i>Kåna Smålands järnväg. Bandelen Strömsnäsbruk - Värnamo öppnas imorgon fredagen den 16 juni för allmän trafik och Skole tågen gå enligt den förut bekantgjorda tidtabellen. Tågen nr 7 och 8 inlämnas dock hämunda på från Värnamo kvarom vi härigenom välut meddelat - Kåna Smålands järnväg. Skolebolaget - Oscar Thrappe</i></p> <p><i>Del af Nw Allt. Pm 9.20</i></p> <p><i>1084</i></p>									

Telegram från järnvägsbolaget till generalpoststyrelsen om att bandelen Strömsnäsbruk — Värnamo blivit klar för trafik.

På grundval av Melanders förslag beslöt poststyrelsen den 27 januari om genomförande av omorganisationen, och fredagen den 16 juni 1899 förverkligades den genom att järnvägen togs i bruk för allmän trafik på sträckan Strömsnäsbruk — Värnamo. Som vanligt fastställdes tidpunkten i sista stund och postinspektionen skickade den 15 juni kl 9.15 ett telegram från Malmö till poststyrelsen. Ungefär samtidigt sände Skåne Smålands Jernvägsaktiebolag ett telegram från Helsingborg i samma sak.

Utvecklingen för de tre poststationer som redan fanns och flyttades till järnvägen vid dess tillkomst, Hamneda, Lagan och Vittaryd, har berörts i särskilda avsnitt. De övriga, Hornsborg, Bäck, Kånna och Vidöstern, hade så ringa omslutning och lågt betjäningunderlag att de befanns lämpliga ersättas med bilåkande lantbrevbäring innan järnvägstrafiken lades ned. Indragningarna gjordes i Hornsborg den 1 mars 1965, i Bäck den 1 november 1962, i Kånna den 1 juli 1960 och i Vidöstern den 1 december 1953. Förslag till stationernas avbemannning kom från Statens järnvägar. En lång rad järnvägstjänstemän hann fungera som poststationsföreståndare, av vilka flertalet nämns i det följande.

I **Vidöstern** blev Albert Calixtus Hjort den förste poststationsföreståndaren. Han efterträddes 1922 av Alfred Julius Pettersson, som förflyttades till Axhult 1927, efterträdd av Mathilda Pettersson. Sedan anförtrodde chefskapet i tur och ordning åt Alma Högberg (1934-1936), Otilda Karolina Larsson (1936-1945) och Sarah Ingegärd Jonasson (1945-1953). Poststationen ersattes med lantbrevbäring från Vittaryd den 1 december 1953.

Vittaryd har fått ett särskilt avsnitt, som i huvudsak berör tiden innan poststationen förenades med järnvägen. Den förste stinsen som poststationsföreståndare var Alfred Linneros, vilken redan efter 1 1/2 år hade framgång med sin begäran om högre postalt arvode. Till skillnad från lantpoststationernas föreståndare hade järnvägsbefälet inte sådana kontrakt som band dem vid en uppsägningstid av tre månader för att kunna påräkna fortsatt anställning med högre lön. De kunde i stället åberopa de grunder som fanns i en cirkulärskrivelse från poststyrelsen den 27 december 1895.

Detta gjorde Linneros i en skrivelse på nyårsdagen 1901 och bad därvid också att "hänsyn måtte tagas till den härifrån utgående sidopostlinjen Hvittaryd — Dörarp". Tf postmästare Victor Theorin i Ljungby lämnade erforderliga statistiska uppgifter till postinspektionen som i Stockholm begärde att arvodet redan från den 1 januari 1901 skulle utgå med 300 kronor om året (tidigare 180 kr). Beslut om sådana normreglerade höjningar behövde inte längre dras i plenum i poststyrelsen utan ärendet avgjordes i sk byråmål den 29 mars 1901 till Linneros' fördel.

Efter Linneros har befattningen som stins och postchef i Vittaryd uppehållits av P Steen (1910-1927), Hjalmar Pettersson (1927-1932), Carl Ragnar Abrahamsson (1933-1937), Bror Helge Anton Berglund (1937-1943), Oskar Edvin Svensson (1943-1947), Karl Alfred Nilermark (1947-

1948), Henrik Herman Almström (1948-1951), Per Yngve Sixten Angel (1951), Gustaf Gottfrid Svensson (1951-1956), Einar Gottfrid Jansson (1956-1963), Ernst Carnhagen (1963-1966), Filip Hellström (1967-1968) och slutligen Yngve Gert Eliasson (1968-1979). I det särskilda avsnittet om Vittaryd berörs även indragningsdagen den 30 april 1979.

I **Lagan** blev Nils Werner poststationsföreståndare, när posten flyttades till järnvägsstationen. Han kom från Åsbo Fagerhults station, där årsarvodet var 300 kronor och anförde i en skrivelse den 1 juni 1900, att han inte hade beräknat "att aflöningen skulle vara mindre å en station som Lagan med allt att döma betydligt vidlyftigare postgöromål".

Postmästare Frans Carlander tillstyrkte Werners önskan om högre lön och postinspektionen i Malmö hänvisade till att sidopost utgick från Lagan (lantbrevbäring till Yxkullund fyra turer i veckan), varefter poststyrelsen beslöt höjning från 240 till 360 kronor om året att gälla från den 1 oktober 1900.

Ett försök att tillföra posten i Lagan ännu mera trafik gjordes efter en extra kommunalstämma med Berga församling den 7 juli 1901. Kommunalnämndens ordförande P J Magnusson var bosatt i Elgdjurastock mer än en mil från poststationen och ansågs ha "stort behov av underlättad postgång". Man begärde därför en "postbrevbäringslinje från Tannåker öfver Elgdjurastock, Guddarp och Dommaryd till Lagans poststation" och framhöll också att "då östra delen af församlingen redan några år hugnats med underlättad postgång medelst brefbäring, tala alla skäl för beviljande af postbrevbäringslinjen i fråga".

I förslaget ingick också att lantbrevbäringslinjen Ljungby — Tannåker skulle dras in. Postmästaren i Ljungby vitsordade att en lantbrevbäringslinje över Dommaryd och Guddarp till Elgdjurastock skulle vara till stor nytta för orten. Emellertid blev lantbrevbäringen Ljungby — Tannåker den 1 oktober 1901 utsträckt från två till tre veckoturer, en ändring som tjänade Magnussons syften. Därmed hade "ett af de viktigaste skälen för inrättande af den begärda lantbrevbäringen förfallit" skrev postinspektör Victor Melander den 13 november till poststyrelsen, som i sitt beslut den 19 november "fann förevarande framställning ej böra till vidare åtgärd föranleda".

Senare har det berörda området fått lantbrevbäring och ingår i det väl förgrenade lantbrevbäringsnätet inom Ljungby kommun, vars 21 lantbrevbärare betjänar 4.200 fasta hushåll varje vardag.

Den lantbrevbäring som i framställningen åberopades i östra delen av församlingen hade inrättats efter en framställning av O W Winckler, Yxkullund från den 16 juni 1899, d v s samtidigt som posten i Lagan flyttades till järnvägsstationen. Kronofjärdingsmannen Carl Isak Petersson från Trotteslöv fick kontraktet, som avsåg en 3,2 mil lång ringlinje fyra gånger i veckan för blott en krona 50 öre per tur. Hörda by, som tidigare haft sin post på Ryssby, fick genom lantbrevbärings tillkomst postadress Lagan och Nils Werner fick alltså ett något större betjänings-

underlag på bekostnad av kollegan i Ryssby.

Det blev ingen mer förenad post- och järnvägsföreståndare i Lagan, för Nils Werner var kvar vid rodret, när post och järnväg gick skilda vägar den 1 juli 1919 och Nils August Nilsson blev ny föreståndare.

Han efterträddes av landstingsman Ernst Lindahl 1922, som år 1929 lämnade över till Dagmar Anna Karolina Lindahl, senare gift Davidsson. Poststationen höjdes till postexpedition den 1 mars 1948. Under åren 1967—1973 var Bengt Nordeborn dess chef och nu förestås den med beteckningen lokalpostkontor av Ulla Petersson.

När bl a kyrkorådet i Berga församling arrangerade ett 700-årsjubileum för den forna staden Bergas stadsrättigheter använde postkontoret i Lagan den 26 augusti 1979 en tillfällig datumstämpel med motiv av förutvarande Berga kommuns vapen.

Frimärket "Småländsk timmerfora" har ritats av Sven Ljungberg.

I Lagan användes en tillfällig datumstämpel i samband med 700-årsminnet av ortens stadsrättigheter. Postens centralförvaltning ändrade beteckningen till "minnespoststämplar" från hösten 1980.

Det är inte bara datumstämplar som förekommer med motiv från Ljungby kommun (jämför avsnittet om Boarp). År 1971 gavs t ex bruksfrimärket "Småländsk timmerfora" ut, tecknat av Sven Ljungberg. En yngre konstnär i Ljungby, Kenneth Sjö, har fått sin oljemålning "Ett brev betyder så mycket" reproducerad på ett vykort, utgivet av posten.

Med en mycket varierad flora av vykort underlättar posten för sina kunder att skicka hälsningar, något som inte minst utnyttjas när tillfälliga datumstämplar kommer till användning. Växjökonstnären Willy Läth målade år 1979 förlagorna till två vykort med anknytning till Utvandrarernas Hus. I anslutning till Minnesotadagen 1980 gjordes nytryck i 208.000 exemplar av det ena vykortet, som spreds över stora delar av landet och i Amerika. Framför allt blev det flitigt sänt från småländska utvandrarbygder.

Det har glatt mig mycket att Willy Läth velat utföra omslagsillustrationen till denna bok. Bland övriga småländska konstnärer som målat vykort åt postverket kan nämnas Olle Hjortzberg i Växjö. Han gjorde förlagorna till ett vykort i samband med Föreningen Postfolkets medverkan i Vågghults marknad 1974 och till ett vykort i anslutning till 200-årsminnet av Carl von Linnés död.

Willy Läth har gjort förlagan till ett av postverkets vykort, tryckt i en upplaga över 200 000 ex.

Efter denna lilla avvikelse apropå Bergas 700-årsjubileum återvänder vi till spåret och kommer förbi Ljungby till nästa anhalt söderöver, **Kånna**. Där blev Axel Nilsson poststationsföreståndare när järnvägen öppnades för trafik den 16 juni 1899. När man från början föreslog arvodesbeloppen hade man förbiset att postföringen från Ljungby till Boarp skulle ändras att utgå från Kånna. Medveten om detta skrev Axel Nilsson den 13 februari 1900 och återopade den "lönereglering som bestämmer att å jernvägsstationer från hvilka utgå sidopost, poststationsföreståndare skola åtnjuta 15 kronor högre arvode i kvartalet än som tillkommer föreståndare å poststationer utan sidopost".

Han framhöll också det merarbete som låg i att postpåsar från postkupé 65 måste omsorteras i Kånna för att få fram posten till Boarp och att posten var mera omfattande än i Piksborg, där han hade förestått poststationen i tio år. Hans arvode hade där varit 240 kronor om året och i Kånna fick han bara 180 kronor.

Nu råkade detta ärende sammanfalla med den uppsägning som postförare Sven Klint från Boarp Ramsagård gjorde av sitt kontrakt om gångpostföring på linjen Kånna — Boarp. Kommunalstämman i Södra Ljunga församling med C Aug. Andersson som ordförande uttalade den 19 augusti 1900 önskemål om att Boarps poststation ställdes i direkt förbindelse med Ljungby postkontor. Postmästaren i Ljungby förordade bifall bland annat därför att man genom en sådan ändring skulle få fördelen av

en bättre förbindelse mellan kronolänsmannen och kronofjärdingsmannen i Boarp och att post från Boarp till korrespondenter i Ljungby, exempelvis kronofogden och bankinrättning, kunde komma fram på avsändningsdagen.

Sven Klint hade erbjudit sig att fullgöra postföring mellan Ljungby och Boarp lika billigt som mellan Kånna och Boarp, nämligen för en krona för två gångposter i veckan och en krona 50 öre för två kärrposter i veckan. Han hade dock ställt det villkoret att för egen räkning få ta med resande vid de postfärder som han gjorde med häst och åkdon.

Postinspektör Melanders framställning om att sidoposten icke längre skulle utgå från Kånna bifölls och därmed hade skälet att höja poststationsföreståndare Axel Nilssons arvode förfallit.

Sven Klint var inte länge kvar i postens tjänst. Han hade antagligen missbedömt sin förmåga att fullgöra postföringen på de kontrakterade villkoren. Den tragik som speglas i det ärende som medförde hans avsked från den 1 april 1902 redovisas kortfattat under avsnittet om Boarp.

Äldre i gården i Kånna än dess förste poststationsföreståndare blev Carl Fritz Kindlund, som tillträdde den 6 december 1905 och inte efterträddes av Fritz Julius Tilly förrän den 1 maj 1924. Sedan blev det kvinnor under återstoden av poststationens existens med Agda Elalia Johansson från den 8 oktober 1926, Selma Johansson från den 1 juli 1928, Karla Berglund från den 1 april 1942, Agnes Klang från den 15 mars 1944 och slutligen Anna Karin Matilda Nilsson från den 1 oktober 1944 till poststationens indragning den 1 juli 1960.

Petter Johan Andersson i **Bäck** hade till skillnad från Axel Nilsson i Kånna framgång med sin begäran om högre postarvode. Han önskade i en skrivelse den 28 november 1900 att från ingången av det följande året få arvodet höjt från 180 till 240 kronor med bland annat följande formulering:

”Då omreglering af poststationsföreståndares vid enskilda järnvägar arvode inträder först år 1902 är det hårt att under mer än ett års tid få åtnjuta mindre arvode, än som rätteligen borde tillkomma mig”. Postinspektionen tillstyrkte och det blev bifall i poststyrelsen.

Andersson efterträddes år 1922 av Hjalmar Olsson, som vid sin avgång 1941 efterträddes av P Pettersson. Därefter var följande personer föreståndare för posten i Bäck, de flesta under förhållandevis kort period: Carin Berglund (1942-1943), Nils Olof Dahl (1943-1944), Johannes Andersson (1944-1945), Lorentz Arnold Sigvard Helmersson (1945-1946), Gösta Sigurd Åkesson (1946-1949) och därefter Nils Erik Friberg. Poststationen ersattes med lantbrevbäring från Hamneda den 1 november 1962.

I **Hamneda** blev Ola Coppelin föreståndare för den förenade post- och järnvägsstationen. Han lät höra av sig i lönefrågan den 17 december 1900 men med litet annorlunda aspekter än kollegerna längs banan norröver. Hans framställning till poststyrelsen lät så här:

”Då på grund af de myckna och ständigt ökande järnvägsgörömlen jag ej ser mig i stånd att ensam ordentligt kunna sköta både järnvägs- och postgörömlen utan måst anlita biträde, som dock järnvägen ej, enligt svar från Trafikchefen vill aflöna och jag enligt samma svar blifvit hänvisad att härom vända mig till Kongl. Generalpoststyrelsen, får jag härmed vördammast anhålla om ökning af postarfvodet, hvilket f n utgår med 20 kronor i månaden, deraf 5 kronor för postutvexlingen med Nöttja. Det är den ankommande posten af tidningar som här vållar det mesta arbetet”.

Av det statistiska underlag som tf postmästare Victor Theorin lämnade när han sände ansökan vidare till poststyrelsen framgick att poststationen hade sålt frimärken för 991 kronor under det nya seklets första år och att antalet till Hamneda fullt frankerade brev under samma tid uppgick till 5.356. I en annan uppgift finner man att ”antalet nummerexemplar af vid stationen postabonnerade tidningar och tidskrifter”, uppgick till 19.334 under samma år.

Det blev bifall på framställningen och Coppelin fick årsarvodet höjt från 240 till 300 kronor. En ytterligare höjning till 360 kronor om året medgavs från den 1 mars 1902, sedan han i en framställning den 18 januari visat att ”frankoteckensåtgången här för år 1901 belöpte sig till kr 1.247:46”.

Coppelin var kvar som föreståndare i Hamneda till skilsmässan från järnvägen 1922. I ett särskilt avsnitt berättas om poststationen under den tid den inte var förenad med järnvägen.

Vernamo—Åstorp.

Pkxp. 65.	Brl.				
Tåg 81.	Tåg 89.	Km.			
9 ¹²	3 ²⁰	—	Vernamo 219	9 ⁰	6 ³¹
9 ⁵²	3 ³⁴	7	Åminne	8 ⁴⁴	6 ²³
10 ¹	3 ⁴⁸	13	Hånger	8 ²⁸	6 ¹⁴
10 ¹²	4 ⁶	21	Vidöstern	8 ⁸	6 ³
10 ²²	4 ¹⁸	26	Hvittaryd	7 ⁵¹	5 ⁵⁵
10 ³²	4 ³⁷	32	Lagan	7 ³⁵	5 ⁴⁶
10 ⁴⁶	5 ⁰	42	Ljungby 35	7 ¹⁰	5 ³⁰
	Tåg 87.			Tåg 90.	
10 ⁵⁵	5 ³²	—	Ljungby	9 ⁰	5 ²⁷
11 ⁴	5 ⁴⁸	49	Kånna	8 ¹⁶	5 ¹⁸
11 ¹¹	6 ¹	54	Bäck	8 ³³	5 ¹¹
11 ²³	6 ¹⁸	59	Hamneda	8 ²⁰	5 ⁴
11 ³³	6 ³⁷	66	Hornsborg	7 ⁵⁹	4 ⁵³
11 ⁴⁴	6 ⁵⁹	74	Traheryd	7 ³⁸	4 ⁴²
11 ⁴⁹	7 ⁸	78	Strömsnäs bruk	7 ²⁵	4 ³⁶
11 ⁵⁵	7 ¹⁸	—	Strömsnäs bruk	7 ¹³	4 ³⁰
12 ⁴	7 ³⁴	84	Århult	6 ⁵⁸	4 ²⁰
12 ¹¹	7 ⁴⁹	89	Timsfors	6 ⁴⁶	4 ¹³
12 ¹⁶	7 ⁵⁷	92	Markaryd 23	6 ³⁵	4 ⁸

1902 års tidtabell för post på Skåne — Smålands järnväg.

Även från den sydligaste poststationen inom det område som nu utgör Ljungby kommun kom det tidigt en framställning om löneförbättring. Det var Ernst Brodén i **Hornsborg** som den 15 maj 1900 i en skrivelse till poststyrelsen talade om att frimärksåtgången under första kvartalet 1900 hade varit 266 kronor och anhöll, att arvodet, "som för närvarande utgör endast 180 kronor per år, måtte från och med nästk. Juli ökas så att detsamma utgår med det belopp, som det af Kong. Generalpoststyrelsen utfärdade meddelandet föreskrifver".

Efter tillstyrkan av postmästare Frans Carlander den 28 maj föreslog postinspektionen i Malmö att årsarvodet från den 1 oktober 1900 skulle ökas från 180 till 240 kronor, något som styrelsen beviljade. En ny framställning från Brodén den 9 juni 1902 ledde till att hans årsarvode höjdes från den 1 juli samma år till 300 kronor.

Brodén efterträddes 1929 av Ludvig Larsson och därefter blev följande personer föreståndare för poststationen i Hornsborg intill dess den ersattes med lantbrevbäring från Hamneda den 1 mars 1965: Sven Petter Petersson (1931—1953), Rune Gudmund Hulthén (1953—1958), Gerda Elina Edholm (1958) och Anna Ingeborg Christiansson (1958—1965).

Som framgår av detta avsnitt har de flesta förenade poststationerna ersatts med lantbrevbäring. Inom Ljungby kommun finns nu 21 lantbrevbäringslinjer, av vilka tre blivit vakanta under arbetet med manuskriptet till denna bok.

Då boken till stor del berört landsbygdens postförhållanden finner jag det lämpligt att som avslutning nämna de lantbrevbärare som i dag med sina rullande postkontor betjänar landsbygdens postkunder inom Ljungby kommun. Annerstad: Carl-Georg Alm, Effie Karlsson och Roland Johansson (vikarie). Hamneda: Lennart Alexandersson, Bertil Johansson och Ture Vendel. Lagan: Sigvard Bergkvist, Karl-Erik Ferm, Gösta Nilsson och Sune Rosell. Lidhult: Bengt-Erik Andersson, Gunvor Larsson och Kurt Svensson. Ljungby: Nils Brunskog, Bernt Strömberg, Brynolf Torlegård, Lena Karlsson (vikarie) och Anita Håkansson (vikarie). Ryssby: Herman Johansson, Ulla Nyberg och Sigrd Svensson.

Dessa 21 lantbrevbärare kör varje vardag en sammanlagd färdsträcka av 1.764 kilometer. Samtliga postkontor inom kommunen betjänar ca 11.000 fasta hushåll, av vilka ca 38 % får posten genom lantbrevbärare. Den genomsnittliga hushållstätheten är bara 2,4 per kilometer lantbrevbäring. Denna låga siffra tyder på att lantbrevbärarna i Ljungbyområdet rör sig inom en typisk glesbygd. Antalet tillfälliga hushåll (sommargäster) är högt och uppgår till en tredjedel av de fasta hushållen.

Den längsta lantbrevbäringslinjen inom Ljungby kommun är 118 kilometer och utgår från Lidhult, den kortaste 60 kilometer och utgår från Lagan. Den sistnämnda är samtidigt den hushållstätaste med i genomsnitt 4,0 hushåll per kilometer.

Sammanfattning

Postkontoret i Ljungby inrättades den 1 januari 1831. Regeringsbeslutet år 1860 om speditjonskontor för poströrelsen "å mera aflägsna orter" gjorde det möjligt att anordna en poststation i Skeeen år 1868. Då existerade ännu kronobrevbäringen, vilken kompletterade den ordinarie postföringen. Genom denna hade man fått resurser att upprätthålla regeringens förbindelser med alla landsändar och även befordra meddelanden mellan landshövding, kronobetjäning och prästerskap. Den lokala ämbetsposten hade sålunda organiserats efter samma princip som den ordinarie posten. Vissa hemman hade indelats för postbefordringen mot att delvis befrias från offentliga pålagor.

När postverkets ökade resurser ansågs tillräckliga att överta kronobrevbäringens uppgifter, avvecklades denna form av postbefordran med början år 1874. Då inrättades inom gränserna för Ljungby nuvarande kommun 13 poststationer och vid tillkomsten av järnvägen Vislanda — Bolmen år 1878 ytterligare fem. Järnvägen medförde att en av 1874 års poststationer drogs in, Boaryd. Flera poststationer drogs in, när lantbrevbäring inrättades eller postföringen ändrades, Lidhult och Bolmstad den 30 juni 1878, Odensjö den 31 december 1878, Tannåker den 30 september 1879 och Prestorp den 31 december 1879.

Riksdagens rekommendation vid kronobrevbäringens upphörande var "en poststation i var socken, om så behövdes". Ett par av de socknar där behovet inte bedömdes vara för handen 1874, kämpade för att få egna poststationer och lyckades (Nöttja 1882 och Vittaryd 1895). De socknar som förlorade sina poststationer vid lantbrevbäringens införande eller på grund av ändrad postföring kunde så småningom få dem återinrättade (Lidhult 1889, Prestorp 1893, Tannåker 1894 och Odensjö 1906). Genom tillkomsten av bandelarna Bolmen — Halmstad 1889 och Värnamo — Åstorp 1899 föddes flera förenade poststationer. En av de minsta poststationerna drogs in år 1914 (Dörarp), medan de flesta övriga kunde ersättas med modern bilåkande lantbrevbäring efter andra världskriget.

Med konkreta exempel från olika orter inom kommunen har jag sökt visa hur den postala verksamheten anpassats efter samhällsutvecklingen och hur avfolkning på landsbygden bidragit till postalt centraliserings-tänkande. Utvecklingen efter 1910 återges summariskt, eftersom de yngsta dokument som ligger till grund för framställningen med få undantag daterar sig från 1900-talets början.

Bilismens och teknikens framsteg återspeglas i 1950- och 1960-talets poststationsindragningar. Inom hela kommunen som totalt haft ett 30-tal postanstalter, finns nu fem postkontor, Ljungby, Hamneda, Lagan, Lidhult och Ryssby.

Personregister

Sidhänvisning, följt av tecknet +, innebär att personen finns omnämnd även på annan plats.

Abrahamsson, C R, Vittaryd	132	Bengtsson, Karl, Ljungby	43
Abrahamsson, P, Näs	12+	Bengtsson, N G, Össlöv	52
Abrahamsson, S, Ås	44	Bengtsson, Petter M, Karsnäs	75+
Adlerstam, G M, Ljungby	10+	Bengtsson, Per, Hilleshult	120
Agnér, Erik, Bolmen	125	Berg, N J A, Räfte	60
Ahlgren, Carl A, Odensjö	73	Berg, S E, Eskilsgård	11
Alexandersson, L, Hamneda	138	Bergh, S J, Vrå	65
Allgulín, F, Bolmsö	41	Bergkvist, Sigvard, Lagan	138
Alm, G E, Målaskog	121+	Berglund, B H A, Vittaryd	132
Alm, G, Skeen	39	Berglund, Carin, Bäck	136
Alm, C-G, Skeen	39+	Berglund, Carla, Kånna	136
Almström, H H, Vittaryd	133	Bergstedt, S M, Odensjö	19+
Anderberg, Ingvar, Ryssby	124	Bertilsson, I, Lidhult	70
Andersson, A, Femsjö	68	Bexell, M F N, Agunnaryd	97
Andersson, A V, Räfte	60+	Billing, P C, Jönköping	40
Andersson, Axel, S Ljunga	87	Bjurman, K L, Malmö	61+
Andersson, Axel E, Vrå	66	Björkman, E A, Boarp	86
Andersson, B-E, Lidhult	138	Bomgren, G F, Prästnäs	90
Andersson, C A, Byholma	127	Bomgren, Karolina, Prästnäs	91
Andersson, C Aug, S Ljunga	87+	Bonthron, K J F, Ljungby	27
Andersson, C G, Brearöd	120	Brandt, S J, Åsen	74+
Andersson, Hulda, Skeen	18+	Brodén, E P, Hornsborg	138
Andersson, J, Bolmstad	105	Broman, J A, Lidhult	68+
Andersson, J L, Boarp	81	Brunskog, Nils, Ljungby	138
Andersson, Joh, Bäck	136	Burman, P A, Píksborg	127
Andersson, J M, Angelstad	105	Bursie, Chr J, Pjätteryd	19
Andersson-Lagerbjelke, Ch	35+	Bågenholm, G F E, jvgpost	54
Andersson, Lars, Unnaryd	72	Böös, J J, Horn	98
Andersson, Noac, S Ljunga	88	Böös, Måns, Horn	55+
Andersson, Peter, Lammakulla	122		
Andersson, Petter J, Bäck	136	Carlander, F, Ljungby	20+
Andersson, Salomon, Skeen	37+	Carlheim-Gyllensköld, Knut	120
Andersson, Samuel, Vrå	12	Carnhagen, Ernst, Vittaryd	133
Andersson, Signe A, Nöttja	112	Christiansson, A I, Hornsborg	138
Andreasson, S P, Åkerbergsh.	64+	Christiansson, Sven, Gnustorp	12
Angel, P Y S, Vittaryd	133	Claesson, A W, Göteborg	41
		Collén, F U M S, Vrå	64
		Coppelín, Ola, Hamneda	136
Bengtsson, Algot, Sunnaryd	75	Crona, Algot, Ljungby	19
Bengtsson, Axel, Sunnaryd	75	Crona, C A, Agunnaryd	19
Bengtsson, E M, Angelstad	125		

Dahl, N O, Bäck	136	Hellström, Filip, Vittaryd	133
Dahlberg, Astrid L, Bökö	129	Helmersson, L A S, Bäck	136
Danielsson, Alfred, Lidhult	70	Hemberg, A, Hamneda	102
Danielsson, B J, Trollestorp	11	Hemberg, T K, Hamneda	102
Danielsson, M, Horn	101	Henriks, Sv, Berga	51
Danielsson, Margit, Lidhult	70	Hentz, K A, Bolmen	125
Davidsson, D A K, Lagan	134	Hjalmarsson, Sven-E, Växjö	11
Düring, K W, Ljungby	27	Hjelmqvist, J G, Dörarp	47
		Hjort, A C, Vidöstern	132
		Hjortzberg, Olle, Växjö	134
Ebenhart, H S, Räfte	61	Holm, K J, Bolmen	125
Edelström, C E, Sunnerborg	99	Holmberg, E S M, Byholma	127
Edholm, G E, Hornsborg	138	Holm, Teodor, posthistoriker	128
Ejserman, J F, Svenljunga	17	Hult, Axel, Ljungby	25+
Ekberg, S J, Annerstad	35	Hulthén, R G, Hornsborg	138
Ekstrand, Carl, Annerstad	127	Hultstein, C G, Skafta	16
Eliasson, Gert, Vittaryd	115+	Hurlin, S, Kylhult	16
Eliasson, Lilly A, Åsen	129	Håkansson, A, Bökö	129
Eliasson, P A, Píksborg	127	Håkansson, Anita, Ljungby	138
Eriksson, E, Odensjö	74	Håkansson, Hulda, Bökö	129
Eriksson, K R, Angelstad	125	Högberg, Alma, Vidöstern	132
Erlandsson, A P, Trollestorp	14		
		Isaksson, A J, Vesterhult	111+
Fagerholm, C R, Ljungby	98	Isacsson, N, Trollestorp	11
Fagerström, F, Angelstad	105	Isaksson, P, Agunnaryd	92
Falk, August, Vrå	65		
Ferm, Karl-Erik, Lagan	138	Jansson, C A, Forssa	57
Flodh, Anders, Ljungby	27	Jansson, E G, Vittaryd	133
Forsberg, F G, Tuna	123	Jansson, Karin, Tannåker	46
Forssén, Sven, Stockholm	110	Johannesson, C A, Nickelsbo	76+
Fredriksson, Arvid, Skeen	37	Johannesson, J, RÖshult	35
Friberg, N E, Bäck	136	Johannesson, P, Sjöbo	46
		Johannisson, Samuel J, Hult	76
Grahn, L-G, Ryssby	124	Johansson, Agda E, Kånna	136
Granqvist, C W, Höslänga	19+	Johansson, Axel, Ljungby	21
Gullberg, A G, Byholma	127	Johansson, Bertil, Hamneda	138
Gustafsson, C A, Målaskog	121	Johansson, H, Ryssby	138
Gustafsson, Sven, Ljungby	27	Johansson, I R-M, Angelstad	125
Gyllensköld, K Cheim, Boaryd	120	Johansson, Selma, Kånna	136
Göthberg, Johan, Hallsjö	47+	Johansson, Sven, Bökagård	59
		Johansson-Berg, J, Räfte	60
Hagström, Axel H, Bolmsö	43	Johansson, Johan A, Vrå	63
Hagström, Manfred, Bolmsö	43	Johansson, J G, Bolmaryd	110
Hammarberg, Henrik, Ryssby	9+	Johansson, Karl Isak, Skeen	37+
Hazelius, Arthur	60	Johansson, L O, Räfte	60
Hedberg, E, Älmhult	97	Johansson, Maria, Vrå	63+
Helander, C A, Älmås	129		

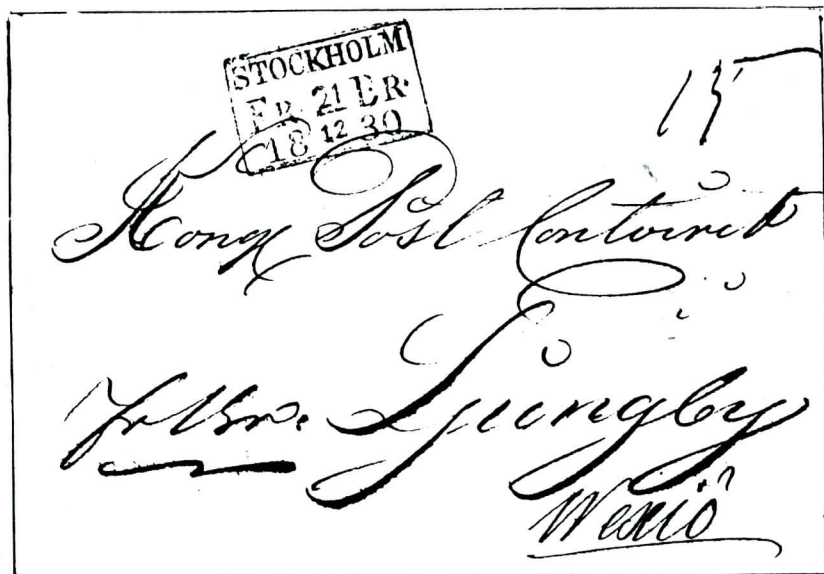
Johansson, O V, Målaskog	121	Lanquist, M P, Tannåker	46	Magnusson, E O, Tumhult	94+	Ohlander, I B, Hamneda	100
Johansson, P, Prestorp	51	Lanquist, Siri, Tannåker	46	Magnusson, J A, Rönnäs	95	Oldevig, Margareta, Hultsåkra	88
Johansson, Roland, Ljungby	138	Larsson, Berta, Piksborg	127	Magnusson, Josua, Småöja	129	Olsson, A, Skeen	13
Jonasson, A, Tannåker	44	Larsson, Gunvor, Lidhult	138	Magnusson, Nils B, Bjerseryd	69	Olsson, G W, Byholma	127
Jonasson, A J, Boarp	19	Larsson, Jonas, Gnustorp	12	Magnusson, Noack, Odensjö	35	Olsson, Hj, Bäck	136
Jonasson, Anders P, Vittaryd	50	Larsson, Ludvig, Hornsborg	138	Magnusson, P A J, Vittaryd	45	Olsson, Lars, Målaskog	14
Jonasson, Johannes, Skäckarp	120	Larsson, Nils P, Bökhult	35	Magnusson, Peter, Hästhult	127	Olsson, N, Räfte	60
Jonasson, P, Gnustorp	12	Larsson, O K, Vidöstern	132	Magnusson, Peter, Odensjö	71	Ohlsson, O, Dörap	48
Jonasson, Sara I, Vidöstern	132	Larsson, Salomon, Feringe	114	Magnusson, Peter J, Vittaryd	48		
Johnson, C J, Ryssby	31	Larsson, Signe K, Piksborg	127	Magnusson, PJ, Elgdjurastock	133	Palm, A J, Önne	72
Johnsson, P A, Saxhult	68	Lengqvist, S F, Bolmen	125	Magnusson, Richard, Agunnaryd	93+	Palm, R, Ryssby	31
Juhlin, Arne, Annerstad	39	Lidell, A J, Nöttja	111+	Magnusson, S J, Beterås	57	Palme, Philip, Ljungby	10+
Juhlin, C H, Skeen	36	Lidell, Emma, Nöttja	112	Martinell, Karl, Malmö	92	Palmgren, komminister, Tannåker	44
Jönsson, Jöns, Angelstad	36+	Lidell, Astrid, Nöttja	112	Meiby, Tore, Hamneda	102	Palmgren, Per Axel, Vrå	62
Jönsson, L, Biskopsvara	108	Lidholm, John, Johanneshus	114	Melander, F U, Berga	52	Perman, J, Ljungby	10+
Jönsson, Pehr, Vrå	12	Lindh, Monica, Stockholm	55	Melander, Victor, Malmö	41+	Persson, Andreas, Näglinge	105
		Lindahl, D A K, Lagan	134	Müller, Sv, Stensjöholm	122	Persson, C A, Piksborg	127
Karlsson, Effie, Skeen	138	Lindahl, Ernst, Lagan	134	Munck af Fulkila, C J,	40	Persson, Doris, Lidhult	70
Karlsson, E V, Bolmen	125	Linders, John, Värnamo	47	Möller, K G, Tutaryd	124	Persson, Lars, Vrå	12
Carlsson, Ernst, Unnaryd	68	Lindgren, Adolf, Räfte	60	Möller, Marta, Tutaryd	124	Persson, Nanna, Lidhult	70
Carlsson, Gunborg, Piksborg	127	Lindgren, Albert, Mjäryd	87	Mörner, Carl, Växjö	16	Persson, N J, Röshult	35
Karlsson, Ingrid, Bökö	129	Lindstam, J M, Vittaryd	114			Persson, P, Pjätteryd	19
Carlsson, Johan, Trollestorp	11	Lindström, E A, Ljungby	27	Nelson, Bentham, Angelstad	36	Petersson, A J, Boarp	82
Karlsson, Jonas, Hamneda	101+	Lindström, P, Vrå	66	Nicolausson, Joh, Djurarp	35	Petersson, A J, Vidöstern	132
Karlsson, K Alfred, Elinge	101	Ling, P H	89	Nilermark, K A, Vittaryd	132	Petersson, Anna M, Räfte	61
Karlsson, Lena, Ljungby	138	Linné, Carl von	134	Nilsson, Anna, Vrå	66	Petersson, A P, Skeen	63
Karlsson, Magnus, Vittaryd	113	Linell, J Nson, Unnaryd	72	Nilsson, Anna, Kåna	136	Petersson, A Peter, Hamneda	100
Carlsson, P M, Boarp	92	Linneros, Alfred, Vittaryd	132	Nilsson, A K M, Kåna	43	Petersson, C I, Trotteslöv	
Carlsson-Sparre, Ulf, Växjö	11+	Ljungbeck, O, Biskopsvara	108	Nilsson, A K E, Bolmsö	53	Petersson, Frans Emil, Boarp	82
Karlsson, Valborg, Ryssby	124	Ljungberg, Sven, Ljungby	134	Nilsson, A W, Berga	76	Petersson, Fritiof Emil, Boarp	86
Carnhagen, Ernst, Vittaryd	133	Ljungcrantz, Olof, Ljungby	22	Nilsson, Axel, Piksborg	127+	Petersson, Gustaf, Dörap	13
Kihlmark, G, Stockholm	24	Lundberg, Gerda, Räfte	59	Nilsson, Axel E, Odensjö	76	Petersson, Hjalmar, Vittaryd	132
Kindlund, C F, Kåna	136	Lundman, Fredrik, Malmö	85	Nilsson, Ernst O, Räfte	58	Petersson, Johannes, Vrå	12
Kjellman, C J, riksdagsman	17	Lundqvist, S J E, Målaskog	124+	Nilsson, Gösta, Lagan	138	Petersson, J M, Räfte	61
Kjellqvist, A W, Ljungby	27	Lundqvist, Vilma J, Odensjö	76	Nilsson, Lars, Hulebäck	37+	Petersson, Matilda, Vidöstern	132
Klang, Agnes, Kåna	136	Läth, Willy, Växjö	134	Nilsson, N, Ryd, Agunnaryd	19+	Petersson, P, Bäck	136
Klint, Sven, Ramsagård	86+	Löfberg, S F, Bolmsö	45	Nilsson, N A, Lagan	134	Petersson, Petter, Tofta	14
Krook, Anna, Bökö	129	Löfgren, A J, Prästnäs	91	Nilsson, Nils, Räfte	60	Petersson, S P, Hornsborg	138
Krook, G R, Piksborg	127+	Löfvander, W P, Prästnäs	92	Nordblad, R G, Skene	38	Petersson, Ulla, Lagan	134
Kugelberg, G, Sandvik, Berga	45	Löwander, Per, Lidhult	19	Nordeborn, Bengt, Lagan	134	Pontén, C W, Räfte	19+
		Löwander, S L, Vrå	66	Nordström, H, Odensjö	74	"Prismasen"	43
		Lövander, Clara, Lidhult	67	Norlén, R, Agunnaryd	94	Pyhlsson, P H, Halmstad	63
Lagerbjälke, Ch A, Ljungby	35+			Nyberg, Ulla, Ryssby	138		
Lagerhjelm, generalpostdirekt	12	Magnusson, A G, Angelstad	125	Nylander, Joh, Nöttja	109	Qvist, K J, Vittaryd	50
Lagerstedt, C G, Agunnaryd	92	Magnusson, Axel, Agunnaryd	97	Nylén, Johan, Hamneda	99		
Lagerström, Janne, Växjö	35+			Nylén, J A, Hamneda	100	Ramberg, C N, Boaryd	30+
Landegren, M, Hamneda	99						

Rimius, Göran, Grisslehamn	128	Svensson, K A, Vittaryd	114+
Roos, Adolf Wilhelm	40+	Svensson, Kurt, Lidhult	70+
Rooth, Axel, Ljungby	24+	Svensson, L P, Skäckarp	35
Rosell, Sune, Lagan	138	Svensson, O E, Vittaryd	132
Rosengren, kronofogde	18	Svensson, Sigrid, Ryssby	138
Rydbeck, kontorsskrivare, Jönköping	40	Svensson, S, Horn	101
Rydeman, L N, Tannåker	46	Sydow, von, O L	31
Rydeman, Sanna, Odensjö	71	Syk, Hjalmar, Gävle	55
Rydeman, P J, Annerstad	36	Sällberg, C U, Ljungby	107
		Södergren, A W, Växjö	11+
Salomonsson, K E, Agunnaryd	97	Ternblad, Carl A, Vrå	65
Sandberg, Frithiof, Hulugård	37	Ternblad, Emma Ch, Vrå	66
Sandberg, F H, Ljungby	111	Ternblad, Elsa, Maria, Vrå	66
Sandberg, W, Össjö	82	Théorin, C J, Kylhult	19
Schmaltz, Johan, Ljungby	9+	Theorin, Victor, Ljungby	21+
Schönbeck, E A, Ryssby	122	Tilly, F J, Kånna	136
Schönbeck, N M, Ryssby	122	Tinghäll, Olle, Vittaryd	115
Sekt, Olof, Halmstad	68	Titze, S A A, Ljungby	27
Simonsson, M G, Vrå	64	Torlegård, Brynolf, Ljungby	128
Simonsson, J, Jontagård	47	Thormark, Olof, Malmö	24+
Sjöfors, H, Södra Ljunga	87	Wallentin, C A, Angelstad	45
Sjöstrand, N J, Hinneryd	60	Wallin, G R, Södra Ljunga	88
Sjöö, Kenneth, Ljungby	134	Wahrberg, J A, Berga	52+
Skogmar, L R H, Malmö	88+	Wastensson, A M, Ryssby	122
Slätt, J G, Kränkeboda	64+	Vendel, Ture, Hamneda	138
Sparre, Ulf C-son, Växjö	11+	Wennerberg, Gunnar, Växjö	47
Spens, G H, Växjö	91	Werner, Magnus, Bökö	129
Staaaf, Robert, Annerstad	39	Werner, Nils, Lagan	133
Steen, P, Vittaryd	132	Wibeck, Carl W, Kållerstad	45
Stenberg, E, Lammakulla	121	Wiberg, John, Prestorp	52
Strömberg, Bernt, Ljungby	138	Wickelgren, J L, Odensjö	73
Sundberg, Magnus, Angelstad	125	Wiesel, Allan, Boaryd	77
Sundqvist, C A, Tutaryd	124	Wieslander, Johan, Prästnäs	91
Svedenfors, Folke	21	Wijkström, K, Smålandsstenar	68
Svensson, Algot, Karsnäs	129	Wilander, P, Bolmsö	40
Svensson, A P, Prästnäs	91	Winckler, O W, Yxkullsund	133
Svensson, G G, Vittaryd	133	Winroth, Hugo, Malmö	37+
Svensson, Carl, Gnustorp	11	Wretman, Eva, Stockholm	55
Svensson, C G, Jontagård	47		
Svensson, Carl J, Lyngsåsa	77	Ydström, J E, Feringe	113
Svensson, Chr, Skeen	63	Zeyser, S A, Biskopsvara	108
Svensson, G, Lönskhult	19	Åkesson, G S, Bäck	136
Svensson, Johan, Annerstad	38	Ångman, C J E, Ljungby	27
Svensson, J H, Angelstad	125	Östling, P H, Ljungby	27+
Svensson, Joh, Trollestorp	11		

Mer än 400 namngivna personer har på ett eller annat sätt varit medverkande i den lokala posthistoria under ett sekel som uppmärksammas i denna bok. Även allmän postal utveckling i andra landsändar än Sunnerbo kommenteras i anslutning till sockenvis återgivna berättelser. De är baserade på dokument som förvaras i arkivet vid Postens centralförvaltning och i några fall på muntlig tradition. Genom sakregister kan man finna både generella och lokala uppgifter.

Boken är den första i en planerad serie om posten i Kronoberg och troligen den enda hittills i vilken en storkommuns posthistoria skildras så detaljrikt under det intressanta skedet efter att jordbruket hade befriats från postförings-skyldigheten och ett finmaskigt kommunikationsnät kunde växa fram i Postens egen regi. Samtliga 19 socknar inom Ljungby kommuns nuvarande gränser finns representerade.

Kanske finner ättlingar till äldre tiders postmän och kommunalgubbar glädje i att läsa om hur farfar eller morfars far kämpade för drägliga villkor eller för att få en poststation i kyrkbyn.

Det äldsta kända brevet till Ljungby postkontor skickades med underadress Växjö några dagar innan postkontoret öppnades i Ljungby.